

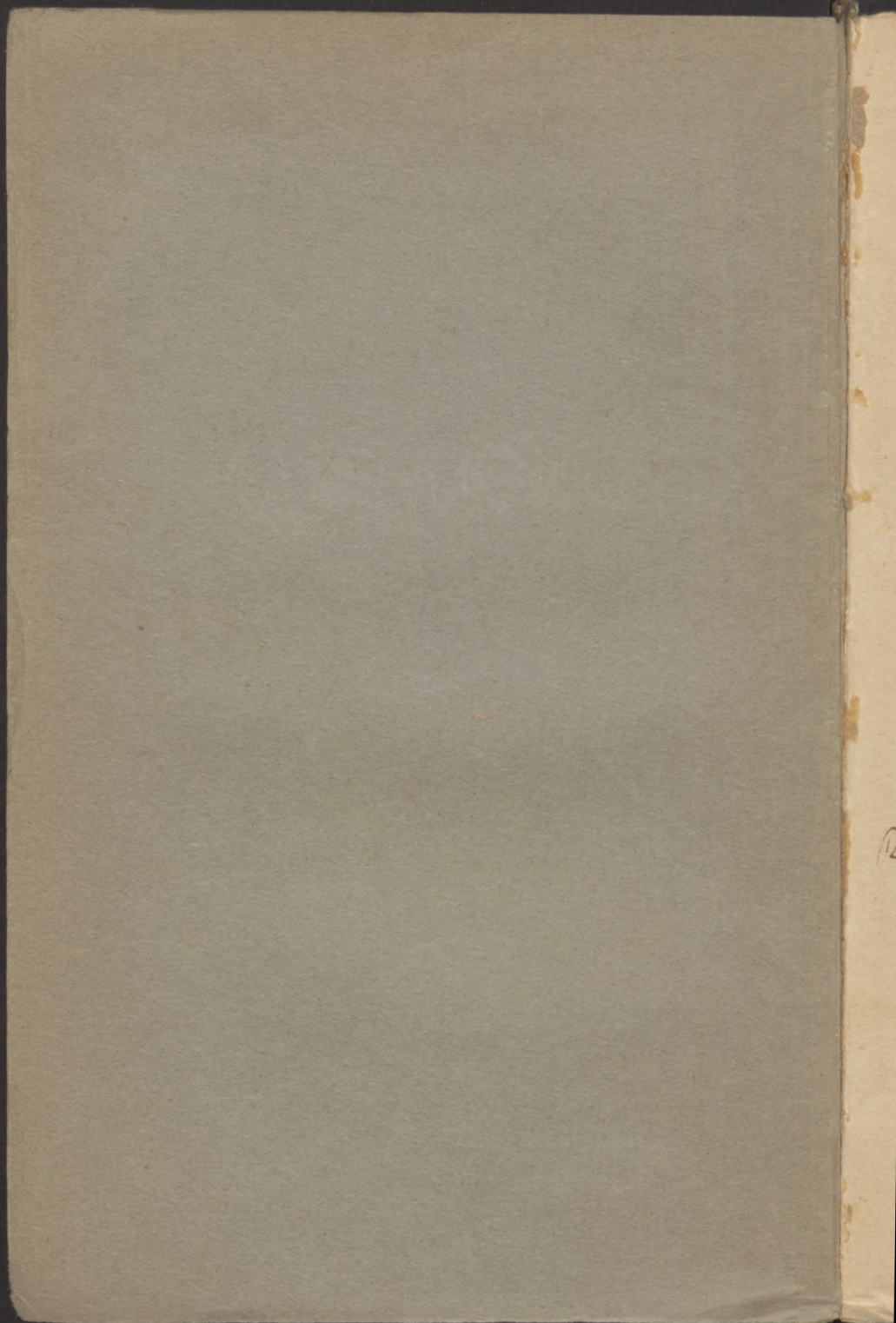
IFJ. HEGEDÜS SÁNDOR

M
134.948 OSZK

KIS DEKAMERON

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

IFJ. HEGEDÜS SÁNDOR

KIS DEKAMERON

Attila György & Meltszky
Péter Hegedüs neheretesen
néveléssel
Ifj. Hegedüs Sándor

Budapest 1942 nyarán

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

M 134.948 (R 2)

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
1968/R leltár

ELŐSZÓ

Dekameron... ha ezt a szót hallom, a szívemben egy ütést érzek és több mint ötven évre száll vissza a lelkem s a mult ködén át látom a felgyújtott, gyertyafényben égő, csillogó szálakkal borított karácsonyfát, amint teljes dísszel hívogat bennünket, gyerekeket s az áldott szülei szeretet vesz körül minket s ott a szentestén a karácsonyfa alatt элем lép az én halhatatlan nagybátyám Jókai Mór s a kezembe ad egy könyvet és azt mondja:

»Ezt az én Jézusom hozta neked...«

Ránézek a könyvre, arany betűkkel áll rajta:
»DEKAMERON«.

Még azon a szent este az ágyamba vittem s a fejem alá tettem, hogy mindig velem legyen s úgy álmodtunk együtt, a száz mese, meg én. Romantikus történetek voltak azok. A kor szellemének másai... Aztán jöttek időváltozások. Jött az analitikai korszak, jött Maupassant s ő már nem a fantáziájából, hanem az életből vette a meséket, ő már nem azt mondta el, amit megálmodott, de azt, amit látott. Az álom és élet játéka között szövődték az ő meséik és e több mint ötven év változásai mindig visszatükrözték a mesemondók szavaiban a kor szellemét.

Aztán elindultam én is a pályán. Bejártam Amerikát, annak a realitása magával ragadott; bejártam Ázsia egy részét, annak a romanticizmusa betöltötte a fantáziámat; bejártam Afrika nagy területeit, annak a miszticizmusa ihletet adott és aztán

próbáltam elmondani amiket láttam, amiket hallottam, amikről olvastam és egyre mondtam, egyre mondtam meséimet s a számuk egyre nőtt, elhagyta az ezret is s aztán most ebből a sok meséből összeszedtem annyit, amennyi kell ahhoz, hogy kijöjjön egy »Kis Dekameron...«

Most pedig útnak indítom őket, menjenek, keressék meg az emberek szívét s igyekezzenek azoknak örömet szerezni!...

Budapest, 1940. április hó.

Ifj. HEGEDÜS SÁNDOR

A JÁVORFA

Padowszki világhírű hegedűművész a fővárosba érkezett, hogy megtartsa hangversenyét. Óriási volt az érdeklődés, a jegyeket már napokkal előre szétkapkodta a közönség. Padowszki híres volt arról, hogy csodásan játsza Chopin Nocturne-jeit, valamint Bach »Air« művét a G-húron. Annyi érzést, annyi fájdalmat — az emberi lélek titkos rezgéseinek oly tömegét senki sem tudta belevinni a játékba, mint ő. Természeténél fogva mélabús, érzékeny, a finomságok iránt rendkívül hajlamos, megértő és magábaszálló lélek volt. Virtuóz játéka az előadás-művészet remeklése. Igaz, hogy lelkiismeretes műgonddal képezte ki magát és tökéletesítette játékát. Nap-nap mellett gyakorolt. Szentül hitte, hogy csak a munka javítja meg a minőséget. Amint a városba érkezett, szobájába zárkózott és átvette a műsorszámokat.

Másnap a hangverseny napján, míg öltözködött, eszébe jutott valami Chopin Nocturne-jéből, elővette féltett kincsét, a drága Amati-hegedűt és úgy félig felöltözve, papucsban próbálgatta a darabot játszani. Nem vette észre, hogy a mosdó mellett vizes volt a padló. Megesúszott és oly szerencsétlenül esett el, hogy ráesett a drága Amati-hegedűre és az összetört. Padowszki kétségbeesve telefonozott impreszáriójának, aki lóhalálban rohant hozzá. Az impreszárió azt mondta, hogy a hangversenymuszáj megtartani, bár a hegedűt estig nem tudják kijavítani. Ezért a szétroncsolt hangszert beletették

tokjába s lezárták. Aztán együtt útrakeltek hegedűt keresni, hogy legalább a hangversenyt meg lehessen tartani és ne fúljon kellemetlen botrányba az eset.

Hangszerkereskedőtől hangszerkereskedőhöz mentek, de Padowszkinak egyik hegedű sem volt az ínyére, amit mutattak. Végre a Belváros egyik melékutcájában kis boltra bukkantak, amelynek cég-táblája azt hirdette, hogy vesz, elad, cserél hangszereket. Az impreszárió be se akart menni, de Padowszkit érdekelte a kis hangszerzug. Tulajdonosa egy öreg bácsi, aki kedélyes mosollyal fogadta látogatóit és mutatott néhány hegedűt. Padowszki sorra kezébe vette őket, egypár futamot játszott rajtuk, de nem volt megelégedve egyikkel sem. Körülnézett a kis boltban és a felső polcon meglátott egy jávorfahegedű-tokot. Felmutatott a hegedűre:

— Mi az ott? — kérdezte.

— Oh kérem, — mondta a boltos — azt én magam készítettem. Jávorfából van, nemcsak a tok, hanem maga a hegedű is. Nagyon szép hegedű, nagyon szeretem, de az furcsa hangszer. Valami hibája van.

— Micsoda hibája? — kérdezte Padowszki.

— Mellézközeje. Ha játszanak rajta, olyan hangot ad, mintha elfojtott halk zokogás kísérné a játékot!

Padowszki felnézett a hegedűre, aztán intett a boltosnak, hogy vegye le. Az felmászott érte, lehozta a polcra, kinyitotta és Padowszki kezébe adta a hangszert. A művész játszani kezdte rajta Bach »Air«-jét és sírt-rítt a hegedű. A mélabús hangok csodálatos mélységgel ömlöttek belőle. A G-húr úgy rezgett, mintha minden vonóhúzásra egy ember szíve rezdülne meg. A boltos és az impreszárió elámulva hallgatták a különös hangokat.

Padowszki abbahagyta a játékot s azt mondta megnyugodva:

— Ez megfelel. Mennyiért adja?

— Oh kérem, el nem adom — mondotta a boltos — de a művész úrnak kölcsönadom ma estére. Ettől a hegedűtől nem válok meg semmi szín alatt!

— Miért ragaszkodik annyira hozzá?

— Mert magam faragtam. Aztán van egy kis története. Ez a mese igaz történet és úgy látszik,

hogyan, hogyan nem, ez benne van ebben a hegedűben!

— Mit beszél maga?

— A hegedű meséjét, kérem! — folytatta az öreg. — Volt itt egy nagyon régi ház a körút sarkán. Hatalmas épület volt, még a XVIII-ik század végén építették. Aztán most lebontották, mert az utcát kiszélesítették. Én fönt jártam a padláson és megnéztem a gerendákat, mielőtt a csákánnyal neki-láttak volna a munkások a házbontásnak. Jávorfagerendák voltak. Szárazak, ideális szárazak. Megvettem a gerendákat hegedűknek. Mikor elszállítottam, az öreg házmester ezt mondta:

— Remélem magának szebben fognak muzsikálni, mint nekem!

— Miért? — kérdeztem.

— Oh, hagyja el — mondta ő. — Szomorú emlék nekem ez a jávorfagerenda! Volt egy nagyon szép lányom, derék, kedves, mélyszívű, mikor énekelt, úgy csilingelt a hangja, mint az ezüstsegegyű. Ő volt a büszkeségem, boldogan éltünk, de aztán jött egy fiatalember. A leányom meg ő megszerették egymást. Én nem elleneztem a dolgot, de hozományt nem tudtam adni a lánnyal s így az esküvőt halogatni kellett. Egyszer aztán eljött a fiú, magáramaradt a leányommal és azt mondta neki: »Mondja, Mariska, igazán szeret maga engem?...« »Nagyon, nagyon« — felelte ő. »S tudna értem áldozatot hozni?...« »Nincs a világnak olyan áldozata, amit én meg ne hoznék magáért!« Ekkor a fiú megfogta a leányom kezét s azt mondta neki: »Egy nagyon gazdag, szép leány szeret engem, az apja nagy hozományt akar adni s ha maga visszaadná a szavamat, én el tudnék indulni az életre és boldog lennék!...« »Gondolja?...« — felelte a leányom. »Biztos vagyok benne!...« »Hát akkor csak menjen, menjen, János, hátra se nézzen, csak menjen... és legyen boldog!« — A fiú elment s az én leányom nem szólt egy szót sem, csak hosszú heteken át ült mélabúban. Egy nap aztán elsietett hazulról, később tudtuk csak meg, hogy a templomban volt, megnézte szerelmese esküvőjét, aztán felment a padlásra s erre a jávorfagerendára felakasztotta magát.

-- Ez a hegedű története. A nyaka, a háta, az

oldalai mind jávorfa, a lelke jávorfa, csak a melle fenyőfa. Az puha, mint annak a szerencsétlen leánynak a szíve volt!...

A hangszerész elhallgatott, odaadta Padowszkinak a hegedűt, de pénzt nem fogadott el a kölcsönzésért.

Padowszki megtartotta hangversenyét s olyan óriási sikert aratott, hogy az egész közönség tomboló elragadtatással ünnepelte. Másnap a lapok azt írták, hogy ilyen mélyen, ilyen szívettépően, ennyi érzéssel még nem zokogott soha előadóművész kezében hangszer, mint tegnap Padowszki kezében — az a jávorfahegedű!

A NEVETŐ ÖRÖKÖS

Dél felé járt az idő, mikor fölkerestem kőfaragó barátomat. Nem találtam irodájában, az irnoka azt mondta, a törvényszéken van és nem tudják, mikor jön haza. Én meghagytam részére, hogy ebéd után a kávéházban leszek s keressen fel a szokott helyen. Délután három óra körül meg is érkezett. Fáradt volt, kedvetlen. És bosszankodott, hogy egész délelőttjét ellopták egy ostoba per miatt, melyet végig kellett harcolnia, hogy anyagi érdekét megvédje.

— Micsoda per volt ez? — kérdeztem.

— Furesa per, barátom! mondhatom, nem mindennap fordul elő. Ilyeneket csak az élet tud csinálni, ezt emberi ésszel kitalálni nem is lehetséges. Tudod, úgy kezdődött a dolog, hogy egy napon beállítottak hozzám néhai Ármányosi Sándorné örökösei, akik közös megállapodással rendelték meg nálam az elköltözött síremlékét. Pontosan megállapodtunk úgy az árban, mint a sírkőfeliratban. Megbeszéltük a fizetés módozatait, amelyet aztán ők egymás közt egyenlő részben vállaltak. Az első és második részletet pontosan meg is fizették, a baj a harmadik részletnél kezdődött. Ugyanis kimaradt az esedékes törlesztés, nem küldték be az összeget. Én, aki közben pontosan a megállapodás szerint elkészítettem, sőt fel is állítottam a síremléket a temetőben, először udvarias levélben szólítottam fel őket, hogy

fizessenek, később ezt megismételtem ügyvéd útján, hogy tartsák be megállapodásunkat, de mindez nem használt semmit s kénytelen voltam peres útra teleni a dolgot s ennek a pernek volt a tárgyalása ma délelőtt. A bíró komoly, méltóságos ember lévén, nyugalmát az egész idő alatt megőrizte s ennek lehet köszönni, hogy a tárgyalás nem fajult el.

Mikor előadtam panaszomat, az örökösök elismerték, hogy teljesen igazam van, követelésem jogos.

— Hát akkor miért nem teljesítették, ha egyszer vállalták? — kérdeztem barátomtól.

— Ezt akartam én is tudni! A tárgyalás alatt az egyik örökös azt állította, hogy mikor a szerződést velem megkötötték, a hagyaték még nem volt lebonyolítva. Az örökösök a végrendelet szerint nem egyforma arányban részesedtek a hagyatékból. Mert az örökhagyó kivételeket és megkülönböztetéseket tett velük szemben. Ennek következtében, mikor a sírkövet megrendelték és az első két részletet lefizették, egymás között abban állapodtak meg, hogy a többi részletet olyan arányban fogják fizetni, amilyen arányban részesülnek az örökségben, s e szerint fogják kivetni egymásra a sírkő hozzájárulási költségeit.

— Ez így rendben van — vágtam szavába barátomnak.

— De hisz éppen ez nincs rendben — kiáltotta ő. — Mert, mikor elkezdődött az osztozkodás, a tárgyak felbecsülése, nézeteltérés, majd veszekedés tört ki közöttük, amely, azt hiszem, csak per útján lesz tisztázható.

— Ez mind nagyon szép. De ezek a családi perdogok nem tartoznak reád!

— Hogyne tartoznának, hiszen engem sujtanak ezek legjobban!

— Hogy érted ezt?

— Úgy, kérlek, hogy a legfiatalabb rokon, aki a legkevesebbet kapta az örökségből, sokalni kezdte azt az összeget, amit a többiek a síremlékre előírnyoztak és nyíltan megmondta: »Ha annyira szeretik a nagynéniteket, állítsatok neki a magatok pénzén emléket, de ne várjatok semmit tőlem, aki ki vagyok semmizve.« A legidősebb leány pedig azért

nem akarta a további részleteket fizetni, mert a legfiatalabb leány, aki a főörökséghez jutott, egy gyémántfülbevalót nem akart átadni neki, noha előzőleg ez meg volt ígérve. Erre a két leánytestvér annyira összeveszett, hogy nem sikerült közöttük semmiféle közeledést létrehozni. Azért a bíró a leghelyesebbnek tartotta, hogy elnapolja a tárgyalást, mindaddig, amíg az örökösödés végleg lebonyolítódik.

Ekkor a legfiatalabb fiú, aki odáig mélyen hallgatott, magából kikelve kiáltotta: »Az pedig sohasem lesz lebonyolítva, mert én semmi körülmények között nem egyezek ki, amíg a részemet meg nem kapom. Én tudom, mi jár nekem és azt követelem!« A három testvér erre egyszerre kiáltott rá: »Te is szépen őrzöd a mi drága Mici nénénk emlékét!« »Nektek lehet drága is, meg jó is, a Mici nénitek, de nekem csak gonosz teremtés, akinek mosolya mögött iszonyú önzés és kegyetlenség rejtőzött.« Erre a főörökös majdnem örjöngött és úgy kiabált: »Ilyen szegény, ilyen mondani a mi drága nagynéninkről, a kedves rokonunkról. Nem is tudjátok felfogni az ő nagy jóságát, hiszen nem is emberi lény volt, de földreszállt angyal!«

— Tudod, barátom, erre aztán olyan csete-patét tört ki, amelyet még sohasem láttam. Egymásra kiabáltak: »Igen, neked! De nem nekünk! Majd ha te lennél a mi helyünkben, akkor te is így beszélnél? Akkor elrepülne a földreszállt angyal, egész másnak mondanád. Gonosznak, önzőnek, csalfának!«

— »Elhallgassatok!« kiáltott a főörökös. S rá akart rohanni a többiekre. A dolog vége aztán az lett, hogy a bíró azt mondta a vitatkozóknak:

»Bármennyire szeretem is a családi jeleneteket, de minthogy ez a hely és az idő s a tárgyalás, amely miatt itt összejöttünk, nem igen alkalmas ennek a lebonyolítására, azért próbáljanak egyezkedni a kőfaragó úrral és ha nem sikerül a dolog, akkor folytassuk majd itt.« Ezzel elnapolta a tárgyalást. Mikor aztán a bíró elhagyta a termet, én az ügyvédekkel és az ellenfél ügyvédjével összeültem, az örökösök is körénk csoportosultak s ott helyben, egy jó órai tárgyalás után egyhangúlag megállapodtunk abban, hogy a »drága, aranyos Mici néninek«, a »földreszállt angyalnak« nem kell semmiféle síremlék, azt,

amelyet én a rokonság nevében kegyeletük jeléül felállítottam, visszakapom, elvihetem a feje fölé, ez a kő marad meg kárpótlásul részemre, a ki nem fizetett hátralékért.

A főörökös egész idő alatt törölgette szemét, miközben egyre azt mondogatta: »Óh, szegény Mici néni, még a sírkövét is kirántják a feje fölé. De... majd... majd... én emeltetek neki...«

A megállapodást bejelentettük a bírónak, a per ezzel véget ért s mikor lejöttünk a lépcsőn, én a főörökös mellé szegődtem és még jó darabon elkísértem az utcán. Beszélgetés közben megemlítettem neki, hogy engem mélyen meghatott az ő rokoni szeretete, s amennyiben egyedül akarja fölállítani kedves Mici nénje sírmlékét, én szívesen rendelkezésére állok, mutatok új terveket, hozok új költségvetést...

— Igen, igen! — vágott szavamba. — Persze, persze. Mici néni... Meglesz... de nem sietős. Várjunk egy darabig még. Gondolkozom a dolgon. Tudja, ha a többi így viselkedik... akkor nem látom be, miért ne legyek én is nevető örökös!...

A NAGY BETEG.

Egész fiatalon került állásba Dóra és nap-nap után kora reggel kellett felkelnie, hogy idejében ott legyen az üzletben. Még nem volt tizenhat éves. Egész megjelenése maga volt a tavasz — s helyett, hogy szabadon örülhetett volna fiatalságának, már fiatalon kenyeret kellett keresnie. Igaz, hogy az állásában nagyon szerették, úgy a társnői, mint a vevők. Sokan érdeklődtek a személye iránt és gyakran elbeszélgettek vele, mintha nem is alkalmazott lenne, hanem társaságbeli hölgy.

Itt látta meg őt a fiatal gróf Székhelyi Péter, aki nap-nap mellett bejárt az üzletbe. Dórával gyakran hosszasan elbeszélgetett és néha könyvekkel és virágokkal kedveskedett neki. Ebből a barátságból lassanként tiszta szerelem fejlődött, melyet az ifjúság tüze fűtött teljes erővel.

Péter egy szép napon így szólt hozzá:

— Látja, Dórácska, ha maga a feleségem lenne,

kimennénk falura és ott csak egymásnak élnénk bol-dogan. Nos, egy szava sincs hozzám?

Dórát, aki nagyon okos lány volt, szinte sértette ez a vallomás és azt mondta a fiatal grófnak:

— Kedves Péter, nem érdemlem én meg, hogy maga ilyen csúf tréfát űzzön velem. Tisztában vagyok azzal, hogy a maga szülei nem fogják engedni, mert azokban a társadalmi körökben, ahol maga forog, ott rang és pénz kell, ott a vagyon játssza a főszerepet és egy ilyen magamfajta szegény dolgozó lánynak nincs ott semmi keresnivalója!

— De Dóra, mit törődik mindezekkel, mikor én szeretem magát!

Dóra nem merte az érzéseit bevallani és csak tovább folytatta:

— Jól tudom, ez a szegénysorsból származó dolgozó lányok tragédiája és jól tudom, hogy ez ellen a sors ellen hiába küzdünk...

Minden úgy történt, amint azt Dóra előre megjósolta. Péter szülei parancsára szakított a lánnyal és apja tanácsát követve, elvett egy fiatal grófnőt. Aztán vidékre költözött, élt a birtokán, vadászott, lovagolt és gazdálkodott. De lelke mélyén azért megmaradt a szép Dóra emléke. Évek múltak el. Dóra még mindig nem ment férjhez, járt az üzletbe és dolgozott napestig. Egy napon beteg lett és az orvos, mindenki meglepetésére, szívbajt állapított meg. Ettől a naptól kezdve nem tudott eleget tenni a szolgálatnak. Bevitték szanatóriumba, ahol hónapokon át mozdulatlanul feküdt.

Péter, mikor Pesten járt, elment az üzlet elé, de be soha sem ment. Most azonban, mintha valami sugallta volna, hirtelen elhatározással bement az üzletbe, hátha újra látja ott Dórát. Leült egy kis asztalhoz és várakozott. Várta Dórát, de az csak nem jött. Közben hallotta, ahogy a társnői beszélgetnek.

— Ma, szegény, sokkal jobban volt...

— De azért nem hiszem, hogy sokáig húzza! Szegény, igazán kár érte.

Péter figyelte és megkérdezte, ki a beteg? Majd nem egyszerre válaszolták: Dóra már hónapok óta fekszik a szanatóriumban. Pétert kínos, szorongó érzés fogta el. Most újra felrajzottak előtte az emlé-

kek és érezte, hogy még most is ezt a lányt szereti. Nem gondolkozott sokáig, azonnal kocsiba ült, kihajtatott a szanatóriumba. Ott, az ápolónőnél érdeklődött Dóra állapota iránt. Szerette volna, ha azonnal beengedik.

— Lehetetlen, tilos a látogatás, csak a főorvos engedélyével szabad bemenni.

Péter másnap újra bement, de a főorvos legnagyobb sajnálatára kijelentette, hogy a beteg jelenlegi állapota nem engedi meg a látogatást, a legkisebb izgalom is válságos lehet. Így ment ez hosszú ideig, míg végre a főorvos megadta az engedélyt.

Ekkor az ápolónő a betegszoba ajtajához vezette Pétert. Bement, szinte félve lépett Dóra ágyához. A szép Dórából már csak a nagy, égő, fényes szemei voltak a régiiek. Az ápolónő magukra hagyta őket. Ekkor Péter lehajolt és megcsókolta a leány sovány kezét. Dóra felnézett rá lázasan fénylő szemével s halkán mondta: — Tudtam, Péter, hogy maga el fog jönni. Vártam... És nem hiába vártam! — Péter megsimogatta Dóra kezét, de szólani nem tudott, csak nagy forró könnyesepp hullott Dóra lázas kezére.

Dóra, mintha lázálomban beszélne, elkezdte:

— Tudja, Péter, mit látok én most magam előtt? A maga esküvőjét. Maga nem tudja, én is ott voltam... Magához egész közel!... egy hideg oszlophoz támasztottam lázas fejemet. És mikor elment mellettem, mikor elhagyta mint boldog férj a templomot, akkor csak mentem maga után, úgy, ahogy a lemenő nap bűcsúsugarát kísérvük szemünkkel.

Dóra sírni kezdett. Péter lehajolt hozzá, megcsókolta a két lázas szemet és azt mondta:

— Látja, Dóra, ez a mi elrontott életünk!

— Nem, Péter, a mi életünk nincs elrontva, mert akkor most nem élvezhetnők ezt a gyönyörű percet.

— Hát ez a mi boldogságunk, Dóra?!

— Ez az én boldogságom! — mert most bevallhatom magának, Péter, én mindig szerettem magát!

— Dóra, mi most együtt vagyunk, — de együtt is maradunk örökké.

— Örökké? — mosolygott Dóra. — Tudja, mi az, örökké? Nekem még pár óra, magának, ki tudja, még néhány évtized! De most bűcsúznom kell magától,

Péter. Higgye el, nagyobb erő kell elviselni a boldogságot, mert ez sokkal magasabbrendű feladatot ró ránk, mint átszenvedni a boldogtalanságot. Isten vele, Péter!

Péter kezét csókolt. Meghatottan, könnyes szemekkel távozott. S Dóra még az éjjel meghalt.

A KANARI MADAR.

Dammer boldogan ment haza napi munkájából, ebédhez ült és szokás szerint füttyüreszni kezdett. Ez a füttyüreszés azt jelentette, hogy megérkezett; étkezésnél van, ahol finom csemege várja az érkezőt. A füttyüreszésre rendszerint ellencsicsergés szokott a válasz lenni, aztán nagy szárnyrebbenés és Stipli, a kedvence kanári, a kalit nyitott ajtaján kiszállt és ott ugrándozott Dammer asztalán, míg az étkezett, vagy ráült vállára és ott csöröggetett, míg eljött a fekete-kávé ideje. Mert az volt a mulatságok legkiválóbbja, ehhez ugyanis Dammer megmártott egy darab cukrot a pohárba, azt szájába tette félig és ekkor Stipli rászállott a cukordarabkára és ott eszegette azt Dammer ajkán. Ez így ment napról-napra, régidőtől fogva, attól kezdve, mikor Stiplit Dammer felesége házhoz hozta. Azóta ugyan sok minden történt, az asszony elhagyta Dammert és ő árva lett; de a kanári az ott maradt vele és így nem volt üres a lakás, volt kiért hazamenni, ha nem is a hitvese, de annak egy itthagított emléke, aki élőlény volt, pajtás volt, megértő társ volt és nagy boldogságot tudott szerezni kedves kis csicsergésével, parányi ugrándozásaival. Azért Dammer, amint az asztalhoz ült, most is megadta a füttyjelt kis társának, jelzve, hogy megérkezett. De a füttyjelre nem jött csicsergés válasz a szomszéd szobában lévő kalitkából, sem pedig vidám szárnyrebbenés nem surrogott a levegőben. Csend volt, néma csend. Dammer még egy-kétszer füttyüreszett, de mikor arra sem jött felelet, abbahagyta az étkezést, átment a másik szobába és megnézte, mi van a kanári madárral. De rémület fogta el a látványra. Stipli összezsugorodva ott gubbasztott a kalit alján. Dammer elszomorodva nyult érte és kezébe vette. Szegény Stipli nagyon le

volt törve, egyszer-kétszer megcsipdeste gazdája kezét, aztán halkán csipogott, de nem röpdösött, nem csicsereggett, el volt metszve vidám kedve.

Dammert szörnyű félelem fogta el: »Mi baja lehet az ő kis társának?« Kezében tartotta a kis állatot, pelyhes vattát tett alája és úgy járkált vele a szobában. Hirtelen a telefonhoz sietett és az állatorvosi egyetemet kérte. Itt megtudakolta a legjobb orvos nevét, aztán felhívta azt és kérte, hogy azonnal siessen lakására.

Isszonyú türelmetlen volt, míg az orvos meg nem érkezett. Minden perc órának tetszett előtte, nem tudta megérteni, hogy az orvos hol késheketik, mikor felkérte, hogy azonnal jöjjön. És az orvos jött is lóhalálba, de ez mind nem volt elég gyors ahhoz a türelmetlenséghez mérten, amellyel Dammer várta őt.

— Jaj, doktor úr, csakhogy itt van, nézze mi baja lehet szegény madaramnak!

Az orvos átvette a madarat, kinyitotta csőrét, megmérte szívverését és az egész kis állatot alaposan megvizsgálta, aztán így szólt Dammerhez:

— Kérem, ezek a madarak mind így pusztulnak el. Apró pattanások keletkeznek a bensőjükben, akkor aztán egy-két nap alatt elhullanak!

Dammer csak az utolsó szavakra eszmélt föl, csak most értette meg, hogy valami borzasztó dolog készül, az ő kis társa el fog pusztulni, itthagyjá őt... Rémműlten kapaszkodott az orvos kezébe:

— De uram, ennek a madárnak nem szabad elpusztulnia. Ennek élnie kell: az lehetetlen, hogy ez ne legyen velem... Hisz ez a madár, uram... ez a madár, ez az életem, ezért élek, ezért jövök haza, ezért örülök az otthonomnak, ez a madár mindaz, ami az életemből megmaradt...

— Uram, — szabadkozott az orvos — mit segíthetek itten én... Ez így van ezeknél a madaraknál.

Dammer erre még hevesebben szorította meg az orvos kezét és még rábeszélőbben beszélt:

— De uram, önnek meg kell értenie, hogy itt nem egy közönséges madárról van szó, hanem egy ember életének nagy fejezetéről, egy ember lelkeéről, akinek ez a madár a mindene... Hát hogy képzeled ön el azt, hogy én ebbe a lakásba haza tud-

jak jönni, ha nincs itt többé Stipli, aki engem vár... Elment az asszony, fájt, kerestem napokig, de itthagytta Stiplit, aki csicsergett és vigasztalt és betelt a szoba, ha röpdösött, élt a lég, ha szállt az ürben és mosolyra nyílt az ajkam, ha vállamra repült. Éreztem, tudtam, hogy nem vagyok egyedül a világon, van valakim, akiért érdemes élni, mert egész piciny lelke az enyém és csak azért él, hogy nekem csicseregjen, nekem örömet szerezzen!... És ön most el akarja tőlem venni!

Az orvos megdöbbenve hátrált:

— Én, uram... A végzet, a sors, az enyészet!

— De hisz azért van ön itt, — kiáltott Dammer — hogy a tudomány erejével megakadályozza a végzet kegyetlenségét! Önnek akarnia kell, hogy ez a madár meggyógyuljon!

— Akarni akarom, — felelt az orvos — de nem hiszem: a mi tudományunk hatóereje határok közé van szorítva... És most itt állunk a kegyetlen mesgyénél!...

— Nem, ez nem lehet, — vergődött Dammer — hisz akkor vége mindennek! Akkor nem lehet élni, nem lehet hazajönni, nincs kire gondolni, nincs hová menni... az egész világ üres lesz, megsemmisül... és én ittmaradok majd árván, elhagyottan, mint akinek céltalan további élete.

— Vigasztalódjék, — szólott az orvos — mindenkinek az élete többé-kevésbé — céltalan! Inkább az illúziók azok, amelyek valami nagyértékű valamivé varázsolják az életet az emberek előtt. De én, mint tapasztalt ember, annyit megsúghatok önnek, hogy az egész — egy nagy semmi! Vagy ha orvosi műkifejezést akar, hát meghatározom: Az egész csak a szervezet anyagcseréje, mely az ürben — melyet időnek nevezünk — lefolyik. Ennyi az egész, sem több, sem kevesebb. — Ezzel visszatette a beteg madarat Dammer kezébe és eltávozott. Az pedig, mikor magára maradt, leült karosszékébe, gyöngédén simogatta szenvedő kis társát és beszélt hozzá: Ugy-e jó, hogy az a csúnya bácsi elment, aki azt se tudja, hogy te ki vagy, mi vagy és nekem mim vagy! Majd meggyógyulunk szépen, aztán jó lesz minden. Addig iszunk majd egy kis kávécskát, az majd felüdít.« De bizony a kávé nem használt a

beteg madárnak, ott ült Dammer kezében a kis vattaágyon. Nyakát behúzta mélyen, úgyhogy feje alig látszott ki gömbölyű kis testéből, csak fekete szeme csillogott Dammer felé, de ez sem sokáig, mert egyszerre csak fehér hártya borult rá és a madárka félrebillentette fejét és kiszenvedett.

Dammer megdermedt a rémülettől, szólogatni kezdte: »Stipli! Stipli!« De hiába. Maradt a madárka mozdulatlan — holt.

Ekkor Dammerből felszakadt a fájdalom, eszébe jutott egész elmúlt élete, megcsalt szerelme, tenger fájdalma, szemébe könny szökött és zokogva borult az élettelen kis madárra, mint aki most vesztette el élete legdrágább kincsét és most már aztán nincs senkije, de senkije ezen a világon!

MAGA AZ, JÁNOS?

Már virradni kezdett s a nyári éjen az egész társaság a nyaraló kertjében táborozott s élvezték a jóleső hűsülést nyújtó tavaszi szellő játékát. Különválva a csoporttól, Magda asszony ült a kilátóúton s mellette az ezredes, aki figyelte az asszonyt és leste feleletét. Magda jól tudta, ösztöne érezte, bensője súgta, hogy az ezredes közeledni akar, a nyilatkozat ott lebegett körülük a levegőben, csak egy szó kellett hozzá s kipattanik. Ezért zárkózott magába, lehajtotta fejét és elmélyedt. Az ezredes faggatni kezdte:

— Hova gondol?

Magda asszony tudta, hol járnak gondolatai. A múltban egyszer már ott ült mellette egy katona. Az hadnagy volt. Szép szál legény, vagyos fiú. Az is fiatal volt, ő is, aztán házasság lett a vége az idillnek. Eltek pár évig, mint a királyok. A fiú szórta a pénzt, amíg tellett, aztán egyszerre csak nem volt mit költeni. Még maradt egy csomó fizetetlen kártyaadósság is. Vége volt az életnek, amit megszoktak s ő sírva ment vissza anyjához. Elváltak. Pedig derék gyerek volt az a János, csak valami hiányzott belőle. Talán az önuralom. Vagy nagyon fiatal volt. Most már nem látta évek óta. Elsodorta az élet. — Az ezredes megint szólongatta:

— Nos, nem is felel nekem? Még a homloka is borús lett, ahelyett, hogy mosolyogna rám.

Magda asszony felkelt helyéről.

— Igen, mert fázom. A nagy hőség után hirtelen jött ez a lehülés. Kis kendőm sincs velem.

— Majd elhozom — szorgoskodott az ezredes.

— Oh, köszönöm, — felelt az asszony — most már úgyis vége a mulatságnak.

— Hát nem folytatjuk tovább? — kérdezte az ezredes.

— Most nem — mosolygott az asszony. — De azért úgy-e, jóbarátok maradunk?

Ezután visszatértek a házba s Magda asszony autót rendelt. Mikor a taxi megérkezett, a soffőr maga segítette be az asszonyt a kocsiba. Magda asszony érezte a soffőr kezének szorítását. Ekkor valami csodálatos érzése volt. Az az érzése volt, mintha ezt a kézszorítást ő már érezte volna. Az autó elindult s mikor hegyi úton szaladt, Magdának mind tisztábban tűnt fel, hogy ezt a fejet ő ismeri, a nyak, a fül, mind ugyanazok voltak, kezét lassan a vállára tette a soffőrnek és halkán kérdezte:

— Maga az, János?

És az ráintett: Én vagyok, Magda.

Az asszony észbekapott.

— Ne vigyen a városba. Vigyen ki valahová a hegyek közé.

A soffőr engedelmeskedett s az autó gyors ütemben vágatott a hegyi úton, az erdő felé. E közben teljesen megvirradt s a nyári nap gyönyörű sugaraival fürdette az erdőt. A madarak énekeltek, élt az egész természet. Egy hozsanna volt a természet pompája, mely feléjük kandikált a füvek zúgásában, erdő bűgésében. János jól ismerte az utat. Gyönyörű helyre vezette gépét. Az erdős hegylánc gerincére, ott ismert egy helyet, melynek bokros háttéréből messze le lehet látni a vidékre s követni lehet a víz kanyargását, amint észak felől jövet befut a nagy városba aztán lelapulva eltűnik dél irányában. Középen a nagy város, amely zajgó hörgéssel ébred a napi munkára s a messze falvak, amelyek beolvadnak a hegyhalmos vidék háttérébe.

Itt állt meg János az autóval, leemelt egy pár takarót a kocsiról s aztán Magda asszonyt invitálva,

leültek ketten a fűre, a kilátópont területén.

Most János vette át a szót:

— Nos, Magda, hogy tetszik az új egyenruha? Most is egyenruhában vagyok, csak kard nincs az oldalamon. Most a volán a fegyverem és a kenyérkereső társam.

Magda sóhajtott.

— Oh, János, olyan borzasztó, amit maga mond.

— Nem, Magda, — felelt a sofőr. — Nem borzasztó. Odáig volt borzasztó, amíg bele tudtam magam kényszeríteni abba, hogy a volánra tegyem a kezemet. Én, a zalbérci Kenderessy János. A tizes huszárok büszke kapitánya, a sofőrök sorában. Oh, Magda, milyen hosszú az út odáig.

Az asszony sírni kezdett, János folytatta:

— Ne sírjon, szép volt az életünk s nem maga a hibás, én vagyok a bűnös egyedül. De tudja, mi volt a bűnöm, Magda?

Az asszony a fejét rázta, mintha azt mondta volna: nem tudom, nem tudom.

— A bűnöm az volt, hogy nagyon, emberfeletti módon, sőt azt merem mondani, fantasztikus módon szerettem magát. És nem tudtam megállani azt, hogy ne költsem a pénzt, ne költsem el utolsó filléremet is jóformán, magára, mert bensőmben úgy éreztem, hogy magának joga van ahhoz az élethez, mert maga szép, mert maga csodálatos. S mikor a vagyonom elfogyott, akkor a kártyával próbáltam szerencsét. Hátha Fortuna istenasszony megsegít és olyan összeget tudok nyerni, hogy magának új örömet tudok szerezni. De a végzet ellenem fordult. Elfelejtettem azt, hogy akinek szerencséje van a szerelemben, annak nem lehet szerencséje a kártyában. Így következett be az összeomlás. Aztán maga elhagyott. Visszament az édesanyjához. Elváltunk.

Magda könnyek között, sírva kérdezte:

— Haragszik ezért rám?

János tagadólag rázta fejét.

— Nem, nem... Jól tette, hogy elhagyott. Azt az életet, ami aztán következett rám, maga úgysem bírta volna ki. Az legfeljebb csak azt eredményezhette volna, hogy az a nyomorúság, az a kétségbeesett kapkodás összeűzta volna a mult szép emlékeit. De így a mult él s látja, most, ezekben a pillá-

natokban újra megjelent előttünk. Mert látja, Magda, ha egyszer két lélek beáll lelkileg egy bizonyos magaslatra, az megmarad ott mindvégig az élet folyamán. Most maga nem látott engem közel nyolc év óta, érez-e különbséget a kapitány és a sofőr között? Mind a kettő kenyérkereset. Mind a kettő emberi foglalkozás, mert szükség van rájuk. Csak a fő az, hogy a lélek maradjon meg épen, s akkor az élet nem nehéz. Kártyás barátaimmal kiegyeztem, lefizettem minden adósságomat. Ma, amit keresek, az az enyém, az az élet, amit ebből magamnak teremtek, az én életem s aki ma szeret, az csak azért szeret, mert bennem azt látja, ami vagyok.

Magda sírni kezdett. János vigasztalta.

— Ne sírjon, Magda, nincs semmi oka sírni. Mert én a legnagyobb szeretettel gondolok magára. Ne sírjon, Magda, a könnyeknek nincs helye. Maga azt a Jánost szerette, aki ott forgott az úri társaságban, az a János egy más ember volt s ez is más ember, aki most maga mellett ül. Nemcsak nívókülönbség van a kettő között, amelyet a társadalom ír elő, de emberkülönbség is van a kettő között. Az egy bolondos fiú volt, mint lepke a napfénynek, úgy szaladt bele a ragyogó életbe, a könnyelmű létbe; ez egy kemény ember, akit az élet megacélozott, aki most maga mellett ül, ki az energiájával szedi elő azt, amire szüksége van s nem követel más megbecsülést, csak annyit, amennyit a munkája révén megérdemel. Világnézet-különbségek cserélődtek ki. Maga még ott van, ahol a »régi Jánosok« élnek. Én teljesen elszakadtam onnan, jóformán már nem is emlékszem rájuk. Én egy új világban élek s aki velem jön, azt egy új világba vezetem.

Magda ránézett, letörölte könnyeit.

— János, maga győzött. Igen, maga új világban van. Én azt megértem, de legyen maga is megértő velem. Ne higgye, hogy én gyöngé vagyok, hogy magát nem szeretem és nem szerettem, de könnyebb a férfi sorsa, átmenni egy új világba, eldobni magától a társadalmi előjogokat, mint a nőnek. De maga új világról beszél. Maga lelkileg abban él, ha hisz benne, akkor megvan a megoldás, de nem itt, hanem az új világban.

— Mit akar ezzel mondani? — kérdezte János.

— Ha most is szeret, — felelte Magda — kezdünk új életet. Maga kitanulta a sofőrmesterséget. Én tudok angolul. Annyi pénzem még van, hogy hajójegyet tudok venni. Elmegyünk az új világba — új életet kezdeni.

A sofőr felállt. Magda melléje állt. János magához szorította a nőt a felkelő nap aransugaraival beragyogta őket s a madarak énekeltek, mintha a természet kis muzsikusai zsolozsmát zengetnének feléjük.

János megilletődve fogta Magda kezét s így szólt igaz hitveséhez:

— Oh, Magda, csak most látom, hogy Istennek mily csodálatos teremtménye a nő. Csodálkozni fogsz, Madáchra gondolok, akinek költeményében, mikor lezajlott a nagy tragédia, a férfi már a porban hever, de a nő még büszkén áll fenn, mert új életet teremt! Te vagy az örök nő, Magda, aki jössz az életből és a Jánosnak az új világban új életet adsz.

A »GYILKOSOK«

Akkor az Egyesült Államokban éltem. Nagy, mohósággal olvastam nap-nap után az amerikai lapokat. Nemcsak a tömegük, de tartalmuk is nagy mulatságot szerzett, mert oly bő anyagot adtak, hogy egy napilappal álló hétig is ellehetett szórakozni. Az időtájban különös szenzációja volt a lapoknak egy vita, amely aztán valóságos háborúsággá fajult, amelyet dr. Watschon kezdett az államügyész ellen. Nem kevesebbről volt szó, mint arról, hogy Watschon azt állította, hogy az Egyesült Államokban a halálraítélteket élve temetik el, mert a 10.000 Voltos áram nem öli meg az emberi szervezetet, csak elkábítja, megdermeszti, tetszhalottá teszi. Azoknak a szerencsétleneknek ott lent a föld alatt úgy kell megfulladniuk.

Az államügyész egy ideig nem válaszolt dr. Watschon vádjaira, azt hitte, hogy az egész majd mint a legtöbb különleges szenzeió, elalszik s így nem is érdemes törődni a dologgal. Öneki igaza lehetett ebben a feltevésben, de számításából kihagyott valamit.

Még pedig azt, hogy dr. Watschon nem közönséges ember volt, hanem elszánt, rajongó és eszméjéért és állításáért képes volt, ha kellett, saját életét is feláldozni és a halálba rohanni.

Dr. Watschon egyszer-kétszer megismételte az államügyészhez intézett felhívásait, hogy hagyják abba azt a szörnyű kegyetlenséget, mellyel a halálra-ítélteket elkábítják és élve temetik el. Mikor látta, hogy így eredményre nem jut, Watschon felolvasó körútra indult. A felolvasás címül nem kisebb szót választott, mint ezt: »Gyilkosok«. Itt már egyenesen gyilkossággal vádolta a bírakat és az államügyészt. A lapok természetesen saját céljaik szempontjából nagyszerűen kihasználták ezt a szenzációs csemeget, pergőtűz alá vették az államügyészt, mire ő azzal válaszolt, hogy pert indított dr. Watschon ellen.

Egész Amerika lázas izgatottsággal várta a per kimenetelét. Rogyásig megtelt a terem a szenzációéhes embersereggel a tárgyalásra s ott szorongott a nagyterem karzatán.

Két érdekes alak állott egymással szemben: az államügyész komoly, méltóságteljes alakja és a fanatikusszemű, szikár Watschon. Az elnöklő bíró csak nagynehezen tudta a csendet helyreállítani, hogy a tárgyalást megkezdhessék. Végül is azzal volt kénytelen fenyegetőzni, hogy kiűrítetteti a termet és zárt tárgyalást rendel el. Erre aztán halotti csend támadt a teremben, minden ember a másikat ellenőrizte, nehogy beszéljen vagy mozogjon, hogy a terem kiürítésére ne kerülhessen sor. A bíró felszólította az államügyészt, adja elő vádját. Az államügyész felállt, feltette szemüvegét és egy papírlapról felolvasta ezt a pár sort:

»En, Smith Jennings, Newyork állam ügyésze, vádoló dr. Watschon Mathieut azzal, hogy ő engem és államunk bírait gyilkosoknak nevez írásaiban és beszédeiben azért, mert mi nem vagyunk hajlandók foglalkozni az ő rögeszméjével.«

Watschon felkiáltott:

— Nem rögeszme, igazság!!!

A bíró csengetett és rászólt dr. Watschonra:

— Viselkedjék csendesesen és várja meg, míg őnt illeti a szó, különben kénytelen leszek önnel szemben

szigorú intézkedéseket tenni. — Ez volt az első figyelmeztetésem, de egyszersmind az utolsó is, tehát uralkodjék magán!

Az államügyész erre így folytatta:

— Azzal vádol bennünket, hogy mi élve temetjük el a kivégzetteket, holott minden orvos megállapítja, hogy a 30 percig tartó 10.000 Voltos áram megöli a szervezetet és a halál 30 perc elteltével feltétlenül bekövetkezik. Dr. Watschonnak semmi bizonyítéka, semmi kísérlete nincs ebben az irányban, mely megdöntse bíróságunk igazságát, őt csak makacs rögeszméje vezérli, hogy a bíróságot nevetségessé tegye, bizalmatlanságot keltsen a tömegben irányunkban, tekintélyünket aláássa. A mi tekintélyünk pedig az állam tekintélye. Én, mint államügyész és mint ember, kérem a bíróságot, hogy dr. Watschon felett azon kifejezéséért, amellyel minket gyilkosoknak nevezett s azon szavakért, melyekkel minket gyilkosság vádjával illetett, a legszigorúbban ítélkezzék. Ez, bíró uraim, nem magánügy, ez államügy! Nekem több szavam nincs.

Erre az államügyész visszaült helyére.

A bíró intett dr. Watschonnak, hogy őt illeti a szó. Az szenvedélyes hangon kezdett beszélni:

— Smith Jennings úr ellenem emelt vádja hangoz hahotára készlet. Azonban a hely és ügyem komolysága mérsékletre int engem. Smith Jennings úrnak nem tetszik a »gyilkos« szó. Ügylátszik, foglalkozásába annyira beleélte már magát, hogy húszéves pályája alatt — talán összeszámolni sem tudja, — hány embert gyilkolt meg és temettetett el élve.

A bíró megrázta a csengetyűt:

— Doktor, ez nem védelmi beszéd. Ez gyalázkodás. Ha még egy ilyenirányú kifejezést tesz, megvonom öntől a szót. Önnek csak egyhez van joga: a bizonyítás terére lépni. Kértem önt, be tudja ön bizonyítani azt, hogy a villamosszékekben kivégzettek élve temettettek el?

— Igen, bíró úr. — felelte Watschon.

— Nos, akkor fogjon hozzá ennek a bebizonyításához.

Dr. Watschon erre így folytatta:

— Azok a kísérletek, melyeket én állatokon vé-

geztem, mind azt bizonyították, hogy a 10.000 Voltos áramok megdermesztik, tetszhalottá teszik az ilyen erős áramnak kitett élő szervezeteket, de nem ölik meg. És a pár órával későbben adott »lobelin injectio« újra megindítja a vérkeringést és a megöltnek hitt élő szervezet felveszi az élet funkcióit és tovább él. Ezt kipróbáltam kutyán, macskán, tyúkon, ökrön...

A bíró közbeszólt:

— Remélem, nem akarja ehhez hasonlítani az emberi szervezetest?

— Bíró úr kérem, én sohasem szoktam személyeskedni a bírakkal.

Gyöngye zúgás vonult át a termen, az elnöklő bíró haragosan támadt rá dr. Watschonra és rákiáltott:

— Szellemeskedéseit tartsa meg magának, előadását pedig folytassa.

Watschon pedig folytatta:

— Ezek után, uraim, szerény leszek. Ne mondják, hogy én oktanul és igazságtalanul megvádoltam embereket és ne mondják azt, hogy én hamis kísérleteket végeztem, amelyekkel tévútra akarom vezetni az embereket, azért itt önök előtt felajánlok egy kísérletet, amellyel bebizonyítom, hogy minden szavam tiszta igazság. Kérve kérem önöket, nemcsak önt, bíró úr, de önt is, engem vádoló államügyész úr, fogadja el ezt a kísérletet tanubizonyságnak, amelyet én ajánlok.

A bíró kérdezte:

— Miben áll az ön kérése?

— Arra kérem önöket, államügyész úr, — szólt a doktor — saját lelkiismeretük megnyugtatósa céljából engedjék meg, hogy ezt a kísérletet önök előtt végrehajthassam és ennek a kísérletnek végrehajtására felajánlom saját magamat. Ne féljenek, egész bizonyos vagyok, hogy én nem fogok meghalni. Három órával a kivégzés után, mikor engemet kivettek a villamosszékből, asszisztensem be fogja nekem adni az énáltalam erre a célra készített fobelin-kámforéter injectiókat és én aztán friss egészséggel fogom elhagyni az épületet. Tehát tulajdonképpen az én védelmem egy kérés, amelyet az önök érdekében és a tudomány nevében kérek önöktől!

Erre a bíróság visszavonult, sokáig tanácskoztak és az államügyészt is bevonták a tanácskozásba. A tanácskozás vége az lett, hogy dr. Watschonnak megadták az engedélyt, hogy beüljön a villamosszékbe és 30 percig a 10.000 Voltot átérasszék szervezetén.

Hallatlan érdeklődést keletett az eset. Pár nap múlva volt a kísérlet és dr. Watschon asszisztensével, dr. Sharrepvel jelent meg a villamosszék előtt. Az asszisztens kis bőrtáskát hozott magával, amelyben az injectió és az injectiót adó tűk voltak becsomagolva. Dr. Watschon nagy vígan ült be a bíróság előtt a villamosszékbe, mire átbocsátották rajta a 10.000 Voltos áramot. Eszméletét azonnal elvesztette és 30 percig ült a villamosszékben. Aztán kiemelték onnan, teste meg volt dermedve, — halott volt. Sharrep várt három óráig és akkor az injectiókat sorra beadta dr. Watschonnak. Azonban hiába volt minden igyekezet, az nem tért magához, halott volt. Az államügyész intett a bírácoknak, az orvosoknak:

— Uraim, nekünk volt igazunk! Egy rajongó ember tévhitéért feláldozta magát. Erről mi nem tehetünk. Kérem, a hullát boncolják fel. Ez ugyan nem szokásos a kivégzetteknel, de tegyük meg a kivételt.

Erre elvitték a mütőbe a holttestet, a boncasztalra fektették és a szokásos módon boncolni kezdték. Mikor a mellcsont is felemelkedett, az egyik orvos rémülten kiáltott fel: a szív mozogni kezd. S valóban megindult a vérkeringés. Watschon felnyitotta szemét, nagy nehezen felemelte fejét és kinyilvánítva ordítva mondta:

— Gyilkosok! Nekem volt igazam!

Ezzel visszahanyatlott a boncasztalra és meghalt.

FELIRATI VITA

Kőfaragó barátom mesélte, hogy egyszer beállított az irodájába egy négy tagból álló társaság. Két nő és két férfi. Bemutatkoztak és azonnal előálltak a dologgal. Ők ugyanis agglegény nagybátyjuktól, a híres Dukkel Jeromostól majd egy millió pengőt örököltek. Ezért eljöttek, hogy közös megállapodással megrendeljék a sírkövet és elkészítsék a sírfeliratot.

— Dukkel Jeromost én személyesen ismertem, — mondta a kőfaragó — nagyszabású ember és bámulatos érzékkel megáldott kereskedő volt. A legkülönbözőbb ötletek jutottak eszébe és a legjelentéktelenebb dolgokból is tudott pénzt csinálni. Egyszer Amerikában járt és mielőtt elindult, vett magának mulatságból egy »Krikri« játékot, amely tulajdonképpen csak két kis csavar volt és tréfás, ijesztő hangot adott. A hajón ezzel mulattatta az amerikai hölgyeket. Azoknak roppant tetszett az a kis játék-szer, kézről-kézre adták és mindenki megkérdezte tőle: »Hol lehet ilyet szerezni?« Ez a sok kérdezősködés felébresztette Dukkel figyelmét. Mire megérkezett a hajó New-Yorkba, teljesen tisztában volt tervével és elhagyva minden egyéb dolgát, sürgönyözött Bécsbe, hogy küldjenek utána száz darab Krikri-játékot. Mikor azok megérkeztek, műhelyt bérelt a 8. Avenuen és elkezdte nagyban gyártani az amerikaiak részére a »Krikrit«. Természetesen új burkolatba és más külsőbe öltöztetve, nehogy ráismerjenek és bepereljék. Nem is Krikrinek nevezte el, hanem Drumm-Drummnak és ebből a »yankee Drumm-Drummból« meglehetősen szép pénzt csinált. Abból itt-hon szállodát építtetett, aztán pedig ház-spekulációkba kezdett. A szerencse itthon is kedvezett neki és rövidesen hatalmas vagyronra tett szert. Igaz, hogy mire meggazdagodott, az életét már jócskán maga mögött hagyta. Minthogy azonban a pénzgyűjtés volt egyetlen életcélja, nem panaszkodhatott, hogy csak élete alkonyán ragyogott rá a szerencse. Nem nősült meg soha, szerette unokaöccseit és unokahugait, de életében nem igen adott nekik pénzbeli segítséget, mindig azzal tért ki az adományozás elől: »Halálom után mindent megkaptok, addig hagyjatok békében!« Rokonai türelmesen várakoztak, míg végre egy napon az öreg Dukkel, éppen mikor be akart szállni gépkocsijába, megcsúszott, elesett és oly szerencsétlenül vágta fejét a járda szélébe, hogy nem tért többet eszméltre és kétnapi szenvedés után meghalt. Ekkor vált esedékessé az örökség. Unokaöccsei és unokahugai nem voltak már fiatalok, az élet javarészét leélték, még pedig meglehetősen szűk viszonyok között.

Mikor ott ültek nálam, szemükbe néztem és

figyeltem őket. Szavaikból azt vettem ki, ők érzik, hogy hálával tartoznak nagybátyjuknak és le is akarják róni azt, bár az egész emlékezés most már csak teher részükre. En szebbnél-szebb rajzokat tettem eléjük, de az első kérdés mindig csak az volt: »Mennyibe kerül?« — jóformán a rajzot sem nézték meg, mindig csak az ár iránt érdeklődtek. Végre nyíltan megkérdeztem, mondják meg, mennyit szándékoznak áldozni a síremlék költségére. A legidősebb közülök erre így szólt:

— Kissé nehéz erre felelni. Mi ugyanis közösen viseljük a költséget, azért túlzott kiadásokba nem akarunk belemenni. Mert hiszen a halottnak az már úgyszólván teljesen mindegy, milyen sírkő áll a feje felett, azt legfeljebb az élők látják, mi pedig az élőknek nem akarunk költeni!

Gyors költségvetést csináltam, megmutattam nekik. Összebújtak, számígtattak, egymással vitatkoztak, majd így szóltak hozzám:

— Az Ön által élénk terjesztett költségvetés hat méter magas márványemlékművet vesz fel a jegyzékbe, két és fél méter átmérővel s így nyolcezer pengő költséget állapít meg. Mi arra az elhatározásra jutottunk, hogy nagybátyánk emlékét feltétlen megilleti a márványkő. Minthogy azonban a vagyont nem egyikünk örökölte, hanem az négyfelé megy, ennek következtében az örökösödési illetékek levonása után sokkal kevesebb jut egyre, mint amennyi elgondolható volt, azért azt határoztuk, felállítjuk nagybátyánk sírkövét, de a méreteket lejjebb nyomjuk. A hat méter helyett elég lesz egy méter és a szélességnek ötven centiméter teljesen meg fog felelni. Így azt hiszem, Ön hajlandó lesz ezt ötszáz pengőért elkészíteni.

Megjegyeztem, hogy ha a felállítási költséget is beleveszik, akkor a sírkő még kisebb lesz. Erre ők egyhangúlag azt felelték:

— Az nem baj, kérem, a fontos az, hogy egy fillérrel se kerüljön többbe, mint ötszáz pengő!

Ebben végre megállapodtunk, de ekkor figyelmeztettem őket, hogy sírfelirat is kell s annak minden betűjét arannyal kell bevésni. Rögtön nekiültek és megszövegezték a sírfeliratot:

*Dukkel Jeromos.
Aldassék emléke!*

Kegyelettel emelték hálás és szerető rokonai!

Még mielőtt megkötöttük volna az üzletet, megmondtam, hogy a bevésés minden betűje ötven fillérbe kerül, mire ők elszörnyűködve néztek rám és szinte haragosan kiáltották:

— Miért nem szólt erről előbb?

— Csekélység ez, — gondoltam — azért nem említettem!

— Ez nem csekélység, kérem, ez 33 pengő, ez pénz!

A feliratot újra szövegezni kezdték: »Dukkel Jeromos«.

Az egyik örökös félbeszakította és azt mondta:

— »Aldassék emléke«, ezt el lehet hagyni, mert abban, hogy emlékkövet állítunk neki, már benne van, hogy áldjuk emlékét. Ezt mi tudjuk és hogy mások tudják-e, ahhoz nekünk semmi közünk!

— Szabad nekem beleszólni? — mondtam. — Én így gondolnám leghelyesebben a megoldást: »Dukkel Jeromos, kegyelettel emelték hálás és szerető rokonai!« Alája pedig odavéssük az évszámot: 1850—1932.

Erre felpattant az egyik nő és azt mondta: »De hiszen Ön is tudja, kedves mester, mi igazán hálás és szerető rokonai vagyunk elköltözött nagybátyánknak, de azt minek véssük fel, hogy »hálás és szerető rokonai« vagyunk és hogy »kegyelettel emeltük«. Ennek igazán semmi értelme, csak pénzpazarlás lenne. Aki elmegy a sírkő mellett, s meglátja ezt a sírfeliratot, azt fogja mondani: ennek az elhunyt-nak rokonai hencegni akartak, hogy hálásan és kegyelettel emelték az emlékművet. Én ebbe nem megyek bele, annál is inkább, mert minden betű fél pengőbe kerül. Nincs semmi értelme dobálni a pénzt!

— Akkor kérem, azt hiszem legjobb lesz, — jegyeztem meg — ha azt véssük be: »Itt nyugszik Dukkel Jeromos« és alája az évszámot.

Erre a legfiatalabb örökös megjegyezte:

— Azt már igazán felesleges volna bevésni, hogy »Itt nyugszik«, aki a sírkövet meglátja, azt mindenki tudja, hogy ott nyugszik. Véssék bele egy-

szerűen: »Dukkel Jeromos« és alája az évszámot: 1850—1932.

Erre egy rekedthangú nő megjegyezte még, mi-nek az a »Jeromos«? Az ő neve fogalom volt. »Dukkel«, semmi több. Legfeljebb még az évszám.

Ekkor azt feleltem:

— Rendben van, de ha megengedik, a Jeromos nevet, minthogy nagy tisztelője voltam az elköltözöttnek, saját költségemen fogom odavésni.

Ebben megállapodtunk és én egy tapasztalattal gazdagodva, lezártam a sírfelirati vitát.

A FLORENTIN KALAP!

Odakinn verőfényes nyár volt. Hanna szobájában rakosgatta a családi emlékeket, mikor véletlenül kezébe került a szekrény aljából egy régi kalapdoboz. Kinyitotta és megdöbbenve látta kedves florentin kalapját, amelyet régen, nagyon régen, több mint harminc évvel ezelőtt oly vidáman és boldogan viselt. Az elszáradt mezei virágok még most is úgy voltak rajta, mint akkor; — mintha megállt volna fölöttük az idő. Nézte, hosszasan nézegette a kalapot, mélyen elgondolkodott és megelevenedett előtte az a szerelmes nyár, amely annyi boldog emléket hagyott hátra. Több mint harminc éve annak... éppen ilyen verőfényes nyári nap volt. Hanna önfeledten boldog volt, azt hitte, egész élete ilyen mámorítóan szép lesz, — és hogy nincs más, csak napfény, csakis napfény az ember életében.

Fiatalok voltak és bohók. Egymást kergetve futkároztak keresztül-kasul a virágos réten Hanna és Péter. Nevettek, táncoltak, sütkéreztek a napsugárban, mezei virágot szedtek, csokorba kötötték, karjukba ölelték egymást és tánc lépésben mentek tovább a csörgedező patak felé. Felmentek a kis hídra, ott megpihentek. Hanna ráült a híd karfájára, — levette fejéről florentin kalapját és Péter gyerekes örömmel adogatta kezébe a mezei virágokat, amelyeket Hanna a kalpra tűzdelt.

Már alkonyodott, mikor egymáshoz símulva, kéz a kézben, elindultak hazafelé, mint akik megértet-

ték egymást, — egy életre! Sok, nagyon sok mondanivalójuk lett volna, de a nagy boldogságtól egész úton egy szót sem szóltak, csak keresték egymás tekintetét.

Hanna könnyei ráhullottak az elszáradt virágokra, mélyet sóhajtott, milyen szép is volt!

Akkor barna haja volt, most ezüst színben van, akkor szép síma bőre volt, most barázdák szántják homlokát, akkor tüzes fény ragyogott szemében, most könny áztatja szempilláit, akkor önfeledten boldog volt, mert érezte, hogy nincs egyedül, most meggörnyedt, mert ránehezedett a magány nehéz súlya. Minden csak volt. Hol van már Péter? Lekaszálta a halál, mint a rét virágait.

Hanna fölriadt emlékezéseiből és hirtelen furcsa ötlete támadt. Felvette régi fehér organdi ruháját, feltette fejére florentin kalapját s a tükör elé lépett — őszülő hajfürtjét elrejtette kalapja alá, mosolyogni próbált a szembenéző arcra és az visszamosolygott; meg volt elégedve magával.

Kívülről besütött a nap, arany sugara megint ott játszadozott a kalap szegélyén, olyan ragyogóan, mint akkor régen, nagyon régen. Ki tudja, talán megismétlődik az élet s újra szép nap vetődik fel a szürke napok sorából, hogy aztán végleg eltűnjön a mult emlékeivel.

Hanna ügyesen, úgy, hogy senki nem látta, kiszurrant a kastélyból és a kiskapun keresztül kiért a virágos rétre, ahol örömmel szedegette a mezei virágokat. Lassan elérte a patak mentét és csodálkozva látta, hogy mennyire meg van áradva, rohanak habjai, mintha el akarná érni azt, amit lassú menetben elmulasztott. Felment a hídra, közepén megállt, a híd karfájára dőlt s nézett a rohanó ár után. Szomorúan tapasztalta, milyen sivár és milyen fénytelen minden, ami körülötte van.

Sötét felhők közeledtek.

Egyszerre heves szélroham kerekedett, egyet sodort a florentin kalapon, lekapta Hanna fejéről és mint egy nagy pillangót, csapdosta a légből, aztán belevágta a patak sodrába. Hanna önkénytelenül, két kezével utánakapott, de már késő volt. Bensejében dobbanásszerű fájdalmat érzett és szinte síró hangon kiáltotta:

— A kalapom! A kalapom!

De a kalap akkor már ott úszott a víz sodrán és vitte az ár sebes irammal habzó taraján és nagyhamar eltűnt Hanna szeme előtt.

— Vége! — suttogta Hanna, ráborult a híd korlátjára és keservesen sírt, azután, szinte magából kikelve, méltatlankodott: — Még ezt is elvette tőlem a sors, ezt a kis emléket is, ami még megmaradt az én nagy szerelmemből, ezt is elsodorta a vihar. Hát nem szabad boldognak lenni? Nem szabad a boldogságot újra felidézni, csak sötét, szomorú napok lehetnek az életben, a napsugár is csalfa, nem szabad hinni benne? Hisz ez nem olyan egyszerű kalap volt, ez volt az én utolsó emlékem, amely Péterhez fűzött. Érzem, bűnt követtem el, Péter emlékével és magammal szemben. Nem kellett volna idézni a multat. — Hanna tovább gyötörte magát, nem tudott beletnyugodni. — Most már nincs semmim, csak egy végtelen fájdalom. Ez most már kísérni fog addig, amíg élek.

Mikor lecsillapodott, megtörülte könnyben ázótt szemét. Elindult lassan hazafelé. Félig öntudatlanul, bódultan, mintha holdkóros lenne és álmovilágban élne.

Fáradtan ért a kastély kertjébe. Föltámaszkodott szobájába és beleroskadt a karosszékekbe.

Öreg édesanyja már nyugtalanul várta Hannát, mikor benyitott szobájába, alig ismert leányára és ijedten kérdezte:

— Hát veled mi történt? Csak nem vagy beteg?

Hanna fejét két kezébe temette és keservesen zokogni kezdett.

— Ejnye, ejnye, ne sírj, beszélj, ne légy ilyen gyerek. Nem is értem, mi lelt téged!

— Édesanyám, ezt te sohase fogod megérteni. A régi florentin kalapomat újra felvettem és mikor a kis hídra értem, egy hirtelen kerekedett szélvihar levitte a kalapot fejemről és belesodorta a rohanó árba és én elvesztettem örökre ezt a kedves emlékemet!

Az anyja jóságosan megsimogatta Hanna fejét és azt mondta neki:

— Nézz a szemembe, kedves kislányom és hidd el nekem, nem a szél vitte azt el — hanem a tovatűnő élet sodorta el — örökre!

A SZALMASÁRGA CIPŐ

A főápolónőnek feltűnt, hogy valahányszor Elvira nővér szabadnapos, minden alkalommal roppant választékosan öltözködik és nagyon elegánsan hagyja el az élettani intézetet. Különösen szemet szűrt neki Elvira kobra-kígyóbőrből készült szalmasárga cipője, mely valóban ritkaságszámba ment akkoriban. Meg is szólta érte mindenki előtt, de legtöbbször nem válaszoltak szavaira. A tanársegédnek is elbeszélte, de az is szó nélkül ment el mellette, még válaszra sem méltatta. Másnap Elvira berontott a tanársegéd szobájába és kétségbeesetten sírni kezdett, a tanársegéd megvigasztalta, hogy ne törődjék a pletykákkal, mire Elvira megnyugodva távozott. A folyosón találkozott a főápolónővel, s annak azt mondta:

— Úgy látszik, ön nem tudja, hogy a fivérem a bőrgyárban dolgozik és ő készíti ki a cipőkre alkalmas bőröket.

— Szép, szép — felelte az ápolónő —, de a kobra-kígyót honnan vette hozzá?

Elvira zavarba jött, de szerencsére a tanár úr jött szembe velük és nem folytathatták, mert sürgősen be kellett öltözködni egy műtétre. De a sugdosás nem múlt el és a fiatal orvos megígérte a zaklatott lánynak, majd ő elintézi a kobraügyet, ha újra szóbakerül.

Pár nap múlva névtelen följelentés érkezett a gazdasági hivatalhoz, melyben föl hívták a főnök figyelmét arra, hogy kutassa ki, mi történt a három kobra-kígyóval. Az élettani intézet igazgatója ugyanis a nyavalyatörősök beoltására hozatott három kobra-kígyót Indiából, hogy a kígyóméreggel az epilepsziás összehúzó görcsét kisimítsa, mert újabb kutatások szerint, ezeknek a kígyóméreknek hatása van a nyavalyatörősekre. A három kobra-kígyó meg is érkezett az élettani intézetbe, ahol

nagy üvegszekrényekben helyezték el a hüllőket és minden szekrényre könyökig érő vaskesztyűt akasztottak, s az elleméreg meg oda volt fűzve a vaskesztyű mellé, hogyha netalán a kobra szökés-szerű ugrással megmarna valakit, akkor az ellen-méreg kéznél legyen és azonnal alkalmazhassák.

A tanársegédre voltak bízva a kígyók és ő mindig felhúzta a vaskesztyűket, mielőtt benyúlt az üvegszekrénybe, ahol sás és pálmalevelek között feküdtek a kobrakígyók, amelyek az emberkéz közeledtére azonnal felemelkedtek, előrenyújtották lapos fejüket, sziszegtek és ugrásra készen állottak. Ekkor a tanársegéd a vaskesztyűben tartott vattát feléjük nyújtotta, azok beleharaptak abba és két hátsó mérgefoguk gyilkos erejét a vattába fröcs-csentették. Az így nyert mérget használták fel azután felhígított állapotban kezelésre, injekciók alakjában.

A tanársegéd rendszeresen gondozta a kígyókat, de egy napon észrevette, hogy ezek az állatok nem olyan frissek, és valami bajuk lehet, mert bár minden étkezésnél adnak nekik három eleven egeret, mégsem szöknek fel magasra, inkább fáradtan von-szolják magukat tovább és a sás és pálmalevelek hulladékai között tekergődznek.

Az orvostanár, akinek az intézkedésére hoztatták drága pénzen Indiából a kobrakígyókat, s aki személyes közbenjárására vitte azt ki a minisztériumnál, hogy ilyen nagy összeget áldozzanak erre a célra, a hír hallatára azonnal ment és megnézte a kígyókat, aztán pedig rögtön intézkedett, hogy hívják el az állatorvost.

Az állatorvos el is jött, megnézte a kobrákat, de kijelentette, hogy ő nem hüllőspecialista, ehhez szakorvost kell hívni, csak az gyógyíthatja meg őket.

Az orvostanár idegesen szólt rá:

— Dehát hol talállok én kígyóspecialistát?

Az állatorvos azt mondta, hogy van a városban egy orvos, aki hosszabb időt töltött Arábiában és mindig csak hüllőkkel foglalkozott, dr. Zoku a neve. A tanár rögtön intézkedett, hívják el dr. Zokut. Az el is jött, s meg kell vallani, nagyon érdekes ember

volt. Úgy külseje, mint beszédmodora teljesen elütő volt orvostársaitól, s meglátszott rajta, hogy sok időt töltött keleten. A tanár úr személyesen ment vele az üvegszekrényhez, ahol dr. Zoku figyelmesen megvizsgálta a beteg kígyókat. Először is fölhúzta a vaskesztyűt, sorra kivette az üvegszekrényből a kobrákat, amelyek bágyadtan csavarodtak kezében, kissé sziszegtek, de semmi kedvet sem éreztek arra, akár az ember szeme közé ugorjanak, akár pedig vattába harapjanak. A tanár türelmetlenül kérdezte dr. Zokut:

— Nos, mi bajuk van a kobráknak?

— Honvágyuk van, kérem! — felelte a kígyó-specialista.

— Kígyónak honvágya? Hát ilyet soha, de soha sem hallottam! Ön ezt a gondolatot valószínűen Arábiából hozta magával.

— Indiából, kérem, Indiából, mert oda vágynak vissza ezek a kígyók. Meleg levegő, buja növényzet és fehér egerek után, mert ez az ő kedvenc eledejük. Nem is szabad nekik mást adni, mint fehér egereket. Ez az ő kókuszdiójuk, banánuk és ananászuk.

A tanár legyintett kezével és ott hagyta a kígyó-specialistát. Azután intézkedett a helyiségnek erősebb fűtéséről és még több növényt dobáltatott az üvegszekrénybe, az étkezésre pedig csak három fehér egeret adatott ki.

De hiába volt minden gondoskodás, a kígyók elpusztultak.

Ekkor a tanár megparancsolta, hogy a kígyókat dobozba tegyék és ássák el az intézet kertjében. Ezt meghallotta Elvira nővér, este leosont a kertbe és a kemény papírdobozban elásott kígyókat a dobozzal együtt kiásta az üregből, elvitte fivérének, aki a bőröket a gyárban kikészítette, a cipésze pedig megcsinálta belőle ezeket a szemetészűrő szalmasárga kobrabőr cipőket.

Minthogy a feljelentés alapján keresték, mi lett a kígyókkal, Elvirának be kellett vallani, mindent, hogy ő azért ásta ki őket a föld alól, mert nem akarta, hogy az értékes bőrök elpusztuljanak. Annál is inkább, mert a fivére fölvilágosította őt ezeknek

a bőröknek értékéről. A gazdasági hivatal főnöke azt állította, hogy a bőrök az állam tulajdonai voltak, ezért az ápolónő kártérítéssel tartozik.

Az ápolónő viszont azt vitatta, hogy az eldobott kígyókért ő nem tartozik semmiféle kártérítéssel. A vita mind szenvedélyesebbé vált, mire a tanársegéd azt mondta a szép Elvirának:

— A gazdasági főnök úrnak igaza van, ön kártérítést tartozik fizetni.

Elvira meghökkent és sírva mondta:

— János, János, hát már maga is ellenem fordul!!

— Igen, de bejelentem a főnök úrnak, hogy a követelt kártérítést én készségesen megfizetem!

Elvira örömmel szólt: Köszönöm, János!

Az orvostanár, aki eddig szót sem szólt az egész jelenet és vitatkozás alatt, most a segédorvos és Elvira nővér felé fordult és megkérdezte:

— Mondják, maguk szeretik egymást?

Erre a kérdésre sem a tanársegéd, sem Elvira nem szóltak egy szót sem, csak lehajtották fejüket.

A tanár megértett mindent és mosolyogva fordult a gazdasági főnök felé:

— Kedves főnök úr, minthogy ezt az intézetet én vezetem, azért itt én parancsolok s ezennel meghozom a végzést: sem a tanársegéd úr, sem Elvira nővér nem tartoznak semmiféle kártérítéssel sem az intézetnek, sem nekünk, csak egy tanácsot adhatok nekik, még pedig azt: hogy a kártérítésre szánt összegért vegyenek maguknak — jegygyűrűt!

A ZÁLOGCÉDULA.

Mikor Jenny belépett a cukrászdába, nagy csodálkozására, és még nagyobb örömére ott találta barátnőjét, Gabrielt.

— Szervusz, drága Gabim, csakhogy látlak. De mondd, nincs rendez-vousod, mert nem akarlak zavarni.

— Ugyan, Jenny, még ha volna is, te akkor sem zavarnál.

-- Te csak a régi kedves, okos Gabi vagy. Szép,

mint mindig, elegáns, mint mindig. Tudod-e drágám, hogy ez a ruha remekül áll rajtad. Hozzá ez a kalap, na és ezek az ékszerek. Mindig mondtam, hogy te életművész vagy, neked valami rejtélyes titkod van, valami varázsszered, hogy ily remekül tudod berendezni az életedet, még az ilyen nehéz időben is, mint a mai. Hidd el, én ezt nem tudnám utánad csinálni.

— Dehogyan nem, Jennykém! Semmi az egész, nincs neked titkom, sem varázsszerem, csak a legegyszerűbb tehetségem, ami tudat alatt benned is megvan, s ez az, hogy bánni kell tudni az emberekkel s akkor úgy forog körülöttünk a világ, ahogy azt mi akarjuk.

— Milyen édes, ahogy monddod, de ki tudja ezt megvalósítani? Ehhez te kellesz, a te okos fejed, a te finom lényed, úri modorod, szépséged, asszonyi mivoltod és főleg szerénységed.

Gabi kezével legyintett:

— Tévedsz, ellenkezőleg, amiket felsoroltál, arra egyre sincs szükségem. De ma jó napom van, mert különösen sikerült minden, ha érdekel, úgy elmondom.

— A varázs titkát? — kérdezte nevetve Jenny.

— Nem, az élet titkát.

— És szerinted, miben rejlik az?

— Nevetni fogsz. Egy pár zálogcédulában.

— Te tréfálsz, Gabi. Ne hidd, hogy én olyan ostoba vagyok, mint amilyennek te tartasz.

— Kérlek, ha kételkedsz benne, rögtön be is bizonyítom.

— Az ostobaságomat?

— Azt is. Idenézz. Néhány zálogcédula. Briliáns függő, gyémánt karkötő, aranyóra. Kaptam rá összesen 1000 pengőt.

— Megőrültél? Ezt mind betetted a zálogba te, akinek annyi pénze van.

— Hát persze, hisz ez a titok, ez hozza a pénzt.

— Ilyet még nem hallottam. Nekem a zálogház viszi a pénzemet. Mert ami egyszer oda bement, azt én sohasem tudtam kiváltani többé.

— Jaj, Jennykém, te olyan vagy, mint egy hat éves gyerek. Legjobb lesz, ha nem szólsz közbe ad-

dig, amíg be nem avatlak a titkok titkába. Aztán a jövőben kövesd te is szóról-szóra úgy, ahogy elmondom, amit én tettem, meg fogod látni, hogy hasznodra fog válni ez a jó recept.

— Ne haragudj édesem, de kezdelek nem érteni.

— Nem baj, majd meg fogsz érteni, hisz még nem késő. Tehát idefigyelj! Utolsó esetem ez volt, egy gazdag földbirtokossal. Ő hevesen udvarolt nekem és kivártam, míg szerelemről kezdett beszélni. Néhánynapi várakozás után ez sikerült is, mire én tervszerűen rosszkedvűen kezdtem válaszolgatni. Neki ez feltűnt és faggatni kezdett.

— Kedves Gabi, nem értem, mi van magával. Máskor mindig olyan vidám, olyan mesolygós volt s ma alig lehet szavát hallani, olyan rosszkedvű.

— Igen, de néha a vidámság mögött szomorú gondok lapulnak meg, melyek elkésérik az ember életét.

— Ugyan Gabi, hogy lehet ilyen angyalnak gondja. Még elképzelni is alig tudom.

— Maguk férfiak csak azt nem tudják elképzelni, amit — akarnak. Különben hagyjuk ezt, beszéljessünk másról. Ekkor kinyitottam táskámat, hogy zsebkendőmmel letöröljem titkos könnyeimet, melyeket nem tudtam már magamba fojtani. — „Vigyázz, Jennykém, most jön a titok!” — S ekkor véletlenül, de akarattal táskámból kiesett a rózsaszínű borítékú levél, mely a varázstitkot tartalmazta. Ő udvariasan utánakapott, de én hirtelen kivettem kezéből, erre ő gyanut fogott és kérdezte:

— Szerelmeslevél?

— Ugyan, hogy képzeli?

— Ne tagadja, hiszen elpirult.

— Igen, elpirultam, de nem azért, amiért maga gondolta?

— Hát mégis . . . akkor nekem van igazam!

— Kérem, ne folytassa, én nem szeretem a bizalmatlanságot.

— Úgy!! — Én meg nem tűröm a titkolódzást — kiáltotta ingerülten.

— Mi jogosítja fel erre.

— Az, hogy szeretem és ezért követelem, hogy a

levelet nekem megmutassa. Kérem, feleljen, mert hallgatása csak fokozza idegességemet.

— Idegeskedni csak nekem volna okom, de van annyi önuralmam, hogy fékezzem magam.

— Ez a maga szerencséje, de én más vagyok és tudni akarom a levél tartalmát.

— Hát ennyire nem bízik bennem? Úgy-e előbb azt mondta, hogy szeret?

— Imádom!

— Akkor kérem, ne kényszerítsen, ne akarja, hogy a levelet most megmutassam!

— Hát mikor?

— A legközelebbi találkozásunkkor.

— Nem, addig nem várok. Most azonnal akarom tudni a titkolódzás okát, ellenkező esetben nem felelek a következményekért.

— Úgy?! Rendben van, nem bánom! Jöjjön, aminek jönni kell! Ezt maga akarta — tessék, olvassa

— Látod, Jennykém, ennyi az egész!

— Igen, de a legfontosabbat elhallgattad, hogy mi történt ezután?

— Hát mi történhetett volna. Másnap örömmel és boldogan tette lábaim elé a kiváltott ékszereimet.

— Bravó, Gabi, ezt valóban jól csináltad. Köszönöm ezt a nagyszerű receptet.

— Biztosítalak, Jennykém, ha szóról-szóra betartod, nagy hasznát fogod venni!

Ezzel elváltak és csak három hét múlva találkoztak újra. Megint megörültek egymásnak, Gabinak azonban feltűnt Jenny nagy lehangoltsága. Ezért megkérdezte:

— Mi történt, Jennykém, mi bajod van?

— Ne is kérdezd!

— Hogyhogy?

— A te kiváló receptedre én szörnyen ráfizettem!

— Bizonyára valami kimaradt belőle.

— Igazad van Gabikám, kimaradt belőle az a valami, ami tebenned megvan, de ami nekem nem adatott meg. Én szóról-szóra úgy tettem, ahogy azt te elmondtad nekem, csak hogy az én gavallérom másnap nem jelentkezett, sőt mi több, örökre eltűnt a zálogcédulákkal együtt.

JANI

Kondor igazgató átnézte az üzleti jelentéseket a központi irodában, melyeket a város különböző helyein lévő sörözőkből küldtek az igazgatósághoz. Megelégedve nézegette a kimutatásokat és a szolgálatra vonatkozó észrevételeket. Baj csak a budai fiókkal volt, ahonnan megint elszámolási zavarokat jelentettek. A többi fiók mind kifogástalanul működött. Legalább a jelentések ezt bizonyították. Kondor ötlete volt az, hogy minden helyiségben egy kis levélszekrényt állított fel és egyben felkérte a vendégeket, hogy panaszait, vagy észrevételeiket, vagy pedig elismerésüket levélben közöljék az igazgatósággal. A leveleket a főnök személyesen nézi át.

Kondor örömmel látta, hogy a legnagyobb elismerés ismét a körúti söröző helyiségének jutott és újra a Jani nevű kiszolgáló-pincér ügyességét dicsérik szerfelett. Magában mondogatta is: »Janinak újra fel fogom emelni a fizetését, hogy a személyzet lássa a szorgalom eredményét!«

A véletlen azonban ügyetlenebb, mint Kondor igazgató úr, mert a következő írás, amit a kezébe vett, az a körúti helyiség felírójának, Janka kisasszonynak az elszámolása volt. Kondor megdöbbenve látta, hogy a Janit dicsérő levél és Janka kisasszony jelentése egy és ugyanazon kéz írása. De egyelőre nem szólt semmit, hanem megvárta a legközelebbi jelentést. A jelentések megint befutottak és azzal együtt befutott a Jani pincért dicsérő levél, persze megint Janka írásával. A felírónót magához kérette. Janka kissé félénken, de mit sem sejtve lépett az igazgató elé, aki vizsla szemekkel nézte a fiatal leányt. Aztán ravaszul így szólt hozzá:

— Hallom, Janka kisasszony, minden nagyon rendben megy maguknál, csak a vendégek Janival nincsenek megelégedve.

Janka szíve nagyot dobbant és szinte kiáltva felelte:

— A Janival! Az lehetetlen! Hiszen ő a legügyesebb valamennyi között. Ilyen ügyes fiú nincs is még egy a sörözőben!

— Pedig úgy van, ahogyan én mondom. Állandó a panasz ellene; itt van előttem a levél, amelyben

Janit hasznavehetetlennek és modortalannak nevezik.

— Ez rágalom! — kiáltotta Janka. — Én tegnap is hallottam, mikor egy nagyon régi vendégünk a legnagyobb meglepődésének adott kifejezést, s láttam azt, mikor megírta az igazgatóságnak a levelet, amely csupa dícsérettel volt tele. Hozzáam hajolva, még azt is mondta a vendég: Látja, Janka, ha minden pincér ilyen volna, mint Jani, akkor sohasem panaszkodnának a vendégek. Tessék elhinni igazgató úr, én igazat mondok. Én magam dobtam be a levelet a szekrénybe.

— Lássá kisasszony, most igazat mondott, nézze: Ismeri ezt az írást?

Janka vörös lett, de nem szólt egy szót sem. Lesütötte szemét és szégyenlősen állott főnöke előtt. Láta, hogy el van árulva s így a tagadás úgy sem használ.

A főnök szigorúan nézett reá.

— Tudja, hogy ez becsapás, hogy ez félrevezetés, hogy ez csalás? Miért tette ezt?

Janka szepegett.

— Nem tudtam kérem — mondta —, főnök úr, bocsásson meg, de Jani nagyon ügyes fiú!

— Úgy, de miért nem a vendégek mondják ezt róla, miért csak maga. Miért nem bízta a vendégek, akiket kiszolgál, a dícséretet.

— Azért, főnök úr, mert a vendég nem vesz időt arra, hogy dícsérjen. Ha rendesen szolgálják ki, akkor azt természetesnek veszi és tovább nem törődik velük. Észre sem veszik, ha valaki ügyesebb. Ellenben, ha a vendég rosszkedvű, minden ok nélkül, minden semmiségért panaszt emel. Pedig, ha tetszene látni Janit, milyen udvariasan köszön, jó modora van. Nincs a vendég terhére, tudja mikor kell félreállnia, mikor nem, még a gondolatukat is kitalálja. Csendesen, zaj nélkül szervíroz, s ha ajánl valamit, azt olyan finoman és szépen tudja elmondani, hogy azt senki sem tudja visszautasítani és megrendelik, mert Janiban megbíznak. És tessék elhinni, Janiban meg lehet bízni. Ő ér legjobbat, főnök úr kérem, az üzletnél!

— Elég, ez már nem magára tartozik! — Kondor nem tudott haragudni a leányra, belsejében

mosolygott, tetszett neki a leány ötlete, de mégis komoly arcot öltött és szigorú hangon ezt mondta:

— Üljön le.

Majd telefonáltatott Janiért, aki nemsokára megérkezett. Csodálkozva nézett főnökére, majd Jankára. Kondor röviden végzett Janival: Mindezt tudok. Az igazgatóság félrevezetéséért a kellő büntetést el nem kerülhetik, de most dolgom van. Először a budai szabálytalanságokat akarom elintézni. Egy óra múlva jöjjenek vissza. Most elmehetnek.

Ketten szótlánul mentek le a lépcsőn, kimentek az utcára, leültek a körüti padra és még mindig nem szóltak egy szót sem. Végre Janka megszólalt:

— Ugye, nem haragszik azért, amit tettem. Nem tehettem másképpen. Be kellett vallani, hogy én írtam a dícsérő leveleket.

Jani mosolyogva nézett a leányra:

— Nem haragszom, de most már tudom, hogy miért kaptam kétszer fizetésjavítást. Most már értem, miért veregette meg vállamat a főnököm. Most már tudom, miért mondta a főnököm: »Jól van. Jani, jó úton haladsz, csak folytasd!«

Janka megfogta Jani kezét.

— Én hibás vagyok, beismerem, de én csak jót akartam magának, hogy jól sikerüljön az élete, úgy, ahogyan azt maga megérdemli. Azt akartam, hogy maga itt mi közöttünk a legelső legyen. Azt akartam, hogy boldog és megelégedett legyen az élettel szemben s ezért követtem el ezt a csalást. De ugye, ez nem bűn, Jani? Hiszen én igazat írtam!

— Köszönöm, Janka, én érzem, hogy a javamat akarta, csak nem tudom, mi lesz majd velünk, a főnök úr nagyon szigorú ember.

— Bizony, — szepegett a leány — egy óra múlva vissza is kell menni.

Jani közel hajolt a leányhoz és mélyen a szemébe nézett:

— Nem egy óráról van szó most, Janka, hanem egy életről!

A leány gyengéden megfogta a fiú kezét.

— Mondja, Jani, boldog tudna maga velem

lenni, olyan boldog, amilyen boldog most én vagyok, hogy maga nem haragszik reám azért, amiért így tettem.

— Igen, Janka, boldog, nagyon boldog.

— És nem fog engem szidni, nem fog engem okolni, ha a főnök most minket elbocsát és ha most ezek után elromlik az élete.

— A mi életünk nem fog elromlani, mert a mi életünk sikerülni fog, hiszen megtaláltuk egymást.

— Ó, Jani, látom, maga bízik bennem.

— Bizom, Janka. Ezért nem félek az élettől. Ha kell, kezdjük előlről.

A leány félve, szemérmesen odasimult a fiúhoz.

— De most már menjünk, letelt az óra! — szólt a leány.

Felmentek az irodába és várakoztak egy kis ideig, míg a szigorú főnök elé kerültek újra. A rideg üzletember komor hangján szólalt meg.

— Mit akarnak kérem?

— Azt méltóztatott rendelni, hogy egy óra múlva jelentkezzünk.

— Ja úgy, tudom már, a maguk ügyében már intézkedtem.

Janka halkán megszólalt:

— Főnök úr kérem, én vagyok a hibás, Jani nem tudott semmiről!

Kondor szigorúan szólt reá:

— Kérem, ne szóljon bele a szavaimba és várja be, míg befejezem a mondatomat! Tehát, amint mondtam, én elintéztem azt az ügyet és pedig úgy, hogy áthelyezem magukat és elrendelem, hogy holnaptól kezdve a budai üzlet vezetését vegyék át. Megértették?

Janka és Jani egymásra néztek, a meglepetéstől alig tudtak válaszolni. Jani délcegen kihúzta magát és azt mondta:

— Megértettem, főnök úr!

— Legyen továbbra is olyan ügyes, hogy ne csak Janka kisasszony, hanem az én dícséretemet is megérdemelje.

— Igenis, főnök úr!

— És ne feledje az üzleti titkot, hogy mindig

és minden körülmények között a vendégnek van igaza.

— Igenis, főnök úr.

— Rendben van, most elmehetnek!

A KÉREGETŐ

Este siettem föl a hegyoldalra a nyári lakásba, hűvös idő volt, de a hold sütött s szép volt az út. A kanyarulatnál kőkereszt, a keresztrefeszített Jézussal, lábánál koldusasszony kuporgott két kisdéd gyermekével, mikor meglátott, síró hangon mondta:

— Adjon, uram, Jézus nevében!

Ami aprópénzem volt, mind odaadtam neki, aztán továbbmentem a meredek úton. Pár perc múlva az egyik kanyarulatnál, görnyedt ember állított meg és alamizsnát kért. Csodálkozva néztem erre az útszélen tanyázó nyomorra, amely ide rakódik le, a városból a kültelekre.

— Beteg ember vagyok, segítsen rajtam, uram.

Az arcába néztem, beesett képű, dült vonású ember volt, elviselt szalonkabát volt rajta, fején gyűrött nemezkalap, láttam, hogy nem a koldusok szokásos sorából való, rászóltam.

— Mit keres itt a hegyoldalra, ahol alig jár ember? Miért nem megy a városba?

— A város, uram, — legyintett kezével — emberekadalmam és én gyűlölöm az embereket.

— Gyűlöli az embereket és tőlük akar koldulni?

— Uram, — szólt erre az ismeretlen — koldulni ma nem az, ami a múltban volt.

— Hogy érti ezt?

— Hát kérem, csak úgy, ma olyan is kér, aki azelőtt adott. Azért mondom, ez ma mást jelent.

— Maga szerint mit jelent?

— Azt kérem, hogy ami azelőtt fönt volt, az most lent van.

— Nem értem egészen.

— Hogyan, uram, ön nem ismerné a kerék forgását? Ugyanaz a keréktalp, amely fönt van, egy-szerre csak lefordul, aztán legalulra kerül.

— Magával, úgy látszik, ez történt.
 — Ezt el méltóztatott találni.
 — Eszerint maga egyszer fent járt.
 — Bizony kérem, ahhoz képest, ahol most vagyok, nagyon fönt. Volt házam, birtokom, villám itt a hegyoldalon, autót tartottam, voltak érték-papírjaim, volt készpénzem, voltak ékszereim, volt feleségem, voltak barátaim — erre nevetni kezdett, de görcsös nevetése köhögésbe fulladt. — Eh, uram, a mellem is úgy zörög, mint a rossz masina. — Arcát könny áztatta és nagyon szánandó látványt nyújtott. A közelben volt a pad, arra leültettem. Megfogtam karját, aztán barátságosan szóltam hozzá:

— Pihenje ki magát, ne féljen tőlem, beszéljen tovább, meghallgatom.

Alattunk a város, mint a rossz malom zúgott, amint forgatagát millió emberesepp hajtotta, fölöttünk tiszta ég volt, szépen süttött a hold, mely ránkvilágított sejtelmes fényével. A szerencsétlen ember arcomba nézett.

— Uram, emlékszik még ön erre a névre: Johann Schumek.

— Hogyne, — feleltem — nagyvállalkozó volt. Vasutakat, utakat, hidakat épített.

Fejével bólogatott és merően nézett maga elé, mint aki a multban keres valamit. — Megkérdeztem tőle:

— Talán ismerte azt az embert?

— Amennyire az ember önmagát smerheti.

— Hogyan, maga volna a millomos Schumek?

— Köszönöm, uram, hogy a milliomos jelzőt adományozta nekem, annak a Schumeknek, aki alamizsnát koldult öntől.

Megdöbbenve néztem.

— Maga a gazdag Schumek, akinek annyi tőzsdei értékpapírja volt?

Erre ő vállat vont.

— Uram, tudja ön, mi az értékpapír? Olyan, mint a gyertya. Egyszer csak leég a köröm hegyéig, aztán annyit sem ér, mint egy koppantó. Volt — nines. —

— Hiszen tudtommal magának birtoka is volt.

— Volt, még pedig szép birtokom. Kis kastély-

lyal, parkkal, de az elszakított részekre esett. Kiszajátították, földemet elvették, a park fáit kivágták. Kastélyomba katonákat szállásoltak, énnekem meg adtak valami állampapír-félét, ami jövedelmet nem hoz, most csak anyit ér, hogy a padlás-szobámban, ahol lakom, van egy törött ablak, azzal beragaszthattam a lyukat, hogy a szél ne fújhasson be szobámba.

Szörnyülködve hallgattam vallomását és mintha önmagamot vigasztaltam volna, tovább kérdezősködtem tőle.

— De hiszen magának háza is volt?

Erre furesán nevetett.

— Uram, az a legmulatságosabb, ami azzal történt. A házakra egy egész sor új adót találtak ki. Az adó szerint köteles voltam a befolyó jövedelem után minden 100 pengőre 71 pengőt befizetni. De azt nem kérdezték, hogy befolyik-e a házbér. Minthogy pedig lakóimnak nagyrésze tönkrement, nem tudtak fizetni, én meg nem tudtam az adómat befizetni, erre adóhátraléknak minősítették a tartozásomat, rátáblázták házamra és elárverezték. Szegény feleségem az árverés napján halt meg. Maradt utána néhány értékes ékszer. Egy darabig ebből éltem. Mikor már nem volt rendes lakásom, akkor felkerestem azokat a barátaimat, akik annyi-szor voltak a vendégeim. Nagyon kedvesek voltak hozzám és kijelentették, lakhatok náluk és a lakbért ékszerben fizethetem. Én pedig nem fizetek lakbért ékszerrel. Elkészöntem barátaimtól, magamra maradtam. Aztán lassanként az ékszert megesegettem. Jól emlékszem, a karkötőt, amit a feleségemnek nászajándékkul vettem, öt hónapig ettem. Volt szegény megboldogultnak egy gyémánt-függője is, azzal egyszer karácsonykor leptem meg, azon elélttem majdnem egy évig és így ékszert ékszer után lenyeltem és kihúztam velük öt évet.

— És mi lett a készpénzével, ami a bankban volt?

Erre megint köhögési roham fogta el, olyan asztmatikus hörgés és kis idő múlva folytatta.

— A készpénzem?... Az a takarékpénztárban volt. Negyedmillió aranykorona. Hiszen tudja, uram, mi történt. Egyszer csak megbolondult

a pénz. A számuk mind nagyobb és nagyobb lett, az értékük meg mind kisebb. Mintha belül a pénznek a belsejét valami megette volna. Nem mertem vele semmit kezdeni, otthagytam a takarékpénztárban. Aztán kaptam a negyedmillióért pár levélbélyegértéket. Most is megvan, fölragasztottam a falra a szobámba, hogy a negyedmillióért valami emlékem legyen!

— Szegény Schumek! — szóltam halkán.

— Ne tessék engem sajnálni, — mondta ő — ezt úgy hívják, hogy sors! És higgye el, senki sem tudhatja, hogy mit hoz a jövő. Azért, mikor megláttam önt, akit még nem örölt meg a sors, nekem másképp kellett volna önt megszólítanom!

— Hogyan?

— Csak úgy: Adjon uram, mert mindnyájunkat érheti ilyen sors! Ma nem látni be az időbe, nem tudni, mi lép ki abból, hogy felfalja életünket!

Megint köhögni kezdett. — Ráadásul jött ez a kínzó betegség. A baj, a nyomorúság sohasem jár egyedül, az dandárostul lepi meg az embert...

Bankjegyet vettem elő és kezébe adtam.

— Itt van, Schumek, de ez nem minden, keresen fel holnap. Én magán igazán segíteni akarok! Rám nézett.

— Hogyan akar rajtam segíteni?

— Úgy, hogy magának biztosítani tudjam a nyugalmát.

— Igen, igen, az nagyon jó volna uram, az megváltás volna nekem. Vannak olyan ismerősei?

— Persze, van egy csomó barátom.

— Ismeri talán a halottkémet is?

— Ugyan minek az magának?

— Ön mondta, hogy a javamat akarja, biztosítani a nyugalmamat!

— Igaz, azt mondtam.

— Nos, uram, ha ön igazán az én jó emberem, akkor segítsen oda, hogy megkapjam az örök nyugalmat, nekem elég volt ez a hepe-hupás föld, ez a gonosz játék, amit az emberek életnek neveznek. Nekem csak egy kívánságom van, hogy eljőjjön hozzám az az ember, aki kiállítja a bizonyítványt rólam, amelyben csak egy szó lesz, az a szó, amely nekem örök boldogságot jelentene: »Elvégeztetett!«

MIÉRT SÍRSZ, GYURI?

Az igazgató úr szemlét tartott az iskolában. Osztályról-osztályra ment, mindenütt névsort olvasott és minden gyereknek be kellett diktálni szülei nevét. Mikor a II. osztály tantermében járt, ahol a 10–11 éves gyerekek tanítása folyt, névsorolvasás közben felhívta a többiek között Tóth Gyurit is.

— Apád neve?

— Tóth István — felelte a kisgyermek.

— És édesanyád neve?

— Terpei Gizella.

Az igazgató legyintett kezével: »Nem ezt... Én az édesanyád nevét kérdeztem!« — A kisfiú csodálkozva, megszeppenve néz az igazgató úrra, megint csak megismételte gyenge, remegő hangon: »Az édesanyám neve... igazgató úr kérem, Terpei Gizella!«

Az igazgató úr bosszúsán szólt rá: »Ah!... menj a helyedre!«

A gyerekek összenéztek, sugdolóztak, nevetgéltek: »Tóth Gyuri nem tudja, hogy hívják az édesanyját.« A szegény Gyuri pedig magábaroskadva ült a padban. Nem tudta mi történt. Csak a belsejében érzett valami szorongó érzést. Mintha rászakadt volna az egész világ. Valami rettenetes dolog történhetett, övele — és ő körülötte. Nem tudta mi, csak belül valami azt súgta neki: »Gyuri, baj van — nagy baj van, Gyuri.« — Sírni szeretett volna, de csak ült sápadtan a padban és mint egy kis megijedt madár nézett maga elé. Nem volt játsz kedve, letört a lelke.

Mikor hazafelé mentek az iskolából, a gyerekek már nem is csúfolták, mert az egyik azt mondta a másiknak: »Bizonyosan meghalt az édesanyja és nem mondták meg Gyurinak!«

Ez a szó, »meghalt«, megütötte Gyuri fülét! Töprengett magában, ha meghalt, akkor... akkor az ő édesanyja fölment az égbe a jó Istenhez. De mielőtt odaért, el is kellett temetni — akkor bizonyosan a temetőben van.

Attól a naptól kezdve, amint vége volt a tanórának, Gyuri különvált társaitól és sietett ki a

temetőbe. Ott egyik sírtól, a másik sírhoz ment, minden fejfát megnézett és leolvasott. De hasztalan volt minden fáradsága, egyik síron sem találta meg édesanyja nevét. Ilyenkor letörten bandukolt az utakon és mindig nagyon későn tért haza. Rendszen már az egész család megette az ebédet, mire Gyuri hazaért. És ez így ment nap-nap mellett. Végre az anyja kérdezgetni kezdte:

— Hol jársz te, Gyuri, hiszen az iskolának 12 órákor vége van és te mindig csak 2 óra felé kerülsz haza. És te, aki olyan rendes, tiszta gyerek voltál, most, mikor hazajössz, csupa sár és piszok vagy.

Gyuri lehajtotta fejét, de nem felelt. Az aszszony pedig figyelmeztette férjét, hogy a gyerekkel valami történt. Hallgatag, magábamélyedt, majdnem búskomor. S amellet az iskolából nem jön haza idejében.

Az apja elhatározta, hogy megfigyeli Gyurit. Lesben állt az iskola körül és mikor a gyerekek kijöttek az utcára, szemmel tartotta Gyurit, aki elvált társaitól és gyors iramban ment, ment — de nem hazafelé. — Az apja messziről követte. S megdöbbenve látta, amint a gyermek a temető kapuján bement. Utána sietett és látta, amint sírtól-sírhoz megy, nézegette a fejfákat, aztán végre leült az egyik sírdombra és fejét két tenyerébe hajtotta. A gyermek zokogott. Az apja lassan háta mögé lopódzott, vállára tette a kezét és gyengéd hangon azt kérdezte tőle:

— Miért sírsz, Gyuri?

Erre a gyermek hangosan felzokogott, felugrott és az apjához bújt.

— Ó, apám, nekem nincsen édesanyám!

Az apa mély fájdalommal nézte a gyermek kétéhasadt lelki vergődését.

— Mit beszélsz, Gyuri?

— Igen, apám — szepegte a szegény gyermek. — Az iskolában, mikor bediktáltuk a nevünket, apánk és anyánk nevét, az én anyám nevére azt mondta az igazgató úr, hogy az nem az én édesanyám!

— Ki mondta? — kérdezte még egyszer az apa.

— Az igazgató úr — felelte a fiú.

— Gyere, fiam!

Ezzel kézenfogta a fiát és kiment vele a temetőből, az iskolába. S míg így együtt mentek, Tóth István érezte, hogy az ő kettészakadt életének tragédiája folytatódik kisgyermeké szívében. Első felesége megcsalta, kénytelen volt elúzni a háztól. A második felesége gyermekének fogadta a kis egyéves Gyurikát. Nem volt gyermeke és így is boldog volt, hogy mégis anya lehetett. És most egyszerre egy statisztikai adat, egy kérdés, egy semmi belecsapott az ő életükbe. És többé az anya nem örülhet gyermekének, a gyermek nem szeretheti úgy az ő feleségét, mint az édesanyját és ő kénytelen lesz nézni-nézni mindkettőjük szenvedését és egymástól való eltávolodásukat. Egész férfiúi önérzete fellázadt ez ellen és elhatározta, hogy nem fogja tűrni ezt. Egyenesen az igazgató úr szobájába ment és ott bejelentette magát. Egy perc múlva már ott állt gyermekével az igazgató úr előtt, aztán így szólt hozzá:

— Igazgató úr, ön azt kérdezte a gyermekemtől, hogy ki az édesanyja? Azért én jöttem el felelni kérdésére. Ennek a gyermeknek az édesanyja Terpei Gizella!

Az igazgató csodálkozva nézett Tóth Istvánra, de az erős, határozott hangon ismételte:

— Ha én azt mondom, hogy az édesanyja neve Terpei Gizella, akkor az ellen nincs szó!

Az igazgató meghajtotta magát, megértette a dolgot.

Ezért másnap, mikor az igazgató belépett a II. osztályba és felolvasta a névsort, hangos szóval hirdette ki:

— Tóth György: Édesapja Tóth István, édesanyja Terpei Gizella.

A MOSTOHA.

Bómából írt levelet anyjának Kovács István, melyben örömmel tudatta, hogy elvégezte a miszcionárius intézetben az előkészítő tanfolyamot. Ő, fölszentelt pap, most már mehet messze Kínába, hirdetni Krisztus szavait. Mindezt püspökének kö-

szönhetette, aki atyai szeretettel viseltetett iránta egész idő alatt; már mint papnövendék kedvence volt, s mikor aztán Kovács István föltárta előtte hő vágyát, hogy misszionárius akar lenni és így akarja szolgálni egyházát, maga a püspök vette kezébe ügyét, ő terjesztette fel Rómába kérvényét, s az ő ajánlatára vették fel a misszionáriusokat képző intézetbe.

Kovács István levelében megírta anyjának, hogy mielőtt elmegy a messze Keletre, hazajön, mert el akar búcsúzni édesanyjától.

A vonat a jelzett időre pontosan érkezett meg a pályaudvarra s Kovács Istvánt anyja várta az érkező vonathoz. Örömkönnyek között borultak egymás nyakába, mialatt egyik szó a másikat követte:

— Drága gyermekem, hát mégis elmegy arra a nagy-nagy útra? . . .

— Igen, anyám. Szólít Krisztus . . .

Az öregasszony megtörölte könnyes arcát. Megfogta fia kezét, úgy mentek a kijárat felé.

— El sem tudod képzelni, milyen boldog voltam, mikor olvastam leveledet, amelyben írtad, hogy hazajössz és elbúcsúzol az „Édesanyádtól!”

— Ez volt legfőbb vágyam! . . .

— És ez nagy lelki öröm és megnyugvás részemre, fiam!

Kiérték az utcára, beültek a rájuk várakozó kocsiába.

Kovács István odasímult törődött anyjához, megfogta remegő kezét és hálásan csókolta. Az anya még jobban magához ölelte őt s így megfedekezve a külvilágról, vitte őket a kocsit, az előre megparancsolt irányba.

Egyszer csak nagy kapun hajtottak át. Erre a zökkenésre a fiatal pap kinézett az ablakon és meglepetve kiáltott fel:

— Jaj, anyám, hova visz minket ez a kocsi? . . . Hiszen mi a temetőben járunk.

Az anya elfojtott hangon mondta:

— Édes fiam, te az édesanyádhoz akartál menni . . . hogy elbúcsúzz tőle. Azért a mai szent napon legyen meg a te akaratod. Most hozzá . . . viszlek tégedet . . .

Kovács István megdöbbenve nézett anyjára, de nem volt ideje kérdezősködni, mert a kocsi megállt.

Mindketten kiszálltak, néhány lépést tettek és megálltak egy gyönyörűen ápolt sír előtt. A sírkövön Kovács Istvánné neve állt, aki 26 évet élt...

Az öregasszony a fia karjába kapaszkodott, hogy el ne essék. Hangja remegett, mikor kimondta élete nagy titkát:

— Édes fiam, itt van a te édesanyád...

A fiatal pap, megrendülve kiáltott fel:

— És te?!... Ki vagy te nekem?!...

— Én a mostohád vagyok... Kétéves voltál, mikor édesanyád meghalt. Egy év múlva édesapád elvett engem feleségül, hogy gondozója legyek egyetlen fiának. Jó apád hősi halált halt. Odaadta életét a hazájáért, úgy, ahogy te most elmész életedet feláldozni Krisztusért. Az ő jósága, hite folytatódik tebenned.

Az ifjú pap felnézett az égre, összekulcsolta kezét és áhitatosan rebegte:

— Istenem, milyen nagy a Te kegyelmed...

— Látnod, fiam, ezt a sírt én ápoltam mindeideig... Ezen nyíltak mindig legelőször a tavasz virágai... Nyáron itt díszlettek legszebben az árvácskák és begóniák, késő ősszel a gyilkos dér erről a sírról verte le legutóljára a chrisanteum hervadó szirmait.

A fiatal pap nagy tisztelettel csókolta meg anyja kezét:

— Köszönöm, anyám... önfeláldozó szeretetedet...

Ekkor az anya elővett egy arany medaillont és odaadta Istvánnak:

— Ebben van az édesanyád arcképe, nyisd ki és nézd meg őt. Ilyen volt ő...

A pap felnyitotta a medáliát, megcsókolta az arcképet, letérdelt a sír mellé és sokáig imádkozott. Aztán egy csipetnyi hantot tett a sírról a medália búrájába, egy virágszirmot szakított és azt az arckép elé tette. Aztán a medáliát cingulusa alatt levő zsebébe rejtette. Majd felállt, megölelte mostoháját és azt mondta:

— Krisztus jósága határtalan, mert nekem két

anyát adott. Az egyiknek jóságos lelke átszállt a másikba, s elvezetett engem az útra... az igazi útra... Itt érett meg lelkem, hogy elinduljak a messze idegenbe, a missziós útra, terjeszteni a szeretetet, amiből nekem annyi, de annyi jutott ebben az életben. Gyere, anyám...

— Megyek, jó fiam! — Ezzel hazamentek.

Két hét múlva már indult a nagy hajó messze Kelet felé. Kovács István lángoló lelke Krisztus szolgája lett és ment ismeretlen végzete felé.

És lelkesen hirdette sok éven át a Mennyei Birodalomban a sárgafajú embereknek Krisztus hitét... a szeretetet.

Sohasem jött haza többé. Ott halt meg valahol a Jange partján, a messze idegenben...

A MASODIK

Nyári Antalné betért a szomszéd ház virágüzletébe, néhány szál krizantémumot vásárolt, aztán tovább ment.

Nyárszolgári nő volt, egyszerű, becsületes kis lélek, második felesége urának, az első elhalt, két kis gyermeket hagyott az özvegyre. Mostani férje rövid ismeretség után elvette feleségül. Adél szegény lány volt. Szüleinek kis papírüzlete volt, itt ő is gyakran kisegített, így ismerkedett meg Nyári Antal ügyvéddel.

Most, hogy bevásárlásait elvégezte, sietve ment az utcán és egyik utcafordulónál szembejött vele a szép Gög Józsefné, a nagy üveggyáros felesége.

Nagyon megörültek egymásnak. Nyári Antal az üveggyár ügyvédje volt s így bizalmas viszonyt tartott fenn a két család. Gögné is a második felesége volt az urának. Színésznőnek készült és a színpadról ment férjhez a gyároshoz.

Ahogy meglátta Nyárinét, már messziről intgetett feléje és elég hallhatóan mondta, amit mondani akart.

— Tudod, kedvesem, ma aztán alaposan megmondtam a férjemnek. Éppen jókedvemben talált! Nekem többé az első asszonyt ne is említse. Annak

az emléket irtsa ki lelkéből és a lakásból. Az buta lúd volt. Nem is volt lelke. Képzeld el, most tudtam meg, hogy a szalón tapétája az első aszszony ízlése szerint készült. Lekapartattam a falakat s most új tapétával vonatom be az egészet. Férjem szörnyen megbotráncozott és gorombán rámkialtott:

— Miért csinálod ezt?! Hiszen azt még szégyen elhalt feleségem készíttette!

— Éppen azért! Még a falról is levakarom az emléket...

— Ne bántsд szegényt! Nem bántott ő téged... hagyđ nyugodni békében, kialtotta férjem.

— Nem arról van szó, bántott, vagy nem bántott, egyszerűen nem az a nő volt, aki méltó lett volna hozzád. Vagy csak nem akarod azt mondani, hogy bármely vonatkozásban is lehetne hozzáam hasonlítani őt?! A nőnek mindig újszerűnek kell lenni, hogy a férje mindennap újra és újra bele-szeressen, — nem szakácsnőt, vagy konyhalányt kell elvenni valamirevaló embernek, hanem valakit, akinek értéke van... Aki ezáltal férjét felemeli, a társaságban szerepet tud vinni, egyszóval... nő, abban az értelemben, amilyennek a mi körünkben a nőnek kell lenni.

Nyáriné szót sem szólt az egész beszélgetés alatt. Csak nézte a virágokat, amelyeket a kezében tartott és mélyen hallgatott. Végre Gógné is megelégtelte a pattogást és azt mondta:

— Látom, nem érdekel téged az egészből semmi. Na jó, beszéljünk másról. Mondd, drágám, hol vetted ezeket a szép krizantémumokat?

— Itt a szomszéd virágkereskedésben.

— Nos és kinek viszed? A férjedet akarod meglepni vele?

— Dehogy!

— Ej, ej, kis hamis, csak nincs valami titok emögött, amiről nem szabad beszélni... nevetnék, ha kiszülne, hogy mégis a férjednek viszed. Ez igazán kedves, érdekes dolog lenne... Milyen szépen hangzik: udvarolni a férjnek. Ne is mondj semmit, mert már a multkor is láttalak errefelé virággal...

— Igen! Láthattál, mindig ezen az úton megyek ki a temetőbe...

— A temetőbe? A szüleid itt vannak eltemetve?
 — Nem, nem.
 — Hát akkor? Nem értelek.
 — Félek, talán nem is fogsz megérteni, de én mégis elmondom. Tudod, nekem jóleső érzés az, ha virágokat vihetek férjem első felesége sírjára, aki-ről tudom, hogy jó volt hozzá, jó volt a gyerekek-hez és én is igyekszem jó lenni a férjemhez és a gyerekekhez, mint ő volt hozzájuk. Én bevallom neked, nagyon-nagyon boldog vagyok. Úgy érzem, ezt a boldogságot egyedül csak neki köszönhetem. Szegénynek fiatalon el kellett mennie a földről felsőbb parancsra, hogy azután én kerüljek a helyére. Néha úgy érzem, feláldozta magát értem, meghalt azért, hogy helyet adjon nekem, hogy boldog lehessen az életben. Szeretem férjemet, a gyermekeket... a férjem gyermekeit és ők viszontszeretnek engem. S mikor együtt ülünk meghitt szép családi körben, a boldogság aranyvirága nyílik ki körülöt-tünk a mi kis életünkben. Oh, ez oly nagy dolog, oly hatalmas érzés, hogy én nem is tudok eléggé hálás lenni az elköltözöttnek. Ezért, amint csak tehetem és egy kis időm van, akkor megyek a temetőbe, megveszem a virágokat és feldíszítem velük sír-ját, letérdelek a hant mellé és imádkozom.

Nyáriné nem folytatta tovább. Elköszönt barát-nőjétől és elindult a temető felé.

AZ ARCKÉP

Róbert barátom hazajött külföldi útjáról, amely alatt meglátogatta többek közt svájci barátját, egy nagyon gazdag gyárost, aki már túl volt a hatva-non, és egy évvel azelőtt másodszor megnősült.

Róbert így mondta el nekem barátja esetét:

— Végtelenül meg volt hatva François, amikor meglátott engem, nyakamba borult s egyre azt hajtogatta: nem hiszed nekem, milyen öröm a régi multból látni valakit, aki visszamaradt abból az időből, amikor még mosolyogva süített ránk a nap, tele reménnyel, tele életkedvvel. Te tanuja voltál az én nagy boldogságomnak, mikor első felesé-gemet, Mariannet elvettem. Emlékszel, hogy a

kandalló fölött volt a képe. És most is ott van. Nézd, a haja, hogy van fésülve, kalapja milyen szépen simul fejére és profilja milyen élénken hat, mintha élne. Hú vagyok hozzá — újra. Tudod, viszsztatértem, mint a tékozló fiú, szülei oltalma alá. Én is újra az ő védőszárnyai alá helyeztem lelke-met.

— De hát mi történt veled? — kérdezte tőle Róbert.

Tudod, a dolog úgy fordult, hogy betegeskedni kezdtem és házvezetőnőt fogadtam fel. Meglepő volt, hogy hasonlított Mariannehoz. Nagyon ügyesen vezette háztartásomat, s ami legjobban meghatott, feleségem arcképe mindig virágokkal volt körülvéve. Sokszor megköszöntem, hogy ilyen gyöngéd érzéssel viseltetik legszebb emlékem iránt s egyszer egy gyöngye pillanatomban, amikor ilyen ellágyulás-ban voltam, s hálálkodtam figyelméért, amellyel elhunyt feleségem emlékét elhalmozta, magamhoz vontam, megcsókoltam homlokát, köszöntem jó-ságát. Mert lelkem mélyéig könnyekig meghatott, hogy velem együtt ápolja szeretett Marianne-om emlékét. És ebből fejlődött aztán ki az a vonzalom, amely abban csúcsosodott ki, hogy én megkértem őt, hogy ápoljuk együtt feleségem emlékét. Így aztán ezelőtt másfél évvel elvettem Jeanettet.

— Még nem volt szerencsém megismerni kedves feleségedet!

— Nem is fogod, nem lesz rá alkalmad — intett kezével barátom.

— Hogy-hogy? — kerdeztem.

— Ezelőtt két hónappal elváltam tőle.

— Megdöbbenve néztem rá. — De miért — hiszen . . .

— Rösteltem az egész dolgot, de neked elmon-dom, te meg fogsz érteni, köznapi ember érthetetlennek találná, mert nem ismeri az én lelkipvilágo-mat és nem ismeri a szerelemből fakadó kegyeletemet elhunyt feleségem, Marianne iránt . . . Amint mondom neked, Jeanettenél az hatott meg engem, hogy Marianne arcképe mindig a legszebb és legfinomabb virágokkal volt körülvéve s úgy volt

ápolva, mint egy kis oltár, mely előtt a kegyelet emlékezése virraszt. Egy napon luzerni barátom volt nálam, aki, amikor meghallotta, hogy újra megücsültem és elvettem Jeanettet, fölkeresett, mert ő sokat járt házunkhoz Marianne idejében. Neki is elmondtam, hogy a gyöngédség, az emlék ápolása vitt rá arra, hogy elvegyem Jeanettet. S odavittem őt Marianne arcképéhez. Nézd — mondtam neki — itt van az ő szeretete ezekben a virágokban, amikkel ő, kedves Marianne-om arcképét körülveszi. Barátom elnézte a virágokat, sokáig elnézte a képet, kezébe vette, a világosságához vitte, s azt mondta nekem:

— Ebben a keretben nem a Marianne arcképe van, ennek csak úgy van fésülve a haja, ahogy ő szokta. — Borzasztóan megdöbbsentem:

— Nem, ez nem lehet.

— Gyere, nézd meg figyelmesen.

Odaálltam melléje s néztem, néztem sokáig a képet s mennél tovább néztem, annál borzasztóbb fájdalmat éreztem lelkemben. Nem Marianne képe volt, ügyesen ki volt cserélve és Jeanette képe volt a helyére csempészve. Luzerni barátom aztán elment s én magambaroskadva ültem karosszékemben, mikor Jeanette belépett a szobába. A kép akkor már megint a helyén volt, de az én lelki egyensúlyom teljesen felborult. Nem tudtam elfojtani könnyeimet. Jeanette odalépett hozzám, megkérdezte tőlem:

— Mi bántja?

Ránéztem és keserű hangon kérdeztem tőle:

— Miért csalt meg engem?

— Nem csaltam meg.

— De hiszen kicserélte Marianne arcképét és a sajátját tette a helyére. És én azt hittem, hogy maga az ő emlékét ápolja, pedig maga önarcképét vette körül virágokkal.

Jeanette zavarba jött, aztán szaggatott hangon mondta:

— De barátom... a mult az elmúlt... az élet megy tovább...

— Nem, nem — feleltem — én nem akarom, hogy tovább menjen. Mikor Marianne meghalt, megállt

az idő fölöttem. Nem akarom, hogy őt félretolják. Nem akarom, hogy őt ilyen fogással kisemmizzék. Hű akarok hozzá maradni. Mert ha valakit szerettem ebben az életben, ő volt az.

Jeanette hallgatott, aztán nyersen mondta:

— Maga rajongó... maga beteges lelki állapotban van... Belekapaszkodik a múltba, ami nincs. Rég elfujta az idő.

Ekkor haragra lobbantam és ezt mondtam neki.

— Én bebizonyítom magának, hogy nem vagyok beteges lelki állapotban! Hogy teljes tudatában vagyok annak, hogy ez az emlék az én lelkem kizárólagos tulajdona, akihez csak olyant engedtem közel, akiről azt hittem, hogy képes lesz velem együtt ápolni elhúnyt szerelmem emlékét. De csalódtam, keservesen csalódtam. És azért vagyok férfi, hogy elég erős legyek a csalódást elviselni és életemet visszavezetni a rendes, általam egyedül helyesnek tartott medrébe.

— Mit akar ezzel mondani? — kérdezte Jeanette.

— Azt, kedves Jeanette, hogy elválunk. Köszönöm, hogy jó volt hozzám, de minthogy nem értett meg és én becsapottnak érzem magam, ezért fölkérem, hogy hagyja el házamat, gondoskodni fogok magáról anyagilag, mert hiszen az én hiszékenységem okozta ezt a szerencsétlenséget, de többé az életben nem találkozunk.

Jeanette némán kiment a szobából, kisvártatva visszajött, visszahozta Marianne arcképét, kivette a keretből a saját képét s a Marianneét visszatette, aztán szó nélkül kiment a szobából, még csak búcsúszót sem mondott nekem, becsomagolta holmiját és elhagyta házamat. Ez az én történetem.

Róbert mosolyogva megszorította öreg barátja kezét s azt kérdezte tőle: Nos és most nyugodt vagy megint?

François Marianne arcképére nézett s azt mondta:

— Boldog vagyok. — Róbert elmenőben még visszaszólt barátjához:

— On revient toujours à ses premiers amours...

A KARPEREC

Párizsi kedves ismerőseim meghívtak a Montparnasse-on levő »La Coupole« nevű vendéglőbe, hogy töltsük együtt az estét. Volt lazac, homár, articsóka, pêches Melba, jégbehűtött pezsgő, gyümölcssaláta ananással, egyszóval minden, ami szem-szájnak ingere. Aztán beszéltünk erről, beszélünk arról, míg a párolgó kávé mellett valahogyan a sportra terelődött a szó. Megjegyeztem, hogy nekem a legkedvesebb valamennyi között a vadászat, amelyet férfiasság, ügyesség, leleményesség, természet- és vadismeret révén mindenik fölé helyezek. Beszéltünk a szarvasvadászatról, őzlesről, vadkacsa-húzásról, foglyászatról. Ekkor mondtam, hogy a foglyászat kedves mulatság, de próbára a vadászt a szirti fogoly teszi. A háború előtt Montenegróban jártam, a feketehegyek országában. A Scutari-tó körül volt ilyen szirti fogolyvadászat. Ott volt szerencsém látni Nikita fejedelem második fiát, Mirkó herceget, aki hihetetlen ügyes vadász volt. Mikor ezt a szót kimondtam: Mirkó herceg, abban a pillanatban a mellettem ülő kedves francia nő kezét a karján levő karperecre tette és suttogta: Prince Mirkó!

Feléje fordultam:

— Ismerte őt, asszonyom?

— Ismertem-e?! Nála édesebb ember nem élt a földön. Ezt a karperecet ő küldte nekem emlékül — halála után!

— Hogyan?

— A herceg a háború alatt halt meg, pár hét múlva a konzul értesített, hogy a hagyatékban levél van részemre és egy karperec!

Pár percig csend volt, majd megkérdeztem:

— Ennyi az egész?

— Nem. Ez volt a befejezés... Akkor nagyon fiatal voltam. Mondják, szép is!...

— Ön ma is az, asszonyom.

— Ó, dehogy! Hiszen hófehér a hajam.

— Az nem tesz semmit! A vonásai szépek, a szeme gyönyörű s az egész lénye »Une grand Dame!«

— Maga nagyon udvarias... De Mirkó, ő a »kedves herceg« volt. Olyan furcsa, hogy most itt rágon-dolok; egy villanás volt, mikor a nevét kiejtette s

egyszerre előttem állt egész alakja és a mult... A mult szép volt, gyönyörű, felejthetetlen. Álomszerű... Egy nagy városban találkoztunk. Az a furcsa dolog történt, hogy a királyi pár utazásról tért vissza; én ugyanakkor a pályaudvaron, kocsimba ültem és vártam a királyi pár elvonulását. Mikor Mirkó meglátott engem, furcsa ötlete támadt; nem ült be a királyi párt követő harmadik udvari kocsiba, hanem az én kocsimba, mellém. A kocsisnak meg intett, hogy hajtson. Az pedig ment az udvari fogatok után, a királyi palota felé. Én borzasztóan megrémültem és félve kérdeztem:

— Mi lesz ebből, hercegem?!

Ő nevetve válaszolt:

— Ne nyugtalankodjék. Maga az én vendégem.

A kocsi behajtott a többi hintó után a királyi palotába. Mirkó herceg felvezetett a lépcsőkhöz; ott ötórás tea volt és a meghívottak között bemutatott a királynak, meg a királynénak. Szívem hangosan dobogott, majdnem elájultam. De Mirkó kedvesen mosolygott, én összeszedtem minden erőmet és megőriztem nyugalmaimat. Távozóban Mirkó lekísért a kocsimig és azt mondta, hogy másnap nagy parádé lesz, oda vonul fel az egész udvar, neki is részt kell vennie a menetben, de én legyek a hegyoldalba, majd ő a menetből egérutat vesz s megszökik hozzám a megbeszélt helyre, a katonai parádét meg nézzék meg azok, akiknek az kedves! Megkérdeztem tőle:

— Miért? Magának van annál is kedvesebb vá-
lami?

Megszorította kezemet, mélyen szemembe nézett és halkán mondta:

— Igen! Maga!...

Másnap ott voltam a kitűzött időben. Újra láttam a királyi pár, meg az udvari méltóságok felvonulását és láttam, hogy Mirkó kocsija egyszerre csak kikanyarodik a tömegből és vágat fel a hegyoldalra.

Eléje siettem.

Pajkosan magához ölelt és azt mondta:

— Látja, ez több nekem minden udvari parádénál. Itt most nincs semmi szertartásos formáság, itt mi most ketten vagyunk és emberek vagyunk.

Maga nem hiszi, mily nehéz embernek maradni az udvari élet szigorú szabályai és előírt utasításai között. Azok szegények ott rabok, akiknek nincs emberi életük. Az a nagy állás elvonja tőlük azt, ami más embernek szabad. Nincs egyéni mozgásuk és érzéseik is az ország és a politika érdekeinek vannak alávetve... De mi itt ketten szabadok vagyunk.

Nevetve mondtam:

— De hiszen mi is rabok vagyunk.

— Hogy érti ezt? — kérdezte ő.

— Hát nem érzi, hogy én a maga rabja vagyok!

— És én a magáé.

Egész délelőtt együtt voltunk. Alig beszélünk. De abban a csendben több volt, mint amit szavak áradatával elmondani képesek lettünk volna egymásnak. Szép ábrándos szeme volt s mégis tüzes és ragyogó. A délvidék napja csillogott a tekintetében. Édes, finom lélek volt. És rajongó...

A szép asszony elhallgatott s a karperecet nézegette.

Kértem, beszéljen még.

Fejével intett:

— Nincs tovább. Minden elmúlt — ő is... Lent a Rivierán halt meg... De mindig él. Amint nevét kiejtik, amint hallok róla, megérintem a karperecet s megint vele vagyok, úgy mint... akkor... azon a hegyoldalon.

IBOLYÁT VEGYENEK

Iván gróf hetvenéves már jól elmúlt és késő aggregénységében is megmaradt annak, aminek egész életét szentelte — a nők barátjának. A tovatűnő életből nem sajnált egy percet sem, amelyet a nők körében töltött el, mert ő mindig a fiatalsággal tartott, hogy mindig fiatal maradjon.

Tavas kezdetétől, ősz beálltáig, az örökifjú Iván gróf a budai kis vendéglők állandó vendége volt; most is nagyon szép fiatal nő társaságában ült a »Három diófában« és éppúgy udvarolgatott a mellette ülő szőke nőnek, mint mikor az ő homlokát is szőke fürtök övezték s a fiatalság tüze lobogtatta véréét. Bókjai épp olyan találóak voltak, szemével

éppúgy kereste a bájos nő tekintetét, mint akkor régen — a messze múltban, az arany ifjúság idején.

Amint így kettesben meghitt beszélgetésben ott ültek a lugasszerű fülkében, egyszer csak felhangzott mellettük:

— Ibolyát vegyenek! Szép ibolyát tessék...

Iván gróf hátrafordult s látta, hogy egy jóarcú öreg néni keze közelodik asztalához s egy kosár ibolyát tart kezében.

— Tessék parancsolni. Csak tíz fillér egy csokor

Iván gróf hirtelen megkérdezte:

— Nos és mennyiért adja az egész kosarat?

— Az egész kosarat? — dadogta az öregasszony.

— Igen, igen! Miért csodálkozik?

— Négy pengő, kegyelmes uram — felelte hirtelen az asszony.

A fiatal szőke nő tiltakozott.

— Ugyan, Iván gróf, mire való ez? Csak nem fogja megvenni az egész kosár ibolyát?

— Dehogynem. Sőt! Régi szokásom ez, kedves Lia. Ötven évvel ezelőtt kezdtem. Na, de vallja be, örömet szerzek vele magának is? Tudja, mit juttatott eszembe ez most? Nagyon régen, akkor huszonöt éves lehettem, minden este elmentem egy mulatóba, mert ott egy gyönyörű, feketeszemű virágáruslányka volt és én csak azért mentem oda, hogy gyönyörködjem benne... Hol van ez már a múltban? De azért a nevére most is emlékszem, Miminek hívták. Bevallom, szerelmes voltam bele. Megközelíthetetlen volt. Pénzbeli segítséget nem fogadott el senkitől, büszke volt és szegény! El tudja képzelni, kedves Lia, mit jelent ez az életben? Büszkének és amellet szegénynek lenni? Ugye, nem! Tehát én úgy segítettem rajta, hogy minden este megvettem az összes virágait. Kis idő múlva eltűnt és sohasem hallottam többé felőle.

Lia csodálkozva hallgatta a gróf visszaemlékezését, majd csípősen azt mondta neki:

— Maga még most is lírikus, kedves gróf és nagyon ábrándos!

— Dehogy! Csak a múlt emléke villant föl előttem e pillanatban. — Ezzel elővette a négy pengőt és átadta az öregasszonynak. Az pedig megra-

gadta a felé nyújtott kezét, megcsókolta és síró hangon mondta:

— Még mindig a régi úr!

A gróf visszahúzta kezét.

— Nem értem, kicsoda maga?

— Hát nem tetszik rámismerni? Én vagyok a Mimi. Én mindjárt megismertem a gróf urat, csak szólni nem mertem. Nem tetszett megváltozni semmit. Csak a haja lett fehérebb. Én olyan büszke vagyok, hogy nem felejtett el engemet.

Csend. Visszafojtott csend támadt erre. Mindhárman egymásra néztek és érezték, hogy valami nem mindennapi pillanatot élnek át, amelyben érzések, emlékek, eltűnt idők, ifjúság, boldogság, mámor, mindez mint színes szappanbuborékba van beburkolva, amely most egy leheletre felcsillant, felröppent előttük s majd szétpattan, megsemmisül s nem marad belőle más, mint egy csepp... csupán egy csepp...

S ez az egy csepp ebben a pillanatban futott végig az öregasszony barázdás arcán. Mindhárman meg voltak hatva.

Iván gróf izgatottan és megdöbbenve tárcája felé nyúlt és pár bankjegyet keresett elő, oda akarta adni az öregasszonynak, de az nem fogadta el, csak szomorúan mondta:

— Késő... Ezzel már nem segít rajtam. — De többet adott nekem ma öntudatlanul, mint amit most segélyképpen akart adni. Hiszen visszaidézte közel ötven év előtti emlékeimet, s ez kincset érő öröm nekem.

Lia hirtelen felállt az asztaltól és feszélyezve mondta a grófnak:

— Menjünk, kérem! Nekem már elég volt!

Készülődni kezdtek.

Az öregasszony ránézett a grófra, akinek könny csillogott szemében és búcsúzóul azt mondta:

— Látja, kedves gróf úr, ez a könnyecsepp az enyém, amely most a maga szemében csillog. Ennek az emlékét viszem el magammal...

Iván gróf távozóban még egyszer visszafordult és halkán mondta:

— Isten vele!... Mimi!

ELŐLEG

Magda férjével a korzón ülve élvezte az első szép tavaszi napot. Kobler Dezső az egyik bank vezető igazgatója haladt elöttük, Amikor megpillantotta Magdát, örömteli tisztelettel üdvözölte. Magda férje csodálkozva kérdezte:

— Honnan ismered ezt az embert?

Az asszony megmondta.

— Együtt gyerekeskedtünk Szentesen.

A férj arca egyszerre felragyogott:

— Nagyszerű, ettől az úrtól függ az ajánlatom sorsa, amelyet a vállalatához benyújtottam.

Az asszony érthetetlen gyanakodással tekintett a férjére.

— Bocsáss meg, de nem egészen értem az összefüggést.

A férj fölényesen mosolyog.

— Nagyon egyszerű pedig a dolog. Az imént azt mondtad, Kobler gyermekkori ismerősöd. Hát akkor most elmehetsz hozzá és megkérheted, eszközölje ki, hogy én kapjam meg a rendelt.

Az asszony egyszerre elkomolyodott.

— Nem találod furesának, hogy én keressem fel Koblert. Legalább tíz éve nem beszéltem vele.

A férj kissé meghökkent a visszautasító hangtól és elhallgatott. Később azonban újra előhozakodott a dologgal és addig kapacitálta az asszonyt, míg az végül is kötélnék állt és felkereste a bankigazgatót. Kobler fetűnő szívélyességgel fogadta.

— Milyen szép maga! — mondta elragadtatással. — Milyen remek asszony lett a hajdani törékeny kis szőke lányból.

Magda mosolyogva szólt közbe:

— Remélem elhiszi, hogy nem azért jöttem ide, hogy elhalmozzon bókkal. Sajnos, egész közönséges prózai ügyben kerestem fel. Arról van szó, hogy az uram ajánlatot adott be bankjukhoz.

— Hogy hívják az urát.

— Stummer József.

Az igazgató homlokára ütött.

— Tudok egy ajánlatról. Mondhatom, nehéz ügy.

— Majd maga elintézi.

Kobler szemébe nézett az asszonynak.

— Tegyük fel, hogy elintézem, de mi lesz a jutalmam? — kérdezte halk hangon.

Az asszony elpirult a váratlan fordulatra. Akaratlanul is hátrább lépett.

Ajkán megvető mosoly suhant át.

— Sajnos, nem vagyok jártas az üzleti világban.

— És mit szólna, ha már most kijelenteném, hogy elfogadtatom a férje ajánlatát?

— Megköszönném a kedvességét és előzékenységét.

— Ilyen fukarul bánna el velem.

Az asszony nem felelt, lehajtotta a fejét. Kobler óvatosan odalépett hozzá és magához akarta ölelni. Magda rémült mozdulattal tért ki a támadás elől. Kobler ránézett.

— Hogyan, valóban nem akar adni előleget?

Az asszony összeszedte minden erejét és nevetve mondta:

— Sohasem hallottam, hogy előre fizessenek olyasmiért, amit még nem teljesítettek.

Koblernek tetszett a felelet. Egyszerre kijózanodott. Ennyit mondott:

— Rendben van, a jövő héten jöjjön el és megkapja a szerződést.

Magda néhány nap múlva ismét bekopogtatott az igazgatóhoz. Kobler tárt karokkal fogadta. Átadta neki az írást, amelyben a vállalat férjét bízta meg a szóbanforgó üzlet lebonyolításával.

— Megvan velem elégedve?

— Tökéletesen.

Kobler gyengéden átölelte.

— Ugy-e most már nem fél tőlem?

Magda nem védekezett az ölelés ellen, nyugodt hangon mondta:

— Nézze Dezső, nem tagadom, eddig féltem magától, mert maga, a nagy, a hatalmas, a megközelíthetetlen vezérigazgató volt, akitől a férjem dolga függött. De most, hogy ezt megtette értem, most már nem a félelmetes igazgató a szememben többé, hanem az a kedves Dezskó, akivel Szentesen boldog gyermekkoromat töltöttem.

Koblerben egyszerre más érzés ébredt fel, a

gyermekkor emléke megérintette. Halkan folytatta, amit Magda elkezdett.

— Igen, a kert a ház végén volt s abban voltak a maga kedvenc virágai, az ibolyák, az árvácskák, a tátikák, a margaréták, a primulák. Mind a legszebb pompában nyíltak s maga olyan büszke volt rájuk.

— Maga pedig Dezső mindennap eljött gyönyörködni a virágaimban. Arra emlékszik-e, milyen örömmel hozta az árjegyzékeket, amelyekben holland tulipánokat hirdettek, vagy a francia kertészek ritka virágkeresztezéseit, mely révén új növényfajt termeltek ki. Egyszer meg is lepett egy ilyen ritkafajtájú szobanövénnel. Emlékszik?

— Igen, — emlékszem, szép volt a barátságunk, Magda.

— Szép volt Dezső — és tiszta.

— Miért mondja ezt?

— Mert ebben a pillanatban jólesik visszagondolnom arra, hogy akkor maga milyen önzetlenül, milyen tiszta lélekkel igyekezett nekem örömet okozni.

— Azt hiszem, most is azt tettem. Örömet okoztam!

— Igen, de most az örömszerzés gondolata mögött volt valami, amit én magában azelőtt nem ismertem. Ez nekem végtelen fájdalmat okozott.

Kobler végigsimította homlokát.

— Az idők változnak, Magda — mondta meg-szégyenülten.

— Nézze, Dezső, én meggondoltam a dolgot. Viszsaadom ezt a férjemnek szóló megbízatást s így nem leszek magának adósa. Nem akarom, hogy valaha is azt higgye, hogy adósa maradtam.

Kobler mély megbánással válaszolt, mintha mindent jóvá akart volna tenni.

— Ezt az ügyet az igazgatótanács már letárgyalta. Nézze kedves Magda, ha pillanatra volt is valamelyes önző fellobbanásom, azért viselkedtem úgy, mert szerettem volna tudni, mi maradt meg magából a mi gyermekkori multunkból.

— Nos és csalódott bennem?

— Nem. Boldog és büszke vagyok magára. Nagyön köszönöm, hogy pillanatra ismét megjelentette

előttem annak a kis kertnek s annak a kedves gyermekornak édes emlékét, amely, higgye el, ma is olyan szépen, olyan tisztán áll még előtttem, mint akkor, amikor benne éltünk. És boldog volnék, ha ezzel a kis szívességgel, amit módomban volt megtenni, örömet szereztem volna magának. És most búcsúzóul engedje meg, hogy megcsókoljam a kezét.

MINDSZENTEK

November elseje még a verőfényes Genova felett is földreszállott köddel és permetező esővel köszöntött be.

Alice a penzió ablakából nézte a csatáros utcát, a virágokat vivő embereket; mialatt lelke mélyén fájó emlékekre gondolt, szeretteire, akiket könyörtelenül elragadt a halál. Úgy hozta magával a sors, hogy idegen földön volt és így nem járulhatott sírjuk elé. Nem szórhatta rá a kegyelet virágait, nem borulhatott hantjuk fölé, hogy imájában elmondja azt, bár meghaltak, mégis élnek ők, — élnek az ő lelke mélyén!

Alice lehúnyta szemeit és képzelete előtt sorra elvonultak az élet eltűnt alakjai.

Nem sokáig tépelődött, hirtelen felvette kabátját, kalapját, lesietett az utcára, vett egy csomó virágot, aztán beült egy kocsiba és elhajtattott a Campo-Santoba.

Már jóideje járta a temetőt, míg végre megállt egy sírhalomnál, melynek keresztjén egy szál virág sem volt. Körülnézett, nem látott senkit maga körül, letette a csokrot a márványlapra és áhítatos imába merül az idegen sír előtt.

Éppen távozni készült, mikor egy férfi lépett eléje és meghatott hangon csak annyit mondott: »Grazie tanto!«

Alice meghökkent és szó nélkül visszalépett.

A férfi olasz nyelven szólt hozzá: »Szegény feleségem, ki hitte volna! — látom, ön is szerette őt!«

— Kissé zavarban vagyok, ne értse félre a helyzetet, de én az elhunytat nem ismertem.

— Hát akkor...

— Idegen vagyok, a kegyelet ünnepe itt ért ebben a városban és én áldozni akartam a halottak emlékének.

— És éppen itt, ennél a sírnál?...

— Igen itt, mert ezen nem volt virág.

— Fájdalom, kissé elkéstem.

A férfi elhallgatott, ráhelyezte koszorúját a márványkeresztre, lehajtotta fejét és csendes imába kezdett. Mikor felemelkedett, mély csend volt közöttük, Alice szólalt meg először:

— Nem szeretném tovább zavarni, ha kegyeletét megsértettem, úgy bocsásson meg.

— Ellenkezőleg, köszönöm jószágát.

Mindketten elhallgattak és szó nélkül indultak kifelé a sírkertből. A kapú előtt várakozott a férfi autója. Készséggel felajánlotta:

— Engedje meg, asszonyom, hogy gyöngéd gondolatát legalább azzal viszonzom, hogy hazaviszem.

Alice kis gondolkodás után beült a kocsiba. A férfi intett a sofőrnek és elindultak a nélkül, hogy az idegen megkérdezte volna Alice lakásának címét. Az autó kanyargott a széles serpentinúton, a pálmákkal övezett villasorok között és Alice jobbra-balra tekintgetve, gyönyörködött a tengeröböl szépségében és a kilátás pompájában.

A férfi észrevette csodálkozását:

— Nos, hogy tetszik önnek az én hazám?

— Itália? Hát lehet azt kérdezni? Már nevében benne van a szépség, mely elbűvölő, a napfény, mely beragyogja eget, a művészet, mely halhatatlanná tette, — amely az emberiség költeménye.

— Szép szavak...

— Téved, ez az én meggyőződéselem!

— Nem kételkedem, sőt annyira hiszek önnek, hogy ha megengedi, a mai nemes cselekedetét példaképen megőrzöm magamnak.

— Ez nem volt nemes cselekedet, hanem csak érzés, egyszerűen érzés, — ami magában is megvan, de még nem volt alkalma, hogy ezt kíváltsa lelkéből.

— Gondolja?

— Igen, minden jó és rossz emberben egyaránt

megvan, csak meg kell érinteni őket, s akkor egyszerre életrekel bennük!

Alice elhallgatott, mert úgy látta, hogy máris többet beszélt a kelleténél.

Az idegen férfi kutató tekintete végigsiklott Alice egész alakján. Az női ösztönével megérezte, hogy a férfi kémlelő nézése mögött a bizalmas közeledés gondolata lappang. Ezekután Alice tisztában volt azzal, hogy az idegent az élők sokkal jobban érdeklik már, mint az elhaltak. Megijedt a gondolattól. Ő nem kalandot keresett, mikor kiment a temetőbe, ő csak áldozni akart annak a kegyeletnek, amelyet férje iránt érzett, akit két évvel ezelőtt elveszített.

A férfi szólalt meg először.

— Sokáig marad még itt a városban?

— Nem, egy hét múlva már hazautazom.

— Egy hét múlva, — kiáltotta meglepetten a férfi. — De addig is merem remélni, asszonyom, még láthatom.

— Nem valószínű, hogy mi még egyszer találkozunk.

— Ugyan kérem, ilyen kedves nő ezt nem mondhatja másképen, — csak tréfából.

— Téved! Ez az én legkomolyabb elhatározásom!

— Érthetetlen — mikor a véletlen ilyen szerencsésen összehozott bennünket.

Alice ebben a pillanatban felnevetett: a véletlen?

— Mi van ezen nevetnivaló?

— Az, hogy ön olyan rendkívül fontos szerepet tulajdonít a véletlennek. De az is igaz, hogy majdnem minden véletlen az életben. Véletlen az, hogy én önnel találkoztam, véletlen az, hogy az autóját felajánlotta, véletlen az, hogy én elfelejtettem megmondani, hogy hol lakom, — de most kérem, kopogjon gyorsan a sofőrnek, hogy álljon meg.

— Miért?

— Mert a véletlen úgy hozta magával, hogy ő éppen a lakásom kapujához vezette a kocsit.

A férfi intett a sofőrnek, az autó megállt, Alice kiszállt a kocsiból és elbúcsúzott az idegentől.

— Hát ez mi? — Ez volna a valóság? kérdezte a férfi.

— Igen, mert jegyezze meg magának, hogy sohasem szabad összekeverni a halottak emlékét az élők érzéseivel.

A FURCSA CIMER

Külföldön voltam és meghívást kaptam különböző estélyekre. Ezek között volt egy 7 órai ebédre szóló elégáns meghívó, amelyen furesa cimer díszelgett a hétágú korona alatt. Olyan különös volt a cimer rajza, mintha három nadrág lógott volna benne egymás mellett. A vendéglátó házigazda óriási vagyon ura volt és Alleien van Meerhaven-nek hívták. Szenvedélyes műgyűjtő s amellett a művészek nagy mecénása. Külföldi barátaimtól hallottam, hogy az öreg báró nagyon érdekes ember, aki közel 50 évet töltött a Nyugat-Indiákon, kakaó-ültetvényeivel hallatlan vagyont szerzett. Kíváncsi voltam rá és elmentem az ebédre.

Alleien van Meerhaven páratlan vendégszeretettel fogadott. Megmutatta műkincseit, régi porcellánjait, festményeit, de legjobban meglepett a szalón sarkában, az üvegszekrényben elhelyezett pepita nadrág. Ösztönszerűleg a furesa cimer jutott eszembe. Ő észrevette csodálkozásomat és mosolyogva mondta:

— Ügylátszik, különösnek találja ezt az üvegszekrényt!?

— Valóban titokzatos, még ilyet nem láttam műkincsek között!

— Ez lehet, uram, — de azért ne tartson engem különnek. Az a pepita nadrág az én talizmánom, amelynek regényes története van. De jöjjön, üljünk most asztalhoz, ebéd után elmesélem önnek az én talizmánom titkát.

Az ebédnek se vég, se hossza nem volt. Egymás után hordták föl az osztrigákat, homárdokat, sülteket, édességeket, fagyaltokat s végén aranytálakon indiai gyümölcsöket: surinot, bolyukot, terja blancat, bacuvent, ananászt és banánt, amit csak dél szí-

gete, buja növényzete megterem. Az aranytálak exotikus gyümölcsökkel megrakva olyan felséges látványt nyújtottak, mint az Aida-operában felvonuló néger rabszolgák a déli földgömb termékeivel. Azután illatos kávét öntöttek ezüstcsészékbe és szivart kínáltak, olyan havannaszivart, melynek kékes füstje nyílegyenesen szállt fel az ég felé, mint pász-törtüzek parázsfüstje csendes nyári éjszakában. Mikor már megelégedve szívtuk szivarjainkat, az öreg báró így szólt hozzám:

— És most ígéretem szerint elmesélem önnek a pepita nadrág történetét.

— Én ma 80 éves vagyok s ezelőtt 60 évvel mint titkár szolgáltam Hans Werde bankárnál, aki akkor már nagyon öreg volt s akinek én nemcsak személyi titkára, de egyuttal támasza is voltam. Rendkívül megszeretett engem, teljes bizalmát élveztem és mennél öregebb lett, annál jobban ragaszkodott hozzám. Gyakran emlegette, hogy majd gondoskodik rólam. Én mindig megköszöntem jóságát s úgy tettem, mintha nem érteném célzását, mely az örökségre vonatkozott. Ilyenkor azt mondta: »De azt ne feledje, öcsém, hogy aki a keveset nem becsüli, az a sokat nem érdemli!«

— Pontosan adta fizetésemet, de soha egy fillérrel sem többet, mint amennyi járt s amellett állandóan az az érzésem volt, hogy ő fürkésző szemmel kémlel engem, vajjon meg vagyok-e elégedve díjazásommal. A sors úgy akarta, hogy én abban a városban megismerkedjem egy bájos szép leánnyal, Ariel-lel, akit nagyon megszerettem.

Itt egy pillanatra az öreg báró elhallgatott, majd folytatta:

— Minek is mondjam el apró részletekig a dolgot? Mikor Hans Werde meghalt, felbontották végrendeletét s ő valóban nem feledkezett meg rólam, mert ruhatárából három nadrágot hagyományozott nekem, köztük azt a pepitát, melyet ön ott látott az üvegszekrényben. Mikor átvettem a ruhadarabokat, mosolyogtam s arra gondoltam, hogy az öregúr elég furesán értelmezte mondását, hogy »Aki a keveset nem becsüli, az a sokat nem érdemli« — de nem keseregtem, hanem napirendre tértem a

dolog felett. A fekete nadrágot felhúztam az öreg úr temetésére, a világos nadrágot egy zakóval elviseltem s még megmaradt ez a pepita nadrágom. Helyzetem arra kényszerített, hogy elfogadjam a West-Indiákon felkínált gondnoki állást egy ültetvényen, tehát elmentem Arielhez búcsúzni. Bevalóttam neki, hogy szeretem, de most elmegyek, hogy egzisztenciát teremtsék magamnak, azután visszajövök érte.

Bizony könnyezve és nehéz szívvel mentem el a West-Indiákra.

Ott valóban nagyon jó állást kaptam és hamar megláttam, hogy rengeteg eshetőség kínálkozik vagyonszerzésre, csak tőke kell hozzá! De nekem éppen az nem volt, amivel el tudtam volna kezdeni valami vállalkozást.

Egy csendes nyári estén betévedtem egy mulatóba. Meleg volt s rajtam könnyű kabát volt és a pepita nadrág. A mulatság végén a vendégek összevesztek s úgy fordult a dolog, hogy én is belekeveredtem a dulakodásba. Egy támadásra hátraugrottam és kínos helyzetemben hátranyúltam a revolverémért, amely rendszerint velem szokott lenni. S ekkor nyúltam bele a pepita nadrág hátsó zsebébe — először életemben!

Meglepetve vettem észre, hogy a revolver helyén egy levél van, amelyről én nem tudtam semmit!

Kibontakoztam a dulakodó tömegből, kimentem az utcára és a villanylámpa alatt megnéztem a levelet. Nekem volt címezve, még pedig az öreg Werde írásával. Megdobbant a szívem. Izgatottan feltéptem a borítékot s abban ezt apár sort találtam: »Aki a keveset megbecsülte, az a sokat megérdemli. Legyen boldog, fiatal barátom, a túlvilágról kívánja ezt önnek jóakarója: Hans Werde.«

A levélhez egy csekk volt mellékelve, a legelső amszterdami bankárhoz, hatalmas összegről, melyet nagy jötevőm ilymódon hagyományozott részemre. Ez volt sikerdús életem kezdete. Azonnal hazatértem Európába, első utam Arielhez vezetett. De régi lakásán már csak annyit tudtam meg, hogy pár héttel azelőtt férjhez ment. Keserűség vegyült nagy örö-

mömbbe. Azt hittem abban a percben, hogy vége az életemnek, pedig akkor kezdődött igazában!

Néhány nap múlva elmentem a bankba, felvettem az összeget s elhatároztam, visszamegyek az Indiákra s ott fogok élni.

Úgy is történt.

Nagy területeket vásároltam, caracas-kakaót kezdtem termelni, amilyen csak Orto Cabelloban, Venezuelában volt található. De én vegyelemzés útján ugyanazt a talajt állítotam elő vegyiszerek segítségével, amilyen a venezuelai kakaóföldek talaja. Így tudtam kitenyészteni azt a subtilis szőkekakaót, amely cukor nélkül ehető és caracas néven ismeretes. Ön nem is tudja elképzelni, uram, hogy a kakaó fajai milyen különbözők. Például, hogy az acra, az afrikai kakaó és a venezuelai, meg a caracas között olyan különbség van, mint a jazz-zene és Verdi Rigolettója között.

Ötven évet töltöttem a West-Indiákon. De akkor honvágy fogott el, hazatértem ide, Amszterdamba. Nemességet, főnemességet kínáltak. Elfogadtam. Cimernek pedig ezt választottam, mert, amint látja, benne van az, amibe az öreg Werde elrejtette örökségemet csak azért, hogy próbára tegyen, mert hisz a nevelésnek látszó nadrággal nagy gazdagsághoz juttatott engem!

— Csupa romantika! — mondtam.

— Nem romantika ez, uram — felelte ő, — ez maga az élet, amely játszik emberekkel, tárgyakkal és maga szab törvényt. Mi egyszer véletlennek hívjuk, másszor fantasztikusnak, majd meg romantikának, pedig ez sohasem más, mint az igazi, a való élet!

— Meg vagyok győződve, — feleltem, hogy önnek van igaza, csak az a baj, hogy mi, gyarló emberek, nem ismerjük fel azonnal azokat a fantasztikus, romantikus rejtélyeket, amelyeket az idő árja elének hoz.

— Én a saját életemet mondtam el, — fejezte be a beszélgetést az öreg báró, — a többi már önre bízom, hogy miként vonja le belőle az igazságot. De most búcsúzom önöktől, mert későre jár. Nyolcvanéves vagyok, megérdemlem a pihenést, — annál is inkább, — mert a mese véget ért!

KÉT VENDEGSÉG

Nagyon jó barátok voltak Kovács Péter és Sármány János. Barátságuk titka abban állott, hogy teljesen ellentétei voltak egymásnak. Kovács Péter idealista, Sármány János a végsőkig materialista. Csak egy közös szenvedélyük volt, a vadászat. Napnap mellett együtt voltak, megbeszélték terveiket, életük célját. Egyszóval mindent, amit az idő eléjük hozott.

Harminc év körül jártak már, mikor először vilant fel bennük az a gondolat, hogy meg kellene nőülni. Nem beszéltek róla, de mindegyik érezte és tudta a másiktól, hogy az változtatni akar magános életén. Nemsokára aztán meg is házasodtak. Mindenik a jelleme szerint. Péter szegény lányt vett el, Sármány pedig gazdagot. Barátságukat ez sem zavarta meg, sőt az asszonyok is összeismerkedtek.

Először Sármányék hívták meg estebédre Kovácsékát egy fogolyvadászat után. Péter felesége, Ilona, nagyon izgatott volt, már előre azon törte fejét, hogy miként fogja viszonzni szerény otthonukban ezt a meghívást. Mikor megérkeztek Sármányék vilájába, Péter felesége meglepetve nézett körül a gyönyörű modern lakásban, amelyet még azelőtt soha nem látott s amely szerinte méltó volt Sarolta anyagi jólétéhez. Azon gondolkozott, ha az ebéd is olyan nagyszerű lesz, mint amilyen ez a fényes berendezés, akkor ő viszonzvacsorájával meg fog bukni, mert ő nem tartott szakácsnőt.

Asztalhoz ültek. Hozták a levest, alaposan el volt sózva; mire a házigazda szólalt meg először:

— Úgy látszik, a szakácsnőnk szerelmes!

Jót nevettek a megjegyzésen. Behozták a következő ételt. Rántott gomba volt. Kovácsék egymásra néztek. János meglehetősen ideges hangon kérdezte:

— Mondd, Sarolta, mi akar ez lenni? Száritott, vagy préselt gomba?

Kovácsné, hogy a kényes helyzeten segítsen, hirtelen ráfelelt:

— Óh, hisz ez nagyszerű, csak tejfelt kell ráönteni — és akkor csodajó lesz!

Az inas behozta a tejfölt és így megették a gombát. Ezután következett a lakoma főszáma: sült fo-

goly, almapürével. Csakhogy a foglyok válogatás nélkül voltak kisütve és a vén fogoly olyan rágós volt, hogy János nem tudta türtőztetni magát, lecsapta az evőeszközöket és nem evett többet. Aztán jött csokoládétorta, savanyú tejszínhabbal, erre János már nem tett megjegyzést, csak félretolta tányérját. A gyümölcs, amit János vett, némileg feljavította a rosszul sikerült ebéd mérlegét. Mikor hazamentek Kovácsék, az asszony boldogan mondta Péternek: nyugodtan meghívhatod őket, a többit meg bízd rám.

A következő fogolyvadászat után Sármányék voltak hivatalosak Kovácsékhoz.

Feszélyezve foglaltak helyet az egyszerű lakásban; pár pere múlva a háziasszony kinyitotta az ebédő ajtaját, mosolyogva hívta a vendégeket, hogy parancsoljanak helyet foglalni.

A párolgó leves már az asztalon volt.

Sarolta szólalt meg elsőnek, miután megízlelte:

— Nagyon finom, egészen különös íze van! Hogy hívják ezt a levest?

— Angazsabu leves — felelt Ilona, — erdélyi különlegesség, ott tanultam.

— Igazán nagyszerű — mondta János. — Ki főzte?

Ilona kedélyesen bemutatkozott:

— Én vagyok itt a szakácsnő, szobalány, felszolgáló lány, vagy ahogy németül mondják: »Ein Mädchen für alles!«

Ilona engedelmet kért és behozta a következő ételt, egy tál rétest és hozzá mártást csészében.

— Tessék parancsolni, amíg meleg, — kínálta a háziasszony vendégeit.

Nem is kérték magukat sokáig, hozzáláttak és nagy élvezettel ették a rétest.

— Nem tudom kitalálni, mi ez a kitűnő valami, amit nekünk itt bemutatott, — mondta János.

Ilona mosolygott. — Hát nem jön rá az ízére? »Fogolyrétes«. Ha a vén foglyot egyszerűen kisütik, azt nem lehet megenni. Én azért először megpárolom, aztán leszedem a húst a csontokról, meg az inakról, megdarálom, kevés gombát, szalonnát, meg különböző fűszert teszek bele, jól összekeverem, be-

göngyölöm rétestésztába, kisütöm s akkor a vén fogoly, amitől mindenki irtózik, — ebben a rétesköntőben egyszerre megfiatalodik. Ezzel a pikáns szósszal meg leöntjük.

— Annak az íze is valami csodálatos! — rajongott tovább János.

— Az csak narancsgeléé, szitán áttört ribizkeíz, egy kevés vörösbör, mustár, citrom, puhára főtt, finomra metélt narancshéj, mindez jól összekeverve, — ez a fogolyrétes szósz!

János megelégedésében nyelvével csettintett.

Ezután borjúgerinc következett, finom mártással. De ez a borjúgerinc sem közönséges sült volt. Míg az ember ette, érezte, hogy van benne kultúra. János annyira el volt ragadtatva, hogy egyre azt hajtogatta: Ez lucullusi lakoma! Lucullusi lakoma!

Sarolta is elismerte, hogy Ilona valóban szakácsművész.

— Dehogyan vagyok én művész! Csak megvan az egyéni ízlésem. Most pedig azt kérdezem, a fejes-salátát az én módszeremmel csináljam-e meg, vagy ki-ki saját ízlése szerint készíti el?

— Mindent magára bízunk! — kiáltották.

Ilona előttük elkészítette a salátát.

János nevetett: — Most elárulta magát, ez a francia konyhaművészt, maga, kedves Ilona, Brillat Savarin tanítványa.

— Nem, nem, téved, de ha a tésztával meg lesz elégedve, akkor elárulok mindent.

Behozott egy almatorítát, amelynek aromáját már messziről meg lehetett érezni.

János nem győzött eleget enni, felesége, Sarolta meg nem győzött eleget csodálkozni.

— Látja, kedves Ilona, — mondta János — egy ilyen lakoma széppé teszi az életünket. És most ürítsük poharunkat a háziasszony egészségére és arra, aki megtanította őt a konyhaművészetre!

Ilona mosolygott.

— Brillat Savarint gondolja? Nem, nem ő volt, bár könyvét ismerem, sőt egyetértek mondásával: »Mond meg, mit ettél, és megmondom, ki vagy!« Elismerem művészetét, de önála sokkal magasabbrendű hatalom volt az én mesterem.

Pétert, a férjet is megszólaltatta a kíváncsiság:

— Most már én szeretném tudni, ki volt az?

— Hát ha muszáj, megmondom az igazat. Az én mesterem a »Szeretet« volt!

János és Sarolta egymásra néztek, mint akik nem értették az utolsó szót.

— Igen, a szeretet! Én szegény leány voltam, nem tudtam más hozományt adni Péternek, mint a szeretetemet. S ezért szívvel-lélekkel nekiálltam, tanultam, iparkodtam, hogy olyan ételeket tudjak készíteni, amelyek a kedvencei, amelyek újszerűek s amelyeket örömmel találhatok mindenki elé!

A vacsora véget ért, átmentek a nappali szobába, feketekávéra.

János kezét csókolt Ilonának, megköszönte a nagyszerű ebédet, aztán melegen megrázta Péter barátja kezét és halkán azt súgta neki:

— Most látom, hogy kettőnk közül te nősültél gazdagon, mert te hozományul egy tökéletes háziasszonyt kaptál feleségül!

AKARRATLAN VALLOMÁS

Amint megérkezett a ligeti pavillonban rendezett kerti ünnepélyre, különböző kérdésekkel ostromolták Zelmát:

— Miért jöttél ilyen későn és hol a férjed?

Ő kezével legyintett.

— A férjem? Hisz tudjátok milyen természetű, hiába minden kérés, könyörgés, soha nem jön velem sehová. Én már megszoktam, csak nektek furesa!...

Zelma férje barátjával, Benedek Péterrel kezdte meg a táncot. Zelmát zavarta az ezüst retikül, amelyet kezében szorongatott; megkérte táncosát, tegye zsebébe, amíg keringőznek. Fordultak egyet, fordultak kettőt, aztán még néhányat, nagyon jól mulattak, de új táncosok jelentkeztek és Péternek át kellett engedni a szép asszonyt. Aztán nem is tudott egész délután közelébe férkőzni, úgy körülrajonták tisztelői. Már esteledett, mikor Péter hazafelé készült, mindenütt kereste Zelmát, hogy elbúcsúzhasson tőle. A háziasszonytól megtudta, hogy meg-

fájdult a feje és korán hazament. Péter is ott hagyta a társaságot és gyalog a ligeten keresztül elindult otthonába. Éppen a kaszinó kapuja előtt ment el, mikor azon kilépett Zelma férje, Gábor. Péter végtelenül megörült a váratlan találkozásnak:

— Tudod-e barátom, hogy nekem ördögöm van?

— Miért mondod?

— Mert ebben a pillanatban rád gondoltam!

— Ugyan, csak nem én vagyok az ördög, amelyet, ha falra festenek, rögtön megjelenik!

— Majdnem eltaláltad. És most a legjobbkor bukkantál elélem!

— Csak nem?

— Csak igen! Tudod, a feleségeddel találkoztam a kerti ünnepélyen, ahol tánc közben rám bízta a retiküljét és nálam felejtette. Sajnos, nem volt alkalmam visszaadni, mert rosszul érezte magát és korábban hazament. Holnap akartam tiszteletem tenni, de most a véletlen elélem hozott, engedd meg, hogy átadjam neked!

— Köszönöm, nagyon köszönöm, a feleségem nevében is! — Ezzel elbúcsúztak, a férj sietett, hogy mielőbb segítségére legyen gyengélkedő feleségének, de legnagyobb csodálkozására Zelma még nem volt otthon. Megijedt, nem tudta elképzelni, mi történhetett! Hiszen világosan értette Péter szavait, nyugtalan érzés szállta meg, Sőt bántotta, miért is hagyta egyedül elmenni. Bement dolgozó szobájába, leült karosszékébe, ölébe tette a retikült, nem tudta, mit tegyen, egyik tépelődés a másokat kergette agyában.

Már majdnem 10 óra volt, mikor arra riadt fel gondolkodásából, hogy felnyílt az ajtó és mosolyogva belépett Zelma és csodálkozva szólította meg férjét:

— Hogyan, te már itthon vagy?

Gábor az örömtől, hogy feleségének nem történt semmi baja, egy szót sem tudott szólni. Zelma közelebb lépett és ebben a pillanatban észrevette férje ölében a retikült, megdöbbsent, lélegzetét visszafojtva figyelte Gábort és várta a következményeket. De minél nyugodtabbnak látta férjét, ő rajta annál idegesebb, kétségbeesettebb érzés vett erőt. Félénken megkérdezte! — Itt volt Péter?

— Nem, véletlenül találkoztam vele és átadta nekem a retikült, amit nála felejtettél...

— És mit mondott még?

— Azt, hogy te korán hazamentél, mert nem jól érezted magadat!

Mindketten elhallgattak. Csend volt a szobában. Az asszony vívódott azzal a gondolattal, bevalljon mindent, vagy tagadjon, egyszer csak mintha lelkében valami húr elpattant volna, elesukló hangon, magából kikelve kiáltotta:

— Gábor kérlek, mire vársz? Arra, hogy mindent össze-vissza hazudjak? Verj meg, szidjál, tégy amit akarsz, de mondj legalább egy rossz szót, amely keserűségedet enyhítse. Beszélj! Ez a te kökönyöd, nemtörődomséged megőrjít!

A férj meglepetten nézett feleségére és nyugodt hangon kérdezte:

— Mondd, mit jelentsen ez a színházi kitörés?

Az asszony most már toporzékol:

— Persze, nem is tartod érdemesnek róla beszélni. Szörnyű... lealázó bánásmód, ezt mégsem érdemlem meg!

— De kedves Zelma, nyugodj meg, én nem értelek!...

— Légy könyörületes, ne kínozz tovább, mondd meg nyíltan, mióta elolvastad a levelet, mi a véleményed rólam.

— A legnagyobb örömmel válaszolok, de előbb mondd meg, milyen levélről van szó.

— Mit mondasz, hát te... te nem nyitottad ki a retikülőmet? — hebegte Zelma.

— Eszem ágában sem volt!

— És nem is olvastad el a levelet?

— Honnan tudjam, hogy olyan levél van a retikülben, amit nekem el kellett volna olvasni?

Zelma megsemmisülve rogyott le egy székre, fejét két kezébe hajtotta és keservesen zokogott.

Gábor melléje lépett, sajnálkozva megsímogatta fejét s így szólt hozzá:

Ebből eddig azt látom, te nem ismeresz engem eléggé, ha el tudtad képzelni azt, hogy én távolléted alatt bizalmatlanságból átkutattam a te retiküledet? Hisz ezzel megsérteném az önérzetedet, s nem gon-

doltad, hogy ez nem lett volna úri eljárás az én részemről, — kérlek, ne sírj. Ezen már nem lehet változtani, nyugodj meg. Ha akarod, elolvasom a levelet!

Zelma ezekre a szavakra férje nyakába ugrott:

— Ne! Ne! Esküszöm Gábor, nem tettelek nevetség tárgyává, nem csaltalak meg, csak a kíváncsiság ösztöne hajtott, hisz olyan egyedül éreztem magamat.

— Miért védekezel, mikor én nem vádollok, de te olyan furesza vagy, mintha vallomást tennél, — és magadat akarnád vádolni!

— Elismerem, nagy hibát követtem el veled szemben, ostoba voltam, elmentem a találkozóra, de szerencsém volt, ő nem jött el, akkor megalázva éreztem magamat, de most hálás vagyok érte.

Ezalatt Gábor kinyitotta a retikült, kivette a levelet és elolvasta, Zelma már nem ellenkezett, sőt szelíden nézett férjére s egyszer csak azt látta, hogy annak mosoly ül az arcára s végül hangosan nevetni kezd.

Zelma meglepetten nézett rá:

— Mit nevetsz?

— Azt kedvesem, hogy te még olvasni sem tudsz! A találkozástok napja számokban van írva és jól megnézve, észrevetted volna, hogy az nem június 17, hanem június 14. Te három nappal később mentél el a találkozóra. Na látod, hogy milyen jó barátunk nekünk a véletlen. Ezek után azt kérdelem tőled, mondd meg, mit tegyek? Jelenetet rendezzek, megverjelek, elváljunk, vagy megbocsássak?

Az asszony lassan kiegyenesedett, letörölte könyveit és megtört hangon így szólt:

— Gábor, te oly magasan vagy felettem, én nem is érdemlem meg, hogy megbocsáss. Az, hogy nem nyitottad ki a retikülömet és nem kutattál utánam, már maga oly szép vonás tőled, hogy én csak úgy nézhetek rád, mint egy felsőbbrendű lényre. Hogy nem csaltalak meg, azt tudod. A tévedés, melyet te fedeztél fel, az az én dönthetetlen bizonyosságom. Nem rosszaságból tettem, csak elhagyottnak éreztem magam. Mert mi nem egy úton járunk, két különböző vonalat ír le a mi életünk. Te sohasem jössz

el velem sehová, éled magányos klubéletedet és elengedsz mindenfelé egyedül! Én melletted, én veled szeretnék maradni továbbra is és ha meg tudod tenni, légy ebben a segítségemre!

Gábor hosszasán elgondolkozott, merően ránézett feleségére, megfogta két kezét, magához ölelte és azt mondta:

— Van sok igazság szavaidban, Zelma, érzem, én is hibás vagyok, sőt talán egyedül én vagyok az oka mindennek. Ígérem neked, ha akarsz, ezentúl mindenüvé veled megyek!

Zelma nem csalódott, Gábor megtartotta szavát és soha többé nem volt közöttük még a legkisebb nézeteltérés sem.

»ARANYBOGARAM!«

A húsvéti ünnepek közeledtek, mindenki, aki csak tehette, igyekezett, hogy valami csekélységgel kedveskedjék szeretetteinek.

Gévers Kálmán azok közül való volt, aki tudta, hogy mivel tartozik a szép Aliz asszonynak boldogságukért.

Aliz férje, Péter hivatalnok volt, aki nagyon meg volt elégedve kényelmes életével, eljárt szorgalmasan hivatalba, délután meg még szorgalmasabban a kaszinóba. A férj szerint élete kényelmes volt, az asszony szerint unalmas. És ez az unalom tette előtte érdekessé a szellemes Gévers Kálmánt, akinek minden öröme ez a nő volt.

Gévers kétezer pengőért vásárolt egy gyönyörű karkötőt és most, ünnepek előtt azon törte a fejét, hogy milyen ötlettel küldje el Aliznak.

Hosszabb tanakodás után úgy döntött, hogy az ékszerész mellett lévő cukrászdában megvett egy szép selyemtojást és a csokoládé közé rejtette a fehér papírba csomagolt karkötőt. A papirosra pedig, melyben az ékszer volt, ráírta ezt az egy szót, hogy »Aranybogaramnak!«.

Aliz sejtette, hogy barátja valami meglepetésben fogja részesíteni, de arra nem számított, hogy csak egy selyemtojást fog kapni, bonbonokkal teli.

Nagyon haragudott, a bombonokat meg sem koltolta, sértve érezte magát. Szerinte ilyen ajándékokat a diákok küldenek a szerelmüknek. A harag, a düh pedig rossz tanácsadó és így Aliz fogta a tojást, visszaacsomagolta és pár sor írással elküldte keresztlányának, Ilonkának.

Aliz férje kaszinóba menet véletlenül találkozott Ilonkával, keresztleányukkal, aki a Gévers-féle ajándékot kapta. Ilonka bologan köszönte az ajándékot. A szép tojást, a finom bombonokat és főleg pedig a gyönyörű karkötőt, melyet, mint mondta, meg sem érdemel Aliz nénitől és Péter bácsitól. Nagyon büszke és végtelen jól esett neki az a szó, hogy »Aranybogaramnak!« Milyen szépen hangzik, milyen kedves, biztosan Péter bácsi találta ki. Végül pedig engedélyt kért arra, hogy este felmeheessen hozzájuk személyesen is megköszönni a remek ajándékot.

Péter alig várta, hogy hazaerjen Otthon első dolga volt feleségét számonkérni:

— Mondd csak, Aliz, mit küldtél Ilonkának ajándékba?

— Utólagos beleegyezéssel egy piros selyemtojást!

— Igen? De hogyan lehet a mai világban ilyen értékes ajándékot küldeni és miből?

— De Péter, — nevetett az asszony — hiszen egy fillérembe sem került.

— Egy fillérbe sem? Nem értem. Hogy lehet ez?

— Nagyon egyszerűen, kedvesem. Gévers Kálmán küldte nekem és én ahhoz hozzá sem nyultam, hanem mindjárt továbbküldtem egy levéllel Ilonkának az én és a te nevedben. Láthatod, így nem került semmibe sem. — Péter az asszony elé állt és szigorúan kérdezte:

— Igazat beszélsz most?

— Furesa vagy; természetesen igazat beszélek!

Péter megsemmisülten rogyott a székre:

— Nem, ezt sohasem hittem volna rólad!

Aliz meglepetten kérdezte:

— Mi lett téged? Mi történt? Mi baj van?

— Nekem már semmi bajom sincs, csak azt aka-

rom még tudomásodra hozni, hogy a selyemtojásban a cukrok közé egy drága, ezreket érő ékszer volt elrejtve. Papírján, melybe az ékszert csomagolták, egy nagyon bizalmas szó volt írva. Talán erről sem tudsz semmit?

Aliz nem vesztette el lélekjelenlétét:

— Ugyan Péter, ostoba beszéd, mi jögon küldene nekem Kálmán értékes ajándékot és mi jögon írna nekem bizalmas szavakat?

— Azt már neked kell tudnod! Különben is majd később tisztázzuk.

— Ez rágalom! — kiáltotta az asszony.

— Ez nem rágalom, ezt le sem lehet tagadni, még jó, hogy a bizonyítékok a kezemben vannak. Kár minden szóért. Tudom, mit kell tennem!

Aliz nem tudott uralkodni magán, sírni kezdett. Erre Péter még dühösebb lett, vette kalapját, kabátját és elrohant hazulról.

Aliz azonnal felhívta telefonon Géverst:

— Az Istenért, Kálmán, mit csináltál? Ez neked tréfa? De hisz ez tragédia, nem tréfa. — Elajándékoztam. — Igen, ostoba haragomban. — Most minden Péter kezében van! — Elég óvatos? Hát hogyan gondolhattam volna erre? — nem, én nem bírom ezt a szégyent! Persze, bízom benned. — Igen, nyugodt leszek, ha te mondod, igen, igen. — Tudom azt, hogy te jó vagy. A viszontlátásra. Isten veled te: »Aranybogaram!«

Aliz letette a kagylót és szorongó szívvel járt fel és alá a lakásban. Várta férjét és félt a következményektől.

Férje csak este jött haza. Vidáman jött, kezében egy levéllel, melyet magasan lobogtatott.

Aliz kisírt szemekkel félve fogadta az urát. De Pétert mintha kicserélték volna. Megölelte feleségét és egy levelet nyújtott át Aliznak olvasásra. A levelet, mint mondta, a kaszinóban küldték számára.

Aliz még el sem olvashatta, mire Péter megszólalt:

— Látod, Alizkám, milyen goromba tréfát űzött velünk a véletlen. Az a szerencsétlen cukrász összetévesztette Kálmán ajándécsomagjait. A neked szánt tojást a bonbonokkal a barátnőjének

küldték el, a barátnőjének szánt tojást, a gyönyörű karkötővel pedig neked. Képzelheted, Aliz, hogy Kálmán barátnője milyen dühös lehetett az értéktelen cukrok láttán. Talán még földhöz is vágta, ha ugyan — folytatta nevetve — nem vágta a mi peches Kálmán barátunk fejéhez.

Az asszony hálatelt meleg szívvel gondolt barátjára, aki a helyzetet ügyes sakkhúzással megmentette. Kifelé azonban duzzogva szólt:

— Ez mind nagyon szép, Péter, de ne felejtse el, hogy délután milyen jelenetet rendeztél és hogy ezzel nemcsak elrontottad a húsvétomat, hanem még nagy fájdalmat is okoztál nekem. Ilyen gyanúsítás még sohasem ért engem, aki pedig örökké hű vagyok hozzád!

Péter gyöngéden magához ölelte Alizt és meghatottan mondta:

— Bocsáss meg és kérlek, ne vedd viselkedésemet úgy a szívedre, hiszen ez csak azért történhetett, mert annyira szeretlek téged és mert féltetek... Ne haragudj, hogy tüstént nem gondoltam erre. Mentségül szolgáljon az, hogy én egyszerű ember vagyok és így nem tudtam elképzelni, hogy valaki olyan ügyetlen legyen, hogy az ajándékokat így összecsereélhesse, mint az az ostoba cukrász!

APRÓHIRDETÉS

Kende Tamás lement a kávéházba reggelizni. Aztán rágyújtott egy cigarettára és elolvasta a lapokban a zenekritikát, mert előtte való nap csellóhangversenyen volt és érdekelte, hogy a lapok mit írnak arról.

Kende nagy zenebarát volt, maga is művésziiesen játszott és egyben szenvedélyes hangszergyűjtő volt, — ha valahol talált Stradiváriuszt vagy Amati eselőt, ha csak tehette megvette. Pénze volt elég s így hódolhatott szenvedélyének.

Mikor a lapokat végigolvasta, nagy meglepetés érte, tekintete az apróhirdetések egy kis hírére akadt meg. »Eredeti Amati cselló eladó, hiteles okmányok

rendelkezésre állanak, megtekinthető 3-tól 6-ig, Liszt Ferenc-utca 13., II. emelet 6. szám alatt.»

Kende Tamás nem sokat késlekedett, meg sem várta a 3 órát, hanem felkerekedett és elindult az apróhirdetésben megadott címre: Liszt Ferenc-utca 13. számú házba. Felment az emeletre. Csöngetésére az ajtó felnyílt és egy nagyon szép leány állott előtte.

Kende Tamás meglepve lépett hátra. Aztán kissé zavartan kérdezte:

— Bocsánat, én az eladó csellót keresem, nem tudom, jó helyen járok-e?

— Jó helyen tetszik járni, — felelte a leány — mi adjuk el a csellót. Tessék besétálni!

Az előszobában letette kabátját, kalapját, aztán a leány után bement a lakásba. A szalonban állott a cselló, odavezette be a leány. Tamás most udvariasan bemutatkozott.

— Én meg Sell Ida vagyok, — mondta a leány — a cselló tulajdonosa. Illetőleg a cselló az édesapámé, de minthogy én játszom rajta, majdnem a magaménak tekintem! — Ezzel elővette tokjából a hangszert.

— Én csak megmutatom. Az okmányok az édesapámnál vannak és az árát is csak ő tudja megmondani, sajnos, azonban, ő még nincs itthon!

— Persze, de én nem tudtam kívánni az apróhirdetésben jelzett időt, ezért bocsánatot kérek!

— Oh, kérem, nem tesz semmit!

Ida kezébe vette a csellót:

— Tessék nézni, teljesen hibátlan, nincs felpatogozva a lakk, nincs megrepedve a fa és a húrok is rendben vannak. A hangja pedig gyönyörű, mindig is mondom az édesapámnak, olyan ez a cselló, mintha a szív hangjai szólalnának meg benne, mintha emberi szív dobogna belsejében!

— Szeretném hallani. Lehetne?

— Ha ideje engedi, — szolt Ida — akkor játszom rajta valamit!

Ezzel térdéhez támasztotta a csellót, ráhajolt és elkezdett játszani. Schubert »Der Tod und das Mädchen« című dalát játszotta.

Búgni kezdett a cselló, mély hangok verődtek a

földre, ömlött a melódia, az érzések kifejezése és az örök végtelenség ott bujkált a hangok hullámai között.

Tamás meghatottsággal hallgatta a szomorú dalt, az az érzése volt, mintha valaki búcsúzott volna az élettől. A dal véget ért, ő reánézett a leányra és látta, hogy annak szemei könnyekkel vannak tele.

— Csak nem sír? — kérdezte ijedten Tamás.

— Óh, nem, — felelte — csak búcsúztunk, én meg a cselló, de kérem, erről apámnak ne szóljon!

Alig fejezte be, az öreg Sell lépett a szobába. Üdvözölte az idegent. Bemutatkozás után rögtön a tárgyra tértek. Rövid tanácskozás után megegyeztek. Kende Tamás átadta a foglalt és így ő lett az Amati cselló tulajdonosa.

A kis Ida szót sem szólt az egész idő alatt, mert tudta, hogy atyjának pénzre van szüksége és azt is tudta, hogy a pénztelen jövő készíti atyját a cselló eladására. Szívében nagy fájdalmat érzett és azt hitte, mindjárt összeesik. Ez a cselló volt az ő élete, szegények lettek, férjhez nem ment s csak a zenének élt. Úgy ismerte ezt a hangszert, hogy amikor magához szorította és reája hajolt, azt hitte, hogy a szíve változott át csellóvá és úgy is játszott rajta, mint aki a szívével játszik s annak a húrjait szólaltatja meg. Tamás a vétel után odament Idához, megfogta kezét, megköszönte kedvességét és szép játékát.

Ida halk hangon kérdezte:

— Mikor küld el a csellóért?

— Még nem tudom. Most jönnek a karácsonyi ünnepek, nekem sok más dolgom van, de egy-két nap mulva biztosan érte küldök!

Ida szeme felragyogott és hirtelen kérdezte:

— Volna egy kérésem, engedje meg, hogy az ünnepek alatt a cselló itt maradjon.

Tamás ránézett a leányra és rövid gondolkodás után megszólalt:

— Magam is játszani szerettem volna az ünnepek alatt, de legyen úgy, ahogyan maga kívánja, de volna nekem is egy kérésem. Maga meg engedje meg, hogy esetleg egyik nap feljöjjek és én is játszhaszak a csellón!

— Megtisztelő lesz reánk nézve. A legnagyobb örömmel! — szólta a leány.

Karácsony második ünnepén, Tamás el is ment Sellékhez. Mikor belépett az ajtón, Ida éppen Schubert »Ave Maria«-ját játszotta. Tamás áhítattal és lélegzetviSSzafojtva hallgatta:

— Gratulálok, gyönyörűen játszottá. Nagyszerű ez a cselló. Micsoda hangja van! Bársonyos, finom, meleg és olyan andalító édes érzés telíti az ember lelkét, mintha valaki belülről simogatná.

Később felváltva játszották Schubert »Ave Maria«-ját, Tamás meg is jegyezte:

— Milyen különös, ha maga játszik, szebben szól a cselló!

— Dehogy, — mondta Ida — csak még nem szokott össze vele. Majd megszokják egymást!

Ünnep után Idának el kellett búcsúznia a csellótól. Elvitték Tamás lakására. Ida úgy érezte, mintha árva maradt volna, a lelki elhagyottságot és a földi szegénységet ennél jobban soha sem érezte. Teljesen apatikus lett. Alig járt valahova, naphosszat otthon maradt és kézimunkázott. És amint így munkájára hajolt, benseje még jobban megtelt szomorúsággal. Egy nap becsengettek Sellékhez.

Ida nyitott ajtót és meglepetten látta, hogy Kende Tamás áll előtte, aki kissé zavartan mondta:

— Bocsásson meg, hogy zavarom, de eljöttem, mert valami baj van a csellóval!

— Istenem, csak nem! Ne mondjon ilyet, az lehetetlen!

— De igen. Nem szól úgy, mint itt szólta. A hangja olyan fátyolozott, mintha fahangja volna!

— Mi történhetett vele?

— Magam sem tudom, de mint látja, el is hoztam és kérem, vizsgálja meg. Maga mégis jobban ismeri, mint én!

Leültek egymással szemben. Ida elővette a csellót, megkopogtatta.

— Repedés nincs rajta. A lakk is kifogástalan. A húrokat egy kicsit jobban fel kell hangolni! Erre kezébe vette a vonót, hogy kipróbálja a csellót. A cselló pedig tisztán szólta és zengett Mendelssohn »Flügelu des Gesanges«-je. Úgy zengett, mint egy

szív, amely örömében újjong, meleg hullámok ömlöttek belőle, amilyenek csak a boldogság ütemére tudnak kibontakozni. Tamás áradozott és nem tudta, minek örüljön jobban, Ida játékának, vagy a csodacselló hangjának.

Mikor vége volt a dalnak, azt mondta Idának:

— Engedje meg, hogy megcsókoljam kezét!

— Miért?

— Először a gyönyörű játékért. Másodszor, mert maga az, aki visszaadta a csellónak hangját, ami megint úgy szól, mintha emberi szív muzsikálna. Így én talán soha sem tudnék játszani!

— Akarja, játsszak még valamit?

Tamás fejével intett és a cselló újra szólt, újra ömlött belőle a bűbajos hang.

És ezután nap-nap után eljött Tamás és az egyik nap Ida játéka után, amikor Raff »Die Spinnerin«-t játszott, élénk temperamentummal, örömében megragadta a leány kezét:

— Ida, én elhatároztam, hogy soha többé nem viszem el innen a csellót, vagy, ha elviszem, maga is vele jön. Ida akar velem jönni?

Ida nem felelt. Tamás közel hajolt a leányhoz és halk hangon kérdezte:

— Miért nem felel? Nem szeret?

Ida újra nem felelt. Csendesen kezébe vette a csellót és játszani kezdett. Csellójából az emberi érzés minden ereje feltört, a cselló igaz szerelmes szív hangjait hallatta, amikor felcsendült a válasz:

»Szeretlek én, egyetlen egy virágom,

Szeretlek, mint senkit a nagy világon...«

HÚSZ FILLÉR

Bálból ment haza Anna, mikor villájának bejárata előtt egy kabátjába burkolódzott fiatalember illedelmesen megszólította.

— Bocsanatot kérek, nagyságos asszonyom, én ebben a pillanatban nagyon megszorult helyzetben vagyok.

— Mit akar? — kérdezte Anna ingerülten.

— Húsz fillért, de azt is csak kölcsön.

Anna kissé megijedt és hogy minél előbb megszabaduljon a szúrósszemű fiatalembertől, gyors mozdulattal retiküljébe nyúlt.

— Nézze, itt van egy pengő, nem kell visszaadni, de most menjen Isten hírével.

— Asszonyom, ön tévedésben van, én nem vagyok koldus, én csak kölcsönt kértem és nem egy egész pengőt, hanem csupán húsz fillért.

— Hogy nem koldus, azt látom, inkább vakmerő és tolakodó. Nem elég, hogy kér, még azt is meg akarja szabni, mennyit adjak.

— Ami azt illeti, önnek igaza van, asszonyom, de szükség törvényt bont. A jelen esetben vakmerőségem menti meg az életemet.

Anna ettől a félig gúnyos és fölényes hangtól dühös lett, idegesen előkereste tárcájából a húsz fillért és átadta a még mindig mosolygóképű fiatalembernek.

— Hálásan köszönöm, remélem nemsokára abban a kellemes helyzetben leszek, hogy a kölcsönt visszafizethetem! — Ezzel elment a város irányába.

Mialatt Anna a villa rácsos kapuját kinyitotta, csodálkozva nézett a titokzatos idegen után. Már fölért szobájába, de még mindig azon gondolkodott, ki lehetett ez a különös viselkedésű fiatalembere. Már sajnálta, hogy mért nem is kérdezte meg nevét.

Három nap múlva csengetett a kölcsöntkérő férfi Anna lakásán; a szobalány nyitott ajtót.

— Én Raszkál János vagyok, kérem, jelentsen be a nagyságos asszonynál.

Anna hosszú tünődés után sem tudott rájönni, hogy ki lehet a megnevezett fiatalembere, azért csupán kíváncsiságból fogadta az ismeretlent.

Anna meglepetten nézett az előtte álló jó megjelenésű férfiúra, még mindig nem volt biztos abban, hogy honnan ismeri, de azért mosolyogva nyújtotta feléje kezét, miközben félénken megkérdezte:

— Kihez van szerencsém?

— Raszkál János vagyok, aki néhány nap előtt kölcsönkértem húsz fillért, amit most hálás köszönettel visszahoztam.

— Igen, igen, már emlékszem. Tessék, foglaljon

helyet. Ami azt illeti, az életmentési módszere kissé szokatlan formában történt. De mondja csak, hogyan jutott ilyen kényszerhelyzetbe?

— Nagyon egyszerűen, asszonyom! Én hosszabb idő óta tárgyalás alatt álltam egy gyárral, amely vissza akart élni szegénységemmel, kikoplaltatott és minthogy terminusos szerződésről volt szó, kitervezték ellenem azt, hogy kívárlják, míg felőrölöm az idegeimet, aztán kitörik a nyakamat, a kikötött terminuson. Én azonban az ön által kölcsönkapott húsz filléren az utolsó percben kenyeret vettem és ezzel áthúztam a kritikus pillanatot. Ezért örök hálával tartozom önnek.

— Ez mind nagyon szép, de hát micsoda maga tulajdonképpen?

— Mérnök vagyok és feltaláló, korszakalkotó találmányon dolgozom.

— Értem: álmodozó fantasztá!

— Lehet, de ezek a fantaszták viszik előre a világot.

— Vagy elbuknak...

— Nekem az a szerencsém, hogy nem egyedül bukom, ha bukom; — hanem Anglia legnagyobb gyárát is magammal rántom, mert ők már lekötötték találmányomat. — Amint látja, az öntől kapott húsz fillér nekem szerencsét hozott.

— Folytassa, maga valóban kezd érdekes lenni.

— Ez kedves öntől, de engedje megjegyeznem, hogy nagy a különbség kettőnk között. Önnek most kezdek érdekes lenni, de én már régen, nagyon régen kísérem az ön érdekes lényét a távolból.

— Hogyan, hát tudja, hogy ki vagyok?

— Természetesen; lányneve Gáti Anna, férjhezment Pádler Antal tüzértiszthez, aki repülőszerencsétlenség áldozata lett.

Anna megdöbbenve nézett látogatójára.

— Tehát biztosra jött. Úgy látom, titkos terve van velem. Én kezdek félni magától.

— Azt ne tegye, hiszen arra nincs oka. Ellenkezőleg, forduljon felém bizalommal.

Anna kis ideig gondolkodott.

— Jó. Akkor mondja el bizalmasan, mi a találmánya?

— A repülő autó! A levegő meghódításának újabb vívmánya. Hol a földön rohanok vele, hol a légben repülök.

— Hallatlan, micsoda bizarr ötlet, megvalósíthatatlan remények.

— Gondolja?

— Igen, bizonyosan tudom, tehát hagyjon fel ezzel a tervével.

— Sajnos, kívánságát nem teljesíthetem, mert a találmányom már készen áll, sőt százezer font előleget utaltak ki a Lutorn & Comp. gyártól a szabadalmamért.

— Valóban? Hisz ez nagyszerű, — tapsolt kezeivel Anna — remélem bemutatja nekem is, ha elindul első útjára.

— Sőt, ha parancsolja, akkor most azonnal elvinném magát egy kis légváltozásra. Rohanni fogunk a földön és repülni a levegőben. — Nos, eljön, van bátorsága velem jönni az első útra?

— Látja, én annyira bízom magában, hogy erre csak azt felelhetem: »Igen!«

— Köszönöm, Anna, csak arra figyelmeztetem, poggyászt is hozzon magával, mert esetleg a rossz időjárás következtében kénytelenek leszünk megállni útközben. Engedelmeivel most távozom, húsz perc múlva autót küldök magáért, az kihozza a gyártelepre, ahonnan indulunk. A vizontlátásig, kezét csókolom!

Anna nem töprengett sokáig, minden kényszer nélkül, egész természetesnek találta, hogy ezzel az érdekes emberrel útra keljen. — Valóban úgy történt, hogy húsz percen belül megérkezett a telepre, ahol Raszkál mérnök mély hódolattal fogadta kedves úti társnőjét.

A légesavarral felszerelt autó útra készen állott. Anna szó nélkül Raszkál mellé ült és figyelemmel kísérte minden mozdulatát. Rövid berregés és puffogás után a gépmadár elindult földi és légi útjára.

Anna gyerekes örömmel élvezte az utat, — különösen, mikor az autó légesavar segítségével felemelkedett a levegőbe és átrepült egy folyót, aztán visszakereszkedett a földre és gyorsvontatsebességgel rohant tovább. Már több mint egy órája száguldott velük az

autó hegyen-völgyön keresztül, amikor Anna a természet szépségeinek megkapó hatásától megilletődött hangon felkiáltott:

— János, hisz ez az égi paradicsom! De mondja, hová megyünk mi tulajdonképpen?

— Angliába! — szólt Raszkál nyugodtan.

Anna meghökkent: — Ugyan ne bolondozzék, ne tréfáljon!

— Sohasem beszéltem komolyabban! Estére ott kell lennünk, különben nem fizetik ki a százezer font jutalmat.

— Rettenetes, hiszen akkor nekem drukkolnom kell magáért.

— Ugy van, drága Anna, látja, máris egy és jó irányba halad a gondolkodásunk!

Anna nevetett: — Nemcsak a gondolkodásunk halad jó irányban, hanem a maga találmánya, a gépmadár is.

— Tehát bízunk abban, hogy elérjük a célt, minden fennakadás nélkül?

— Feltétlenül.

— Ezek után hajlandó volna elkísérni, — még ennél hosszabb útra is?

— Fenntartás nélkül, mindenhová!

— Az élet útján is?

Anna erre nem felelt. — Raszkál türelmetlenül kérdezte:

— Mért nem felel arra, amit kérdeztem?

— Maga, kedves barátom, amilyen zseni, olyan nagy csacsi!

— Mért? — kérdezte csodálkozva Raszkál. — Beszéljen nyíltan!

— Mert olyan kérdésre vár feleletet, amire én azzal, hogy elindultam magával, már válaszoltam. Aki ilyen akarattal, ilyen munkaenergiával rendelkezik, mint maga, János, az csak a boldogságra viheti az embert és annak csak egy szót lehet mondani: »Szeretem!«

VIRÁG A PADON

Barlének találkozója volt Arankával a pályaudvari kis parkban, a szobor előtti padon. Pontosan

érkezett, de bosszantotta, hogy a padon már egy cvikkeres úr ült, virágcsokorral kezében és közben idegesen nézegette óráját. De azért leült a padra, mert remélte, hogy a cvikkeres előbb-utóbb el fog menni. Az idegen maga mellé tette a csokrot a padra, pislogó szemmel elábrándozva nézett maga elé és aztán, mikor újra megnézte óráját, hirtelen, mint akit puskából lőttek ki, elrohant a pályaudvar bejárata felé.

János akaratlanul utána kiáltotta, hogy a virágját ott felejtette, de az nem hallott semmit, hanem rohant tovább a pályaudvarra.

János kezébe vette a csokrot és megállapította, hogy a virágok gondosan, szívvel lélekkel és finom ízléssel válogattattak össze. Volt a csokorban lángvörös rózsa, újpiros szekfű, gyönyörű mimóza és egy kis csokor kéknefelejcs, aszparaguszokkal kiegészítve. Érezni lehetett rajta, hogy a gyöngédség és szeretet minden jelével válogatták össze ezt a valamással is felérő szép meleg csokrot.

Ebben a pillanatban lépett eléje Aranka.

— Milyen szokatlanul pontos! Oh, de szép virágok!

János hirtelen felállt, kezében a virágokkal és mint aki valami nem jót akar csinálni, körülnézett és ügyetlenül kérdezte:

— Már itt van?

— Már?! Hát így örül nekem? Még azt sem veszi észre, hogy kezet nyujtok magának.

— Oh, dehogy nem veszem észre, sőt örülök, hogy újra megcsókolhatom kezét.

Közben leültek a padra.

János még mindig kezében szorongatta a virágot, mire Aranka ingerülten rászólt:

— Nos, mi van magával? Mit szorongatja azt a csokrot, tegye le a padra!

János zavartan engedelmeskedett.

— Úgy látom, — folytatta Aranka — maga valaki mást várt, talán eltévesztette a találkáját.

— Dehogy, dehogy, higgye el nekem, csak magát vártam.

— És a virágot kinek viszi?

— Nem tudom.

— Nem tudja? Ne haragudjék, de nem értem: Magának találkája van velem, amikor meglát, zavarba jön, a kezében lévő virágról pedig azt sem tudja, kinek viszi.

János még egyszer jó alaposan körülnézett. A cvikkerest nem látta sehol. Ettől bátrabb lett és elszántan mondta:

— Bocsásson meg, bevallom, nem mertem minyárt átadni magának ezeket a virágokat, mert szégyeltem ezt a néma vallomást! Nézze ezeket a virágokat, nézze a tűzpiros rózsákat, a meleg szekfűket, a féltést jelentő sárga mimózákat és a kis nefelejcset. Ugye, most megérti zavaromat és ügyetlen bártortalanságomat. Ez nem egyszerű csokor, ez több, ez már meleg vallomás!

— Hát ez szép volt, János, de nem tudok hinni magának, én már annyiszor csalódtam magában.

— Aranka, kedves, ha nekem nem is tudna hinni, itt vannak az én virág tanuim, kell, hogy higgyen a rózsának, a szekfűnek és talán legjobban a kéknefelejcsnek.

— Igen, a virágok nem hazudnak, a virágoknak lehet hinni. Ezek pedig itt a maga örök szerelmét hirdetik, erősítik. Ugye, örökké fog tartani?!

János megfogta a leány kezét:

— Milyen jó, hogy már kezd hinni nekem. Ugye belátja már, hogy az a férfi, aki ilyen virágcsokrot köt csokorba egy leánynak, az csak igazán szerethet!

— Meghódított engem, János, a boldogság virágai bizonyítják szerelmét. Magáé vagyok!

— Boldog vagyok, nagyon boldog és érzem, hogy ez a boldogság örökké fog tartani.

Alig csókolta meg nagy szerelmesen Aranka kezét, mikor gyors lépések zaja hallatszott és egyszerre előttük állt a cvikkeres úr. Nagy zavarban volt, látszott rajta, alig tudja elmondani és hebegve szólt:

— Bocsánatot kérek nagyságos asszonyom, én a menyasszonyomat vártam és szórakozottságomban a neki szánt csokrot itt felejtettem a padon.

— Tessék csak széjjelnézni, de amint látja, itt sehol sincs a maga csokra.

— Bocsánatot kérek, nagyságos asszonyom, de az én csokrom az ön kezében van.

Aranka megkövülten nézett Jánosra. János hallgatott, mintha megnémult volna. Látszott rajta, hogy várja, hogy a föld elnyelje.

Közben Aranka az előbb dícsért csokrot, János meleg vallomásait, szó nélkül átadta a cvikkeres idegennek.

A cvikkeres boldogan rohant el a csokorral és olyan hálásan nézett Arankára, mintha ajándékba kapta volna tőle. Még látták, amint a pályaudvar előtt egy hölgynek boldog mosollyal átadta a virágot, majd a hölgybe karolva, a járókelők között eltűntek.

A cvikkeres elment, párjával együtt. Aranka pedig felállt és megvetéssel mondta:

— Magához méltó, őszinte volt a szerelmi vallomás. A rózsák a lángoló szerelmét, a mimózák szerelmi féltését, a kéknefelejcesek kettőnk örök boldogságát jelentették. Csak az a kár, hogy a véletlen játéka révén kirepült a kezemből a maga szerelmi záloga, a virágcsokor. Az első pillanatban azt hittem, hogy én vagyok a szerencsétlen, de nem. Most látom, maga a sajnálatraméltó, mert maga még hazugsággal, csalás útján sem tudja elérni azt, amit más virágok nélkül, de igaz érzéssel megkap az élettől.

János most válaszolni akart. Aranka leintette:

— Ne védekezzék, elég volt. Tűnjön el előlem, még látni sem akarom. Szégyelje magát!

János fel sem ocsudhatott zavarából, mikor Aranka már eltűnt és otthagya a kínos helyzetben vergődő Barlét.

KÁVÉFÖZÉS

A fiatalúr csengetett és Kati, a szobalány, rendes szokás szerint bevitte a reggeli kávéját. De Márffy úr nagyon rossz hangulatban volt, mert előtte való nap többet kártyázott el hónappénzéből, mint szeretne volna. Ezért dühös volt az egész világra. Mi-

kor behozta Kati a kávé, megízlelte, mérgesen kiáltott:

— Mégis disznóság, ilyen kávé hozni.

Kati visszafelelt:

— Azt én főztem, az igen jó kávé.

— Ne feleseljen, a kávé rossz.

— Hát én meg azt kívánom, hogy adja az Isten, hogy mindig ilyen kávé ihassék a nagyságos úrfi!

— Hát ez már hallatlan, ki maga, hogy így mer velem beszélni? — Erre leszidta mindennek a lányt. A lányban is felébredt az önérzet és azt mondta:

— Ezt nem tűrom el, sem az úrfitól, sem senkitől.

— Hátha nem tűri, akkor pakoljon.

Erre Kati sarkonfordult, szedte sátorfáját és elment.

*

Márffyból kamarás lett, osztálytanácsossáig felvitte a minisztériumban, de mikor örökölt nagybátyjától 800 hold birtokot Szilágy megyében, nyugalomba vonult. Egészen szépen folyt élete, vidáman élt és kedves szenvedélyét űzte, a vadászatot. Kopózta a nyulakat, cserkelte az őzet, meglopta a vad magányát, övé volt az élet, mert annak élt, amit szeretett.

De aztán jött a világháború, jött az összeomlás, az ország feldarabolása, a román uralom, ez összetörte őt. Birtokát elvették, őt meg kiutasították. Erre feljött a fővárosba és szerencséjére volt 25 év szolgálata, így nyugdíjat kapott. De micsoda csekélység volt ez az összeg, amit neki havonta kiutaltak. Régi éveiben patronra, dohányra és hajkenőcsre sem lett volna elég. Most ebből kellett megélni és Márffy megélt belőle. Összeszorította fogát, minden fillért kiszámított, hogy elkölthető-e és élt. Legnagyobb fájdalomra nem az volt, hogy nem mehetett színházba, hangversenyre, sem kártyapartikban nem vehetett részt, ezt mind csak megúsza, mert kölcsönként könyveket olvasgatott odahaza, hanem mikor kisütött a nap, aztán jött a nyár, jött a vadászat ideje, akkor ő úgy forrott bensejében, mint

az óbor forr a pincében szőlővirágzás idején. De erre is talált gyógyírt.

Kijárt a szigetre és ott nagy öröme párszázat fedezett fel, amelyek a befagyott Dunán jöttek át az elmúlt télen, a hegyek felől. Ezeket figyelte, ezeket leste, mikor a bokrokból néha alkonyat felé kibújtak és ha látott egyet, ráemelte botját, mintha puská volna, célzott és oly örömmel ment haza, mintha vadászatot élvezett volna.

Egyik ilyen szigeti kirándulásról, mikor hazafelé ballagott, autó robogott el mellette és az ötven év felé járó Márffyra abból egy elhízott nő kiabált:

— Méltóságos úr! Méltóságos úr!

Márffy körülnézett, kinek szólhat ez a megszólítás, egyedül volt az egész úton és így látta, hogy neki szól. Közben az autó is megállt és a nő egyre integetett.

Méltóságos úr, méltóságos úr, tessék idejönni, beviszem Pestre.

Erre Márffy odament, illedelmesen megemelte a kalapját:

— Engem tetszik megszólítani?

— Hát persze, méltóságos úr, hát nem tetszik ismerni engem, én vagyok a Kati.

Márffy csodálkozva nézett rá:

— Micsoda Kati.

— Akit ki tetszett dobni ezelőtt 30 évvel, mert azt tetszett mondani, hogy rossz a kávé, amit főzök. Nem tetszik emlékezni?

— Hát bizony, úgy lassan kezd most derengeni valami, de nagy idő harminc év.

— Tessék már felülni, méltóságos úr, hazaviszem.

Márffy egyet gondolt és beült a kocsiba. Erre Kati elkezdte mondókáját:

— Nem is hiszi, mennyire örülök, hogy megtisztel azzal, hogy hazavihetem. Hiszen én a méltóságos úrnak köszönhetem az egész szerencsém.

— Hogyan — szólt rá Márffy csodálkozva.

— Hát, csak úgy, kérem, hogy ha akkor el nem tetszik zavarni a háztól, akkor nem kerülök Kovács Gáborhoz.

— Ki az a Kovács Gábor — kérdezte Márffy.

— Hát kérem, az egy ügynök volt, aztán amikor a méltóságos úr elzavart, megfogadott mindenesnek. Szegény ügynök volt, én főztem rá, én mostam rá, aztán nagyon megkedvelt. Így voltunk valami tizenöt évig egymás mellett békességben. Aztán jött a nagy konjunktúra, akkor ő önállósította magát, mindenféle kivitelekkel, meg hadiszállításokkal borzasztó pénzt keresett és mikor az első nagy nyereséget zsebetette, akkor azt mondta nekem: — »Na, Kati, engem megsegített az Isten, én azt hiszem, te hoztad meg a szerencsém, hát ha úgy akarsz, neked is úgy tetszik, elveszlek feleségül!« — Minthogy már úgylátottam ott voltam, hozzámentem. Aztán Kálmán nagy pénzeket keresett, egyik házat a másik után vettük, a családja ugyan dühös volt rám, mint a jégesőre a gazda, de nem törődtem vele, mert Kálmán sem törődött velük. Három év előtt aztán Kálmán meghalt, végrendeletében mindenét rámhagyta. Igaz, hogy rokonai megtámadták végrendeletét, de mivel ki tudtam mutatni, hogy közös szerzemény volt, a bíróság megítélte nekem az összvagyon, most van négy nagy házam, meg 600 hold birtokom. Kocsim, lovam, autóm, aztán saját villámban lakom!«

Márffy megcsóválta fejét:

— De szerencsés teremtés maga Kati, fölvitte az élet árja, engem meg lecsapott, nekem nincs már semmim.

Kati sajnálkozni kezdett:

— Ugyan, kedves jó méltóságos uram, ne szomorkodjon, hisz mindig olyan jókedvűnek ismertem. Tudja mit, jöjjön el most, nézze meg a villámat, aztán, ha megtisztelne, maradjon nálam vacsorára. A birtokról jött vadpecsenye, meg igen szép karfiol!

Márffy nem vonakodott, rég nem evett ilyen jóízűt és fél óra múlva együtt ültek az asztalnál, Kati, Kovács Kálmán özvegye és a kamarás Márffy Ágost, a volt gazdag úr.

Beszélgettek a multról, aztán elváltak. Márffy hazament, de meghívták, hogy jöjjön el, tisztelje meg a házat újra. Márffy nagyon éhes volt egyik nap és megint csak elment Katihoz. Megint jóízűen megvacsoráztak és Márffy kezdett gondolkodni. Ennyi vagyona van ennek a Katinak, őt meg a la-

kásból is ki akarják tenni, hát azért a legközelebbi alkalommal felemlítette, hogy nem volna-e egy üres szobája, mert őt az utcára teszik, nem tud már lakbért sem fizetni.

Kati örömmel ujságolta, hogy a vendégszoba úgylis üres, megtisztelné őt a méltóságos úr, ha oda-költözne. Egy hét múlva Márffy már boldogan cigarettázott a villa vendégszobájában, aztán együtt kikocsiztak, együtt vacsoráztak. Egyik este Márffy aztán azt mondta Katinak:

— Tudja, hogy maga milyen derék asszony! Tudja-e, hogy én, aki fiatalkoromban az életet nem ismertem, most látom azt, hogy senki sem az, aminek születik, hanem mindenki az, amivé az életben lesz. Maga nagy nővé lett Kati!

Kati hozzásimult Márffyhoz:

— Köszönöm ezt, méltóságos uram!

Márffy megfogta a Kati kezét:

— Nézze, Kati, ne mondja azt nekem, hogy méltóságos úr, mondja azt nekem, Ágost. Aztán, ha úgy akarja, most már úgylis együtt élünk, egy föld alatt, legyen a feleségem. Magának van vagyona, nekem van méltóságos címem, fillér nélkül, üres tojáshéj, de ha a maga vagyonával kitöltjük, abból még lehet valami!

Kati felugrott örömében:

— Igazán el tetszik venni méltóságos... Ágost úr?...

— A legnagyobb örömmel, aztán majd vadászgatom a birtokon, a vadat meg együtt esszük meg!

És Márffy elvette Katit feleségül. Évekig együtt éltek, nagyon nagy megalégedéssel. De később Kati betegeskedni kezdett, valami idegbajt kapott. Nem tudott rendesen aludni, nem tudott jól enni, az egyetlen táplálék, amit imádott, az a kávé volt. A legfinomabb kávéfőzőgépeket vásárolta és azzal főzte meg kávéját.

Történt egyszer, hogy nagyon rosszul volt és nem tudta maga megfőzni a kávé, férjét kérte meg.

— Legyen jó, főzze meg a kávé, tegye meg ezt nekem.

Ágost úr nekiállt kávé főzni és aztán odavitte

Kati ágyához, de az betegségtől ingerült és ideges volt. Alig ízlelte meg a kávé, köpött egyet:

— Pfuj! Hogy lehet ilyen kávé főzni, ennyit már megtanulhatott volna mellettem!

Márffyt bántotta az ideges hang és visszafelelt:

— Az nagyon jó kávé, örüljön, hogy ilyen kávé kap!

— Minek örüljek, az én pénzemért olyan kávé veszek, amilyen nekem tetszik és olyat főzetek magának, amilyen nekem jólesik.

— Hát főzessen magának, de nem velem, hanem mással!

Kati dühbe jött:

— Ejnye, de nagy úr lett magából, hiszen mindent nekem köszönhetett, hogy rendes inge van, azt is én vettem magának!

Erre Márffyból kitört az indulat, leszidta Katit mindenek, kutyának, hitvány cselédnek...

De a cseléd szóra felugrott Kati és teljes erejéből kiáltotta:

— Ezt nem tűröm el, ki a házamból, ingyenélő, vigye el a cókmozóját!

Erre Márffy sarkonfordult, vette sátorfáját és eltávozott.

AZ ELKÉSETT UTAS.

— Hol volt, kérem, ma egész nap? Ebédre is hiába vártuk haza! — morgott Gusztáv feleségére, aki frissen, jó kedvvel jött haza a pályaudvarról.

— Diósdon voltam rokonokat látogatni!

— Őszintén mondva, únom azt a rokonságot, Nagyon furesállom, hogy annyira szíven hordja őket.

— Miért, amiért férjhezmentem, el kell tépnem minden rokoni köteléket?

— Azt nem mondom, de ez még nem jelenti, hogy túl kell hajtani a dolgokat, mert mások majd másképp magyarázzák ezt.

— Nekem máshoz és senkihez semmi közöm. Én önálló gondolkozású lény vagyok, azt cselekszem, ami nekem jólesik.

— Az nem úgy van — vágott szavába Gusztáv. — Vannak kötelezettségek, amelyeket nem lehet el-

hanyagolni s hogy minden két hétben muszáj magának Diósdra menni, ez bennem is gyanút ébreszt, amelynek utána fogok járni.

— Tessék, — szól az asszony — tegyen, amit akar!

Két hét múlva megismétlődött ugyanez a jelenet, de akkor már sokkal élesebb és gyanúsítóbb hangon. Gusztáv egyenesen kijelentette, hogy kell ott valakinek lenni, aki nem közömbös az asszony előtt.

— Gyermekekori játszótársaim, akikkel együtt töltöttük ifjúságunkat. Hiszen azt nem tilthatja meg, hogy ővelük szóba ne álljak akkor, amikor a rokonságomat meglátogatom.

— Majd megtalálom én az utat és módot, hogy ez a kirándulás-sorozat végetérjen.

— Hát ezt nem fogja megakadályozni tudni, jegyezze meg magának. Ha agyongyötör is, én ebből nem engedek.

— Majd meglátjuk!

— Hát tudja meg, hogy az életemet elveheti, de a szabadságomat soha.

Két hét múlva az asszony újból elutazott. A férj a kapuajtóban várta érkezését, aztán felcipelte szobájába és magukra zárta az ajtót.

— Megint Diósdon volt, a rokonainál?

Az asszony nyugodtan válaszolt, bár az egészbenseje fel volt izgatva a felindulástól.

— Maga gondolatolvasó. Pontosan tud minden lépésemről.

— Vegye tudomásul, hogy ezennel megtiltom magának ezeket a kirándulásokat.

— Vegye tudomásul, hogy maga semmit sem tilthat meg nekem. Én magának nem a rabszolgája, hanem a felesége vagyok.

— Az még nem jogosítja fel magát arra, hogy engem szerencsétlenné tegyen.

— Saját magát teszi szerencsétlenné. Elsősorban azonban engemet. Minden alkalommal úgy feladul, hogy a legerősebb lumináladaggal tudok csak aludni, akkor is pár órát, mert a maga erőszakossága lehetetlenné teszi az életemet.

— Én pedig azt mondom magának, ma utoljára volt Diósdon és többet nem megy.

— Akkor maga utoljára beszélt velem. Hagyjon magamra.

A férj dühösen távozott, becsapta az ajtót, az asszony felrendelte a vacsorát és nem ment le az ebédlőbe. Bezárkózott.

Másnap reggelinél sem jelentkezett. Tizenegy óra felé a szobalány kopogott az ajtaján, válasz nem jött. Benyitott és látta, hogy úrnője kis vánkossra hajtva fejét, mélyen alszik. Visszavonult. Délben hazajött a férj, kérdezősködött felesége felől, azt a feleletet kapta, hogy felesége még alszik. Felment az asszony hálószobájához és benyitott. Odaállt az ágy elé, nézte az alvó arcát. A szája nyitva volt. Közel hajolt hozzá, légzést nem hallott, megérintette az arcot, visszatántorodott; jéghideg volt. Az éjjeliszekrényen luminálpороk voltak. Azonnal orvosért küldött. Az orvos megvizsgálta az asszonyt és csak annyit mondott:

— A halál úgy négy órával ezelőtt már beállott. Gusztáv megdőbbenve állott ott.

— De hát mi történt?

Az orvos nyugodtan válaszolt: — Úgy látszik, több luminált vett be és a szíve nem bírta!

Gusztáv szédülve ment ki a szobából és intézkedett a temetésről. Másnap délután eltemették az asszonyt és Gusztáv pár napra a temetés után elutazott a városból.

Harmadnap egy gyászruhás ember virággal kezében becsöngetett Gusztáv lakásába. A szobalány nyitott ajtót. Az idegen érdeklődött, ki van otthon.

— Senki — szólta a szobalány. — A nagyságos úr a temetés utáni nap elutazott.

Az idegen borravalót nyomott a szobalány kezébe és arra kérte, hogy vezesse abba a szobába, ahol az asszony meghalt. A szobalány eleget tett az idegen kérésének és míg fölhaladtak a lépcsőn, szaporán szóval előadta, hogy ő benyitott a végzetes reggelen, de azt hitte, hogy úrnője még alszik. Olyan mosolygós arca volt azon a kis vánkoson, melyet a feje alatt tartott. Pedig akkor már halott volt.

Mikor a szobába értek, az idegen zokogni kezdett és kérte a szobalányt, hagyja egy pillanatra

magára. A virágot az ágyra tette. A szobalány nem törődött a dologgal, magára hagyta az idegent. Pár pere mulva begombolt kabáttal lejött az idegen a szobából, megköszönte a szobalány szívességét és eltávozott.

Egy hét mulva hazajött a férj. Érdeklődött, hogy mi történt távolléte alatt a házban. A szobalány részletesen elmondta, hogy egy idegen úr volt itt, aki azt mondta, hogy elkésett a temetésről és bevezettette magát a halotti szobába.

Gusztáv csodálkozva nézett a szobalányra.

— Nos, és, nem mondott semmit?

— Csak arra kért, hogy hagyjam magára és betette maga után az ajtót.

— Jó, jó — szólt Gusztáv. — Nem tolvaj volt? Nem tűnt el valami a szobából?

A szobalány zavarba jött.

— De igen, be kell vallanom, aztán vettem észre, mikor elment, a kis fejbánkos, amelyen a nagyságos asszony feje nyugodott, mikor meghalt, eltűnt. Az idegen elvitte magával!

Gusztáv elborult arccal hallgatta a szobalány jelentését, aztán elment hazulról, kiment az erdőbe és órák hosszat sétált. Mikor hazajött, becsöngette a szobalányt és azt parancsolta neki, hogy hívjon két embert és az összes bútorokat a felesége hálószobájából hordják fel a padlásra és a szobát pedig zárják le. — Az a szoba nem tartozik többé a házhoz!

LISETTE.

Akkor Párizsban voltam és nagyon jó ismeretéseim révén bejutottam a Faubourg St. Germain köréibe és tágranyílt szemekkel néztem az ottani életet és szomjas füllel hallgattam a szalonok finom levegőjében elhangzott beszédeket. Egy alkalommal történt, hogy hivatalos voltam Vicomte de Troitours estélyére, aki az arisztokrácia legelőkelőbbjei közé tartozott. A házigazda előkelő származása és nagy vagyona mellett is a legfinomabb és legelőkelőbb emberek egyike volt, akivel az életben találkoztam. Szalonjában angol, amerikai előkelőségek, francia

urak, nagyon szép nők, magasrangú katonák, tudósok és hogy a papság se maradjon el — egy roppant finom megjelenésű abbé — voltak hivatalosak.

A falakon remek képek, műtárgyak és régi metszetek, amelyeket tágranyílt szemekkel nézegettem, mert csodás volt a gyűjtemény. A háziúr észrevette érdeklődésemet és kitüntető figyelemmel magyarázta az egyes képeket.

— Ez őszám a XV. századból, ez a XIV.-ből.

Végre egy markáns alakra mutatott: — ez pedig a híres Louis de Troitours, akit a nagy forradalomban Robespierre lefejeztetett. Ő róla szól a legenda, hogy amikor a vérpadra lépett, gyóntatópapjának utolsó kívánságát lelkére kötötte, hogy amikor feje behull a korpáskosárba, emelje fel egy pillanatra, mert még mondani akar valamit. A fej lehullott, a pap felemelte és megdöbbenve látta, hogy a halott nyelv megmozdul és hallotta a vicomte utolsó szavait:

— Vive le Roi!

A gróf mosolyogva tette hozzá:

— Ez a legenda járja családunkban, 150 év óta.

A szentarcú abbé hallgatta a házigazda előadást és azután megjegyezte:

— A legendák valóságot rejtenek, én hiszek bennük!

Egy tábornok állott mellette és közbevágott:

— A papoknak sokkal könnyebb hitüket megőrizni, mert ők kikapesolják magukat az élet forgatagából, a szenvedélyekből és több idejük van, mint bárki másnak a lélek ápolására és így az ő elszigetelt lelkük távoltart minden profán szenvedést.

Az abbé szerényen feléje fordult:

— Tábornok úr, Ön nem ismeri a mi életünket, a mi szenvedéseink nem a napi életből fakadnak, hanem a lelki vergődésekből. De ezeknek a zaját eltakarja a reverenda. Én sokáig gyóntatópap voltam és sok bűnről tudtam és önmagamot emésztettem, hogy hogyan oldjam fel azokat, akik tőlem várták a lelki felszabadulást. Hosszú életemen át sokat viaskodtam önmagammal és van egy emlékem, amelyet még mai napig sem tudtam elnémitani, sem elfelejtteni.

Leültünk, cigarettára gyujtottunk, mindenki az abbéra figyelt és várta elbeszélése folytatását.

— Már harminc éve mult, hogy kirendeltek egy halálraítélt mellé, hogy vele töltssem az éjszakát, a végső vigaszt megadjam neki és a vesztőhelyre kísérjem. Beléptem a halálraítélt cellájába, kezemben imakönyvvvel. Azt hittem, egy ijesztőarcú bűnöst fogok magam előtt látni, akit azért ítélték halálra, mert megúnt kedvesét meggyilkolta. Mikor beléptem hozzá, nagy meglepetésemre, egy nyíltarcú ifjút láttam magam előtt. Hangulata nyomott volt, de tekintete tiszta. Nem a bűnös ember sötét nézése, de egy megdöbben szemű, ártatlan gyerek tekintete fogadott.

Én a szokásos módon kezdtem beszélni hozzá.

Először megkérdeztem tőle:

— Mondd, édes fiam, megbántad már szörnyű bűnödöt?

A fiatalember felemelte fejét és kérdően nézett rám.

— Melyik bűnödmet, szentatyám?

— Hát azt a szörnyű gyilkosságot. Hiszen te megöltél egy szép fiatal leányt, akiről azt állítottad, hogy szereted és mert ráuntál, kioltottad az életét!

— Ezt szentatyám, a tanuk vallották és a bíró urak elhitték, — de nem így volt. Lássa, szentatyám, nekem most már minden mindegy, meg kell halnom. Hát meghalok! és ugyan miért hazudnék a halál előtt? Én szerettem Lisettet és most is szeretem, de nem öltem meg. Ő már nem él, mi értelme volna, hogy nélküle éljek tovább. Csak az fájt, hogy, mint gyilkost ítélték halálra, mert én ártatlan vagyok. Nekem öröm a halál, mert tudom, hogy ott fenn vár rám Lisette. Ő tudja, hogy én ártatlan vagyok és tudja, hogy mennyire szerettem és ahogy egyik voltunk az életben, egyik leszünk a halálba.

Megdöbbenve néztem rá:

— Igaz, amit mondasz?

— Az emberek nem hiszik, de az Isten tudja.

— De hát akkor, hogy történhetett ez a borzasztó tévedés?

— Szentatyám, vannak gonosz véletlenek, amikről senki sem tehet, én sem, a tanuk sem, a bírák

sem. Minden ellenem fordult, elítéltek. Talán így kellett ennek lennie. Én ártatlan vagyok!

— De hiszen fiam, a véres kést is megtalálták, amivel megölted a leányt és az a te késed volt!

— Ez mind igaz, az én késem volt, amelyet pár nappal azelőtt elvesztettem a szomszéd községben, Rouenben.

— De fiam, a te lábnyomod látszott végig a kerten át.

— Igen, szentatyám, mert virágot vittem Lisettenek, mert másnap volt a születésnapja és én nem tudtam, hogy akkor ő már halott volt és aztán, mikor végigmentem a sötét kerten, az elhajított véres késbe beléptem és bevéreztem a cipőmet.

— De hát, hogy történhetik az, hogy megölnek valakit és te kerülsz bajba? Volt valami haragosod?

— Volt, szentatyám.

— Miért nem mondtad meg?

— Az egy lány volt, Anettenek hívták és Rouenben lakott. Ő is, meg a szülei is azt akarták, hogy vegyem el. De én nekem ő nem kellett, mert én Lisettét szerettem.

— Csak nem gondolod, hogy a lány követte el a gyilkosságot?

— Nem!

— Nos, akkor kit gyanúsítasz?

— Anettenek akkor udvarolt Pierre Tolli, de inkább haragból, mint szerelemből. Azért haragból, mert Pierre Lisettebe volt szerelmes, de Lisette én értem kitette őt a házból. Azért gyűlölt Pierre engem oly mélységesen. Sohasem mondta, de ha rám nézett, a szemében ott égett a gyűlölet, mely azt mondta nekem: »Ezért bosszút állok rajtad« és épp így gyűlölte Lisettét is, aki utálta és eltaszította magától.

— De hát mért nem mondtad a bíróságnál, hogy haragosod van?

— Mert a tárgyalás elején Pierre Anette valloásával bebizonyította, hogy ők aznap éjjel együtt voltak Rouenben, akkor tartották eljegyzésüket. Hogy aztán hogyan jutott ő aznap éjjel oda, vagy, hogy az egész csak hazugság volt, azt én nem tudtam bebizonyítani, én úgy álltam ott, mint a sóbál-

vány, csak annyit tudtam, hogy Lisette meghalt és hogy halálra vagyok ítélve.

— Hát nem lehet rajtad segíteni? Sürgőnyzők az államfőhöz kegyelemért!

Erre ő azt mondta:

— Nem kell, szentatyám, ha Lisette nincs, nekem nem kell az élet. Ne higgye, hogy nehéz szívvel halok meg. A halál jobb hozzám, mint az élet volt, sokan nem értik, hogy az ember szívesen hal meg, de hát én csak azt mondhatom, nekem Lisette mellett van a helyem.

Mélyen a fiatalember szemébe néztem és azt mondtam neki:

— Én hiszek neked, hiszem, hogy ártatlan vagy, feloldalak minden büntől és hiszem, hogy ott a túlvilágon megtalálod a te Lisettedet. Mert nemcsak földi boldogság van, fiam, de van lelki boldogság is, egy nagy égi boldogság s ez lesz a ti részetek!

Ő erre megcsókolta a fészületet, az imakönyvet, megfogta a kezemet és azt mondta nekem:

— Boldog vagyok, hogy megértett, szentatyám. Azért most egyet kérek. Legyen jó hozzám, tegye meg azt, ha lehull a fejem a korpáskosárba, vegye fel és az utolsó szavamat majd akkor mondom el.

Megtettem, amire az elítelt kért. Mikor felemeltem a lehullott fejet, hallottam, amint a fáradt nyelven tisztán rebegte: »Lisette«.

A vicomte az abbé felé fordult.

— Hát még ma is születnek legendák?

Ekkor közbeszólt a nagy sebészprofesszor:

— Ugy vélem, az utolsó szó a tudományé. Való igaz, hogy egy levágott fej a halál után még 27 másodpercig élhet és mozoghat.

Erre az abbé szerényen mondta:

— Kedves professzor úr, ne vegye rossznéven, az utolsó szó az Istené: Mennyire szerethette királyát Louis de Troitours, akinek utolsó szava az volt: Vive le Roi! és mennyire szerethette kedvesét az a becsületes fiú, akinek utolsó szava az volt, hogy »Lisette«.

A férfiak hallgattak. A nők egytől-egyig az abbnak adtak igazat.

SARGA VESZEDELEM

Gróf Tanaku Aniokát kinevezték a londoni japán követséghez attasénak. Bár nemcsak diplomata volt, hanem a japán politikai küzdelmekben is személyesen résztvett, azért ez a kinevezés mégis nagy öröm volt részére, mert a hír hallatára lelke mélyén egy boldog érzés titokzatos zárja pattant fel. Tanakunak, a gésák világa fölött, képzeletében magassabbrendű eszménykép, egy fehér nő élt, akinek képe legutóbbi európai utazása alatt vésődött emlékezetébe. Az előző évben ugyanis, mint a japán kormány kiküldöttje, Franciaországban tartózkodott s ott megismerkedett Jules Dechamps gyárossal és annak egyetlen leányával, Jeanettel. Tanaku gróf a legnemesebb japán férfiak egyike volt, gazdagságáról pedig valóságos legendák keringtek. Mikor Londonba megérkezett, repülőgépet vásárolt s azt a croydoni repülőhangárban helyezte el s így mindig útrakészen volt, hogy átrepüljön Párizsba, ami ma már távolságnak igazán nem mondható, olyan kitérő repülő részére, mint amilyen gróf Tanaku volt.

Az első szombat délután elhatározásához híven, át is repült Párizsba és este már megjelent Jules Dechamps-ék házában, ahol Jeanette feltűnő örömmel fogadta.

— Nos, kedves gróf, nem feledkezett meg rólam?

— Hogy kérdezhet ilyet, mademoiselle Jeanette, hogy mennyit gondoltam magára, bizonyosága legyen annak az, hogy hoztam magának Japán földjéről cseresznyevirágot. De a felkelő nap országa, e virág helyére új virágot vár és szeretném remélni, hogy Franciaország virágoskertjének legszebb rózsaszálát kapja hazám érte cserébe.

Jeanette kissé kacéran, bájos mosollyal mondta:

— Nem is tudtam, hogy maga költő?

— Nem hivatásom, de vannak érzések, melyek azzá teszik az embert.

— A japánok mind ilyen udvariasak?

— Ősi törvényünk a nő tisztelete, az szenteli meg házunkat és teszi naggyá hazánkat.

— Ez úgy hangzik, mint egy keleti rege.

— Jól mondja, Jeanette, rege — amelynek minden szava a mese igazságát hirdeti és túléli azt a

röpke időt, amelyből a mi életünk áll, hogy aztán utódainkban folytatódjék.

Jeanette és a japán sokat voltak együtt, mert a gróf nem mulasztott el egy alkalmat sem, hogy át ne repüljön szerelméhez a kontinensre.

Az öreg Jules Dechamps-nak nem tetszett a dolog és állandóan nézeteltérések voltak közte és leánya közt. Az öreg nyíltan megmondta Jeanette-nek:

— Nem szívelem ezt a sárgát és nem tűröm, hogy folyton együtt legyetek!

— Olyan furcsa vagy, papa. Mi kifogásod ellene? Finom, művelt, gazdag ember és komoly szándéka van.

Az apja ráförmedt Jeanettere:

— Dehát nem érzed, nem látod, hogy az más faj, mint te vagy? Egy világ választ el bennünket tőle!

Jeanette nem felelt, de makacs hallgatása még jobban sértette apját s az dühbe jött:

— Soha, soha nem egyezem bele ebbe a házasságba! Megérted? S többet a dolgot nem hozzuk elő!

Eközben megjött a tavasz, a virágos tavasz. Gyönyörű május volt, a fák, mezők teljes pompájukban díszlettek és Jeanette, aki rajongott a természet szépségeiért, kiment kastélyuk közelében lévő rétre, mezei virágot szedni. Egyszerre csak motor-kattogást hallott feje fölött és ime, máris siklórepüléssel szállt le egy repülőgép lábai elé. Jeanette virággal kezében integetve szaladt a gépmadárból kiszálló Tanaku gróf felé.

— Maga most úgy tűnt fel nekem, mint egy nagy madár, amely le akart csapni prédájára...

— És mit szólna, ha látomása valóra válna? S azt mondanám, hogy magáért jöttem és most viszem el innen messze, messze.

— Az ezeregyéj mesék országába?

— Egyelőre csak Londonba... De most sokáig ne gondolkodjunk. Nincs vesztenivaló percünk.

És gróf Tanaku még azt sem engedte meg, hogy Jeanette bemenjen édesapjához, mert teljesen tisztában volt azzal, ha most elengedi és elszalasztja ezt a kellő pillanatot, a lány sohasem lesz övé, mert szépszerével nem kaphatja meg.

Jeanette mintha bódulatban lett volna, izgatta a kíváncsiság, elvesztette önuralmát s megfélekedett mindenről, hazájáról, apjáról, szó nélkül felszállott a repülőgépre és átrepült Londonba.

Tanaku menyasszonyát a japán követségre vitte és előre elkészített terv szerint, másnap meg is esküdt vele.

Aznap az öreg Dechamps hiába várta az ebédhez lányát. Hiába várta, éjszakára sem jött, Jeanette eltűnt, nem volt sehol. Mindenütt kerestette. A kétségbeesett apának csak annyi hírt tudtak hozni, hogy utoljára a réten látták, amikor egy repülőgép szállt le melléje. Dechanps azonnal megértette a helyzetet és a dühtől kékülő ajakkal kiáltotta: »A sárga... a sárga veszedelem...«

A fiatalok két évig éltek Londonban s ott kislányuk született. Tanaku rendkívül udvarias és figyelmes ember lévén, nagy gazdagsága segítségével hihetetlen kényelemmel vette körül feleségét. De azért Jeanette egészen kiismerni sohasem tudta férjét. A harmadik évben gróf Tanakut visszahívták Tokióba s így Jeanette nem tehetett mást, kötelessége volt követni férjét, gyermekével együtt új hazájába.

Az első hónapokban úgy érezte magát Nippon földjén, mintha az ezeregyéd meséinek egy-egy fejezetét élte volna át. Minden új és érdekes volt körülötte. A virágzó fák, a különös gyümölcsök, a csodás naplementék, a hegyek, a tavak, a túlelvű erdők, mind titokzatos bűbájt sugároztak feléje. Bámulta a nép ügyességét, nagy kedvvel gyűjtötte az egzotikus műtárgyakat, dacára, hogy ez lekötötte figyelmét, mégis észrevette és érezte, hogy férje egyáltalában nem törődik vele. Tanaku újra a politikára vetette magát. Ő lett a »Sun« párt elnöke, egész napját, minden estéjét politikai gyűléseken és pártkörökben töltötte. Jeanette gyakran tett neki szemrehányást, amelynek eredménye az lett, hogy mikor a nagy politikai harcok kezdődtek, Tanaku feleségét és gyermekét elvitette egy távoleső birtokának pagodájába s nem engedte, hogy onnan távozzék. Még leveleket sem volt szabad neki írnia és Jeanette nagyon szenvedett rabságában. Nem tudta megérteni férje viselkedését és minden igyekezete

az volt, hogy minél előbb kiszabaduljon furesa börtönéből.

Az öreg Dechamps, aki mélyen fájlalta, hogy a leánya sárga emberhez ment feleségül, azért mindig várva-várta leánya leveleit. De egyszer csak ezek a levelek elmaradtak. Elmult egy hónap, három hónap — hat hónap, levél nem jött. Az öreg végre rászánta magát, írt Tokióba a francia követséghez és felvilágosítást kért, hogy mi történt leányával. A véletlen úgy hozta magával, hogy Jeanette ugyanekkor ki tudott csempészni a pagodából egy levelet, amelyet szintén a tokiói francia követséghez intézett s feltárta különös rabságát és kérte a követet, hogy szabadítsa ki lehetetlen helyzetéből, mert a további ott tartózkodás egészségét veszélyezteti.

Négy hét múlva Jeanette, a francia követség segítségével elhagyta Nippon földjét és hazatért gyermekével hazájába. Az öreg Dechamps ott várta Dieppe-ben a hajó érkezését s mikor kiszállt Jeanette, kézen vezetve kis sárgaarcú gyermekét, édesatyja megölelte őt és ölébe vette a gyermeket. Beült velük egy autóba és száguldtak hazafelé. Az öreg Dechamps egyre a sárgaarcú kisgyermeket nézte, mialatt könnyei végiggördültek ráncos arcán. Belül szörnyű fájdalmat vívott azzal a gondolattal, hogy ez a kis sárga lett az ő élete folytatása. Jeanette megkérdezte: »Miért sírsz, édesapám?«

Az öreg elcsukló hangon azt válaszolta rá: »Ne kérdezd, lányom, feledjük el a multat!«

— Én olyan végtelen boldog vagyok, hogy itt-hon lehetek megint ezen az édes földön. Ígérem, jó apám, hogyf soha sem hagylak el többé, sem téged, sem hazámat!

Meghatott hangon szólt az öreg Dechamps:

— Látod Jeanette, hányszor mondtam... De te nem hittél apádnak s most megtanultad az örök törvényt, saját szenvedésed árán:

»A Nyugat az Nyugat,
A Kelet meg Kelet;
Ez a kettő —
Sohasem egyesülhet!«

AZ UTOLSÓ MÉRLEG.

Már egy éve ült karosszékeben Rellen, képtelen volt munkára, elaggott teste már csak lassan tudta végezni életműködését és ő már nem volt bent az élet iramában. Gyárai, bányái leszámolását azért nagybeteg is átnézte, de mind fáradtabban és közőnyösebben tekintett be a nagy számok közé, mert napról-napra jobban belefészkelte magát az a tudat, hogy ezeken ő már mind túl van, ezek már kívül állnak az ő életén, vele már nincsenek szerves összefüggésben, sőt nem érdeklik többé.

Mikor ügyvédje húsvét vasárnap reggelén meglátogatta, Rellen nagy örömmel fogadta őt. Élénkebb volt, mint azelőtt. Előtte való nap megkapta a havi leszámolásokat és most ügyvédjét azzal fogadta, hogy soha jobbkor nem jött, mert meg akarja vele csinálni a »nagy« mérleget.

Szabó ügyvéd a legnagyobb készséggel állt rendelkezésére és összegezték a vagyont és a jövedelmet, aztán pedig Rellen lediktálta ügyvédjének, hogy majd, ha ő nem lesz, hogyan kell ezt az örökösök között felosztani. Mikor mindez megvolt, akkor maga mellé ültette teljhatalmú ügyvédjét és elbeszélgetett vele.

— Tudja, Szabó úr, hogy nagy örömömre szolgál, hogy ezt a mérleget ilyen szépen megszerkesztettük, ez volt az én »nagy« mérlegem. Akarattal nem mondtam úgy, hogy az utolsó mérlegem, nehogy szentimentálisnak gondoljon.

— Ó, kérem, igazgató úr, lesznek önnek még mérlegei.

Rellen kezével legyintett:

— Hagyja el, Szabó úr, én az én saját ügyemet jobban ismerem, mint más és a saját életemmel is tisztában vagyok, olyan jól érzem, hogy mennyi szál köt még az élethez és azok, hogy szakadoznak el lassan, mindennap egy és én mindennap távolabb leszek a rohanó élettől és közeledem a csendes sírhoz.

— De igazgató úr, Ön ma szentimentális hangulatban van.

— Mért nem úgy mondja Szabó úr, hogy

»Igazgató úr, Ön ma olyan jól látja az életet«. Nézze, én nagy kort értem meg, közel vagyok a nyolevanadik évemhez. Ezért leszámoltam mindennel. Idóm lejárt, ezen nem lehet segíteni. A természet törvényei nem mai keletűek. Azok kívül vannak az ember hatáskörén. A szervezet kiéli magát, aztán elpusztul. A mécs kialszik s a hüvely elrohad, szétporlik. Én, mint aggastyán, jogosnak tartom, hogy erről beszéljek önnel, aki nálamnál sokkal fiatalabb. Mikor én az ön korában voltam, én se gondoltam soha a halálra. Olvastam az újságokban, hogy emberek meghaltak. Hallottam barátaim halála hírét, de úgy vettem, az az ő ügyük, az nem rám tartozik. Nekem és a halálnak semmi közünk sincs egymáshoz és csak mentem, mentem előre az életen, faltam azt az úrt, amelyet időnek neveznek. Közben elromlottak a fogaim, meggyengült a szemem látása, meggörnyedt a járásom, lábaim felmondták a szolgálatot és most idekerültem. Itt ülök ebben a karosszékekben, távol az emberektől, a város zaja, ahol az élet lüktet, idehallatszik, de én már nem vagyok bent az élet érverésében, engem már partradobott az élet árja. Itt kapom a jelentéseket a vagyonomról és látom, hogy mennyi pénzem van a bankban, mennyit érnek a gyáraim, milyen tőkét képviselnek a bányáim és azok is vannak valahol — valahol rajtam kívül —. Én meg itt vagyok egyedül, egy kiélt szervezettel, egy kialvó lélekkel.

— De a munkája dicsősége az öné, Rellen úr — szólt közbe az ügyvéd.

— Dicsőség, dicsőség — ismételte Rellen. — Ez a rugó, ami elindítja az embert az életre. Az ember megy, dolgozik, gyűjti a pénzt és aztán azt hiszi, hogy valaki lesz, ha azt mondják róla: »sok pénze van a bankban«, »milliókat ér a vagyona«, pedig milyen tévedés ez. Hiszen az kívül van az emberen, nincs szerves összefüggés a pénz és az ő benseje között. Két külön világ az, amelyek nem egyugyanazok, — ha visszagondolok, mikor kezdtem az életemet s mentem a gyárba s az első havi zsoldomat megkaptam, aztán abból félretettem tíz pengőt, amivel nekiindultam az életnek, aztán min-

den hónapban gyarapítottam azt, milyen nagy légenynek képzeltem magamat, amikor az első ezrest összehoztam! Aztán jött a találmányom, azzal nagyobb pénzt kaptam, a pénzzel gyárat csináltam, a gyár jövedelméből bányát vettem, a bányák anyagával üzemben tartottam gyárainkat, a jövedelmekből házakat építettem, részvényeket vettem, bankban letétet létesítettem, mind az enyém ma, mind az én nevemen van és ha elporladok, nem lesz semmi közük hozzám. A pénznek nincs jelleme. Nem ragaszkodik sem az élőhöz, sem a halotthoz. Jön, megjelenik az ember előtt és ha az ember elég ügyes, akkor szolgálja is az embert, de aztán úgy elhagyja, ha valahol jobb helyet talál a maga számára, mintha sohasem lett volna nála. Ravasz portéka a pénz. Sem szolgálni nem szabad, sem hódolni neki, de még kevésbé futni utána. Van egy bizonyos fokig ennek is joga beleszólni az ember életébe, de csak addig, amíg a megélhetést szabályozza, mert képes elsorvasztani az emberi életet, de meghosszabbítani vagy halhatatlanná tenni, soha!

— Az igazgató úr, most úgy beszél — mondotta az ügyvéd, — mintha megbánta volna saját életét. Pedig nincs igaza, hisz az ön élete a munka diadala és a vagyonszerzés apotheosisa volt.

— Ezek szép szavak, amiket maga mond és vannak olyanok, akik be is érik az ilyen dícsérettel, amely eltakarja előlük az élet ürességét. De lássa, én, az én 80 évemmel arra jöttem rá, hogy dacára az én nagy vagyonszerzésemnek, amelyért minden napomat feláldoztam, az életem tulajdonképpen üres volt. A napok, amelyeket én kiszívtam és energiává alakítottam át, hogy pénz kapjak érte, teljesen értéktelen napoknak tetszenek ma előttem. Teljes hittel állítom, hogy nem az az élet, amit én leéltem. Az élet az egészen más. Az ennél egy magasabbrendű dolog. Abban is van energialeadás, de nem abban az irányban, hogy pénzt kapjon az ember, hanem oly irányban, hogy a múlt napokkal a szépet váltsa ki, mindenki önmaga számára. Mert az idő üressége csak csalfa játék, amely tele van rejtett szép dolgokkal, de ezeket nekünk kell lelkünk révén

kikutatni az idő homályából, hogy bensőleg gazdaggá tegyük magunkat. Látta, én egy ilyen gazdagsági raktárra gondolok, amely nem a bank páncélszobájába van, de az emberi lélek bensejébe elraktározva s melyet egy élet szorgalmával hordtak ottan össze a lélek benső zugában. Ez abszolút az egyéné, oly szoros kapcsolatban van vele, amilyenel soha, semmiféle vagyon élőlényvel összeforrni nem tud.

Az ügyvéd felállt és búcsúzni készült. Rellen megfogta bizalmasan karját:

— Mielőtt elmenne, adja csak ide azt az írást, amelyben vagyonom felől intézkedtem.

— Parancsol még valami változtatást tenni rajta?

— Nem, — azaz igen, valamit még hozzája akarok írni, ez legyen mindenkié. Ugyan régi mondás, de én a saját életem igazságával jöttem rá erre, azért kérem, vegyen tollat és írja még oda végakaratomhoz ezt a pár sort, mely minden embernek szól:

»Emberek, élvezzétek az életet, mert halottnak nincs öröme semmi kincs!«

AZ ELSŐ SZERELEM

Róbert barátom elvitt egy ismert étterembe »Blini«-t enni. Azt a lengyel ételt, amelynek pikáns íze, ha rágondolok, még most is kellemesen csiklandozza az ínyemet.

Muzsika is volt a helyiségben s a cigány tapintatosan félhangra leszorítva játszott; inkább kerengőket és operettrészleteket, mint szomorú nótákat.

Hangulatunk egyre emelkedett. Pár üveg pezsgő is előkerült, aztán szó szóba szövődött s a végén már csak a szerelemről beszélgettünk. Boncolgattuk, hogy hányféle szerelem van.

Én azt állítottam, hogy a szerelem minden korban megjelenik valami alakban; dacára ennek, igazi szerelem csak egy van s az az első szerelem.

Az én Róbert barátom a pohár pezsgő habján keresztülnézve, megismételte szavaimat:

— Milyen igaz — amit mondasz. Igazi szerelem csak egy van... Az első szerelem. Akkor még az em-

ber lelke olyan, mint a gyümölcs, melynek hamvát nem törölték le durva kézzel. Akkor még az élet ridegsége nem pusztította ki az emberből az idealizmust. Akkor még tudunk rajongani önfeledten, érdek és önzés nélkül. Akkor még a szerelem szent fogalom előttünk. Olyan éteri rezgés, amelyre csak szent áhitattal lehet visszagondolni.

— Valami kedves emléked lehet neked, barátom — mondtam neki — hogy ilyen pontosan meg tudod határozni az első szerelem felsőbbrendűségét.

— Igen! Kedves emlék. És úgy érzem, elkísér a sirig. Én is voltam fiatal, nagyon fiatal... Én is voltam szerelmes, nagyon szerelmes... Ragyogó szép lány volt, Ellennek hívták. Gesztenyebarna haja, kék szeme, ábrándos nézése, finom metszésű ajka úgy belevésődött a lelkembe, hogy ha behúnyom a szememet, még most is magam előtt látom őt. Nagyon szerette a virágokat. Egyszer küldtem neki egy csokor rózsaszínű szekfűt. Ez volt a kedvenc virágja. De olyan félenk voltam, hogy nem mertem a saját nevemben küldeni, hanem az egyik barátom névjegykártyáját mellékeltem a bokréta-hoz, akiről tudtam, hogy nagyon tetszik Ellennek.

De mikor kijöttem a virágüzletből, olyan lelkiismeretfurdalást éreztem; úgy megijedtem, mint az az ember, aki valami bűnt követ el. Egész este nyugtalanul bolyongtam az utcán és végre elhatároztam, felkeresem barátomat, elmondok neki mindent és bocsánatot kérek tőle, amiért az ő nevével, az ő tudta nélkül ilyen módon visszaéltem. Sohasem felejttem el azt a napot. A szívem olyan hangosan dobogott, hogy majd kiugrott a helyéről. Önmagammal tépelődtem, nem fog-e haragudni, meg fog-e bocsátani, hiszen én csak örömet akartam okozni Ellennek. Elképzelheted, milyen kínos percek voltak ezek részemre. Végre mégis felmentem barátom lakására. Nagyon csodálkozott, mikor meglátott és bevezetett szobájába. Maga mellé ültetett és megkérdezte:

— Nos, fiatal barátom, minek köszönhetem ezt a váratlan látogatást?

Én izgatottságomban nem tudtam mindjárt fe-

lelni. Ő megrázta vállamat: — No, mi van veled! Beszélj! Mi szél hozott erre?

— Ó, bocsáss meg, kérlek, én... én nagy bűnt követtem el veled szemben. Ne haragudj rám. Én... én bevallom, visszaéltem a te baráti jósgoddal.

Meglepetve nézett rám:

— Nem értelek!

— Én... én a te nevedben küldtem Ellennek egy csokor rózsaszínű szekfűt, a kedvenc virágját. Tudod, nagyon szereti... — tovább nem folytattam. Erre az én öreg barátom elnevette magát. Mindent megértett egy pillanat alatt és a vállamra ütött:

— De nagy bolond vagy, te, fiacskám!

— Nem, nem vagyok bolond, csak rajongó. Azt akartam, hogy ő boldog legyen. Azt akartam, hogy érezze lelkében az öröm minden drága érzését. Nekem csak egy vágyam van, boldognak látni őt...

— Jól van, kedves barátom! Ez igazán szép és finom gondolat volt tőled!

— Hát nem neheztelsz rám?

— Cseppet sem. Sőt! Ha neked ez olyan nagy öröm és boldogság, máskor is csak küldd el a kert legszebb virágait Ellennek — az én nevében!

S én pontosan úgy cselekedtem. Minden nap elküldtem neki azokat a virágokat, amelyekről aznap beszéltünk.

Róbert elhallgatott s én mosolyogva mondtam:

— Milyen szép az, amit te mondasz. Ez a fiatalság... Amikor a szerelem még eszmény, melyet szolgálni szent kötelességünknek tartunk.

Róbert rajongással beszélt tovább:

— És most újra mondom: — a legnagyobb érzés az életben az, amikor boldognak látjuk azt a nőt, akit mélyen szeretünk...

— Nos és mi lett az idill vége? — kérdeztem?

— Ellen férjhezment a barátomhoz. Azután évekig nem láttam őt... Tizenkét év után egyszer találkoztam vele a színházban, szünet közben, a folyosón. Üdvözöltem. Megörültünk egymásnak. Beszélgetni kezdtünk.

Meglepetésemről alig tértem magamhoz, mikor azt mondta: — Elváltam a férjemtől. Maga tudja

legjobban, kedves Róbert, hiszen mindennap nálunk volt és látta, mennyire udvarolt ő nekem. Ő sohasem szeretett engem... csalóka érzés volt az egész. Ennek a csalóka érzésnek lettem én az áldozata.

Ellen elhallgatott. Én megdöbbenve néztem rá, minden szava pörölycsapásként hullott rám. Én csak ekkor eszméltem rá, hogy milyen nagy bűnt követtem el vele szemben azzal, hogy félrevezettem. — És így, én tettem őt szerencsétlenné. Én, aki őt mindenáron boldoggá akartam tenni.

Megcsókoltam kezét, elbúcsúztam tőle és többé nem láttuk egymást!

A TOLVAJ

Egy tengerparti fürdőhelyen a nagy emberforgatagban ismerkedtek össze az amerikai Mary Wood és a francia André Ferrier.

Mary nagyon gazdag nő volt; autóját is áthozta Európába és általános feltűnést keltett gyönyörű ékszereivel, briliáns nyakékeivel. Ujján csodaszép gyűrűk ragyogtak. Ahol megjelent, közérdeklődés kísérte.

André, aki nagy nőismerő volt, felismerte az értékes jelenséget és minthogy jól értette azt, hogyan kell mulattatni a nőket, hiúságukat legyezgetni, kedvüket keresni, hódolni előttük úgy, hogy önteltségüket fokozza, hamarosan módját ejtette, hogy megismerkedjék a szép asszonnyal.

André ezidőtájt a nőket nem vette komolyan, csak annyiban, mint egy szép virágot vagy az élet fűszerét, melyeket a férfiak gyönyörködtetésére teremtetett a jó Isten.

Mary ellenben eszes, nyugodt természetű nő volt. A nagyvilági nők emberismeretével fölruházva józanul tudta osztályozni az embereket, hogy ki mennyit ér. André lelkivilága bizonyos fokig érdekelte őt, mint valami mozgó fénypont, szellemes bókjaival cikázott előtte. Jólesett neki, ha André mellette volt. Autókirándulásokra is mágával vitte.

Az egyik ilyen úton történt.

Megálltak kocsijukkal a hegygerincen, kiszálltak s a közelben lévő sziklapadra ültek. Szemük a nap leáldozó sugarait követte és gyönyörködtek, hogyan tűnik el a nap a tenger vizében. André ekkor Mary padon nyugvó kezére tette gyöngéden kezét. Mary óvatosan visszahúzta. De ebben a pillanatban ujjáról az egyik gyűrű leesett a földre.

— Jaj, a szerencsegyűrűm! — kiáltotta Mary.

André gyorsan felvette és így szólt:

— Engedje meg, hogy én húzzam fel az ujjára!

— Miért fontos ez magának? — kérdezte Mary meglepetten.

— Babonás vagyok. Azt hiszem, szerencsét hoz — s ezzel a smaragdkövel ékesített gyűrűt ráhúzta Mary negyedik ujjára.

Mikor visszaültek az autóba, André elérkezettnek látta az időt, hogy célzást tegyen:

— Higyje el, kedves Mary, nem elég a barátság férfi és nő között; szerintem a házasság az örök kapocs az emberek életében.

Mary nem válaszolt, hanem ügyesen másra terelte a beszélgetés fonalát. Mikor szállójuk elé értek, azt mondta Andrének:

— Sajnálom, de búcsúznom kell magától. Holnap reggel elutazom Párizsba.

André megnökölt, érezte, hogy zavarban van.

— Hiszen... eddig... ezt szóval sem említette.

— Oh, nem olyan nagy esemény, hogy előre beszéljek róla. Halaszthatatlan dolgom akadt Párizsban.

— Nem is szándékozik visszajönni?

— Még nem gondoltam erre. — Nem tudom...

Ezzel elbúcsúztak.

André nem nyugodott bele és feltette magában, hogy a nő után utazik.

Mary még mielőtt elindult, megbánta elhamarkodott lépését. Elhatározta, hogy minden körülmények között vissza fog jönni.

Párizsban a megszokott szállodájába szállt meg; régi szobáját nem tudták rendelkezésére bocsátani, azért kétágyas szobát nyitottak ideiglenesen részére.

Mary fáradt volt és ideges, nem is ment le

vacsorázni, hanem korán lefeküdt. Szokása szerint ékszereit vámkosa alá rejtette. Nem tudott elaludni; jobbra-balra forgolódott, folyton Andréra gondolt. Míg azután végleg eldöntötte, hogy visszautazik. Jó tréfa lesz, — gondolta magában — André most megint meg lesz lepve.

Másnap csakugyan csomagolt, mikor elhagyta a szállodát, autójába ült és száguldott vissza a tengerpartra.

André ugyanakkor indult el Párizsba. Ő is abba a szállodába ment, ahol Mary volt megszállva.

Nem volt más hely, tehát gyorsan rendbeszedték azt a kétágyas szobát, amit Mary néhány órával ezelőtt elhagyott és azonnal rendelkezésre bocsátották.

André lefeküdt, pénztárcáját feje alá tette. Mikor felemelte a vámkost, nagy csodálkozására és még nagyobb rémületére, szebbnél-szebb ékszereket talált ott; ahogy jobban megnézte, rögtön megismerte közöttük Mary talizmángyűrűjét.

Nem késlekedett tovább, azonnal lement és a portásnál megtudta, hogy Mary már elutazott.

André az ékszereket — anélkül, hogy bejelentette volna — magához vette, kirohant a pályaudvarra és a legközelebbi vonattal visszautazott a tengerpartra azzal a jó érzéssel, hogy Maryt már ott találja.

Másnap valóban találkoztak.

André mélyen hallgatott arról, hogy az ékszerek nála vannak. A talizmángyűrűt betette a mellényzsebébe, aztán virágokat vásárolt, úgy ment el Mary szállodai lakására.

Mosolyogva üdvözölte őt. Mary alig viszonozta, hanem idegesen újságolta Andrénak, milyen végzetes balszerencse üldözte párizsi útján, — összes ékszereit a vámkos alatt felejtette.

— Most nincs időm további beszélgetésre, kérem magát, legyen segítségemre, hívja fel a párizsi szállodát, megtalálták-e az ékszereimet. Sírni tudnék könnyelműségem miatt.

— Én meg csak nevetni tudok rajta.

— Nem szép magától. Hiszen minden gyémántom elveszett.

— Ellenkezőleg. Mind megvan! Ott csillognak a maga szemében. A tűzük most fényesebb, mint valaha.

— Kedves André, hagyja abba a szellemeskedéseit. Most nincs kedvem tréfára.

— Ez nem tréfa, komoly valóság.

— S maga alkalmas pillanatnak tartja ezt tudtomra adni!...

— A kellő perc, kedves Mary... A nagy pillanat... — ezzel elkapta a nő kezét. Mary megijedt, nem tudta mit akar tőle, de André megnyugtatta:

— Ne féljen, csak a jegygyűrűmet akarom újára húzni! — Ezzel kivette mellényzsebéből Mary szerencsegyűrűjét.

Mary felismerte a gyűrűt és izgatottan felkiáltott:

— André, csak nem maga a tolvaj?

— Hogy melyikünk a tolvaj, azt majd később döntjük el. Egyelőre bizonyos, hogy én nem raboltam el senkitől sem ékszert, sem semmit, de főleg a lelkinyugalmat nem, mint ahogy azt maga tette.

— Dehát, hogy jutott maga az én szerencsegyűrűmhöz?

— A sors akaratából. Szent hitem, kedves Mary, hogy a sors akarta azt, hogy én tegyem jóvá azt az ügyetlenséget, melyet maga elkövetett.

— Csak azt mondja már, megvannak az ékszereim?

André meghajította magát udvariasan és kedélyesen mondta:

— Csak azt várják, hogy maga kinyujtsa értük a kezét és átvegye őket.

— Hát ez lehetséges?! És ki találta meg a kincseimet?

— A kincset azt én találtam meg. Az ékszereket visszakapja, de a kincs — enyém — marad, kedves Mary. Egyszer már elszökött előlem, de másodszor már nem engedem el. Bárhova megy, én maga mellett leszek. Mert nagy dolgokat csak egyszer lehet az életben jóvátenni!

A KEGYDÍJ

Reggelizőasztalomhoz odatelepedett egy régi barátom és lerázva magáról a kávéházi pincér érdeklődését, azonnal hozzám fordult és jóformán egy lélegzetvételtre elmondta nekem ezt a történetet:

— Tudod, ilyen eset még sohasem fordult elő az életemben, de azt hiszem, hogy egyáltalában nem igen adódott elő ehhez hasonló az idők folyamán. Ma beállított hozzám korán reggel egy elnyomorodott alak és összetett kezekkel kért, hogy eszközöljek ki számára kegydíjat, mert különben éhenhal!

— Úgy látom, — jegyeztem meg tréfásan — nem vagy berendezkedve koldulókra még! Majd megszokod őket!

— Tévedsz, barátom, — felelte ő — itt nem közönséges koldulásról van szó, hanem az élet szélsőyes játékáról, mely mint valami forgószél felkapott egy embert, felvitte a magasba, aztán földhözvágta úgy, hogy az teljesen összetörött. Ez az én emberem a szerencse gyermeke volt! Ismeret-ségem egészen különös módon kezdődött vele. Évekkel ezelőtt vettem egy sorsjegyet. Ma is emlékszem, a száma 95.786, kihúzták a főnyereményt 300 ezer koronával, de a nyerőszám 95.785 volt. Olyan ütést éreztem a mellemben, mintha belevág-tak volna. Roppant izgatott lettem és elmentem az irodába és megmutattam a sorsjegyet, hogy nincs-e valami tévedés, hátha az enyémet húzták ki. Az elárúsító bolt hivatalnokai nagyon szívesen fogadtak és mosolyogva mondták:

— Nem kérem, nincsen tévedés, mert az ötös a nyerőszám és a sorsjegytulajdonos éppen itt is van.

— Ezzel bemutatott egy úrnak:

— Reisz Mátyás a nevem! — mondta az illető! Erre azt feleltem:

— Én a 95.786-os vagyok. Eggyel hosszabb voltam — és így ön a szerencsés nyerő.

— Egy darabig beszélgettünk, aztán indulni készültem a dolgaim után, de Reisz úr elkísért utamon. Elmondta életrajzát.

— Hivatalnok vagyok a számszéknél, de most elmegyek és még arról a százötven korona nyugdíjról is lemondok, ami járna. Ha úrrá lettem, úri módon kell viselkednem, mindenkivel, még az állammal szemben is!

— Aztán mit szándékozik csinálni? — kérdeztem tőle.

— Veszek egy kis villaszerű házat és autót! Autót, uram! Mert egész életem vágya az volt, hogy egyszer én is rohanhassak, száguldhassak az utakon és élvezhessem azt a hallatlan szabadságot, amelyet az autó ad az embernek. Uram! Az a teljes függetlenség! Egy jó autó, az az abszolút szabadság. Akkor és oda megy az ember, ahová akar és nincs kötve semmihez és senkihez. Akinak jó autója van, az a világ ura, övé a föld és annak egész birodalma.

Így lelkesedett Reisz úr és mikor elváltunk, én szerencsét kívántam neki további életéhez. Ez évekkel ezelőtt történt. Azóta nem láttam, nem hallottam róla, azt se tudtam, él-e, hal-e?! Míg aztán most reggel beállított hozzám. Szörnyű, szánalmas állapotban és elhozta kegyelmi kérvényét, hogy a lemondott nyugdíját, tekintve nyomorúságos helyzetét — kegyelemből folyósítsák, ha másképp nem, legalább kegydíj alakjában! — Képzelheted, hogy elcsodálkoztam, mikor elmondta kérését. Megkérdeztem tőle:

— Dehát, hogy történhetett ez!

Reisz lehajtotta fejét és keservesen felhördült:

— Oh, uram, a legnagyobb szerencsétlenség, ami földi halandót érhet, ha kihúzzák a sorsjegyét és megnyeri a főnyereményt!

— Főnyeremény — mint sorscsapás. Azt még nem hallottam! — jegyeztem meg fejcsóválva.

— Pedig így van uram! Így, ahogy mondom! Nem volt nekem semmi bajom mindaddig, amíg nem nyertem meg a főnyereményt. De akkor aztán ellenem fordult minden. Nem volt többé soha egy nyugodt napom. Addig rendesen eljártam hivatalomba, elvégeztem dolgomat, minden elsején megkaptam fizetésemet, szolgáltam is vagy húsz évig. Beosztva éltem. Egyenletesen, nyugodtan. De aztán jött ez a kutya főnyeremény. Ez aztán földre

terített! Talán emlékszik, mikor a húzás napján találkoztunk és én elmondtam, mit fogok venni. Vettem is! Sőt letettem a vizsgát és jogosult voltam kocsit vezetni! Hát ez aztán végleg elintézett engemet! Ha most visszagondolok erre a pár évre, az az érzésem, hogy a gonosz sors ráült az autómra és állandóan kísért és teljesen tönkretett.

— De hát, hogy történt a dolog? — kérdeztem.

— Nagyon egyszerűen, uram! Mikor megkaptam a kocsivezetői engedélyt, elkezdtem rohanni autómmal mind sebesebben és sebesebben. Önmagamnak állítottam fel sebességi rekordokat. Ez mind szép lett volna, ha én egyedül futhattam volna az országutakon, de ott hol szekerek, hol kocsik, hol autók jöttek szembe — és bizony csak nem gondoltak az én sebességi rekordomra, mert azok az egyszerű forgalmat bonyolították le, ezért aztán jöttek a balesetek. Mit mondok, jöttek? Csőstül ömlöttek a nyakamba! A balesetekből feljelentések, aztán pörök, végül a kártérítések özöne. Mit mondjak, uram...

— Hány ember életébe került ez! — szóltam közbe.

— Emberéletbe csak egybe, uram, de az kiadós volt, mert egy hatgyermekes családapá volt az illető és így fizetni kellett tartásdíjat, amelyet a végén egy összegben megváltottam. De amíg az emberélethez eljutottam, azt hiszem, jó uram, az összetört kocsik, legázolt állatok, betört boltkirakatok, házfalak, kerítések és mit tudom mi egyebek elvitték a pénzem nagy részét. Volt az a kis budai villám, azt meg lenyelte a hatgyermekes családapá!

— De hát miért nem hagyja abba ezt a végzetes autózást, miért nem szállt ki az autóból?

— Már kiszálltam, de nem én hagytam ott az autót, ő hagyott ott engem. Utolsó alkalommal már nem tudtam fizetni. Ezért lefoglalták a gépkocsimat és elárverezték. Most újra talpon vagyok. Járok, kelek, egész nap talpalok, mint egy ujság-rikancs, de bizony nem tudok semmire se jutni. Napokig töprengtem és egyik éjjel eszembe jutott Ön, hogy milyen szerencsés volt Ön, hogy nem az Öné volt az én sorsjegyem száma és nem Ön nyerte

meg a főnyereményt, ki tudja mi sors várt volna Önre! Látta, uram, én átmentem egy nagy izgalmon, az én szemem is villogott mikor leolvasták a kezeimhez a nyert pénzt és igyekeztem is jó és úri lenni. De bizony ráfizettem a dologra. Remélem, Ön nem neheztel rám, hogy eljöttem, bár beismerem, hogy furcsa keletű a mi ismeretségünk, de én vízbe fuló vagyok és így az utolsó szalmaszálba is kapaszkodom. Azért ne vegye rossz néven, ha arra kérném, vegye kezébe az én szerencsétlen ügyemet. Tudom, hogy nagy összeköttetései vannak, legyen jó, adja át személyesen kérvényemet az államtitkár úrnak és magyarázza meg, hogy én nobilis akartam lenni az állammal szemben, mikor lemondtam több mint 20 évi nyugdíjáról... és évekig az most szünetelt is... tehát az állam is megtakarított rajtam néhány ezer pengőt, de most helyezze irattárba az én nyugdíjról szóló lemondó levelemet és a nekem járó összeget utalja ki részemre, ha másképpen nem, kegydíj alakban!...

Reisz úr elhallgatott, megtörölte könnyes szemét. Én a vállára tettem kezemet és azt mondtam neki:

— Mindent meg fogok tenni az érdekében, de máskor ne nyerje meg a főnyereményt!

— Eszem ágában sincs! Soha többé! — motyogta Reisz úr és kezembe téve kérvényét, csendesen elballagott.

A SZÍV JÁTEKA

Mikor elmentem kőfaragó barátom sírkőraktára mellett, éppen kinézett irodája ablakából s mikor meglátott, lelkendezve kiáltotta:

— Jöjj be hozzám egy pillanatra. Gyönyörű márványtömbök érkeztek, érdemes megnézni őket. — Én örömmel tettem eleget hívásának s ő ujongva mutogatta az újonnan érkezett márványokat. — Nézd csak, ezekben mennyi lehetőség van. Tudod, az ember fantáziája ilyenkor dolgozik, ha van, amiből művészi dolgokat tudok kihozni. Szobrot, emlékművet, síremléket, díszkövet, falburkolatot

és még számtalan ötletet. Mind, mind életre lehet kelteni, ha ilyen nagyszerű anyaghoz jut az ember!

Olyan szenvedéllyel beszélt, aztán meg olyan szeretettel mutatta a márványtömböket, hogy akkor értettem meg, hogy ez az ember mily rajongója foglalkozásának. Elvezetett minden egyes darabhoz és magyarázta, hogy milyen fajta. Én meg-simogattam a hideg márványt, aztán tréfásan mondtam kőfaragó barátomnak:

— Szép, szép, de kemény, mint az emberszív!

— Tévedsz barátom. Az emberszív is meg tud lágyulni, csak úgy alakuljanak a körülmények, olyan események adódjanak, ami oda tudjon férkőzni a zord férfiember szívéhez. Akkor... akkor beáll a szív játéka... és az ember teljesen megváltozik. Tudod, én foglalkozásomnál fogva sok emberrel érintkeztem, hogy úgymondjam, sokféla lelkiállapotban levő emberrel volt dolgom. Azért én mindig a megfigyelő álláspontjára helyezkedem, amennyire csak lehetséges. Megőrzöm szigorú magatartásomat, hogy belelássak az emberek belsejébe. De nem untatlak ezekkel a dolgokkal?

— Ellenkezőleg, boldogan hallgatom minden, szavadat. — Megkínált egy kis szalmafonatos székkel és ő leült a másikkal velem szembe.

— Most elmondok neked egy esetet, amely a multkoriban történt velem itt a raktárhelyiségben.

Beállított hozzám egy öreg úr, szikár, zord, előkelően öltözött. Mikor belépett kalappal a fején, kemény hangon ezt kiáltotta felém:

— Maga a kőfaragómester?

— Parancsára uram, én vagyok.

— Elvállal sirkőmegrendelést?

— Természetesen, hisz ez a foglalkozásom. Eb-ből élek.

— Arra nem vagyok kíváncsi, miből él. Nem szeretem a sok beszédet. Vegye fel a megrendelést. A többi nem fontos.

En szó nélkül leültem az íróasztal mellé, ő meg diktálta: két méter magas, negyven centiméter széles fehér márványsíremlék, mennyibe fog kerülni. Én megjegyeztem, mielőtt az árát megmondanám, tudnom kell, új követ tetszik parancsolni

vagy pedig egy régi márványt lecsiszoltatunk.

— Hogy képzél ilyet? — dörögte. — Micsoda kegyeletsértés. Régi márványkövet? Újat! A legújabbat! Fehéret! Vakítót! Hószínűt! Megértette?!

— Értem, uram. — Ezzel rövid számolgatás után megmondtam az árát. A felállítással együtt ezer pengő.

— A pénz nem számít. Rendben van. A rendelést felveheti.

— Szabadna megkérdezni, milyen nevet véssek rá? Kinek a részére lesz?

Erre a kérdésre dühbe jött és úgy rám kiáltott, szinte megrémültem:

— Kinek lesz?... — Kinek lesz?... Hát a leányomnak lesz! Az én egyetlen gyermekemnek. Vésse reá a nevét: »Kitti«.

— Értem, uram — feleltem kissé félénken. Megmutattam neki a márványt, amelyből a síremlék készülni fog. Ő acélos hangon csak annyit mondott: Jól... jól...

Erre még megjegyeztem, feliratul rávésetem Vörösmarty »A kisgyermek halálára« című költeményből ezt a pár sort:

*»Nemcsak magad menél —
Elvitted a szülők vidámságát —
Elvitted.« —*

— Elég! — kiáltott. — Igen elvitte... elvitte a napsugarat... érte? A napsugarat! — Erre ráborult arra a márványkőre, amelyet kiválasztott és elkezdett zokogni. Én mélyen meghatva álltam ott, aztán gyöngéden a vállára tettem kezemet:

— Bocsásson meg, uram... bocsásson meg nekem. — De ő, mint aki nem hall és nem lát, tovább zokogott. Így megtörve embert még nem láttam sohasem. Az a nyersmodorú, zord kinézésű, szikár öreg, aki keményebbnek látszott, mint az én összes márványtömbjeim, nem bírta tovább visszafojtani nagy fájdalmát, le kellett dobni önmaga alkotta márványköntösét, mert a kemény márványkő meglágyította szívét. Percekig szótlanul álltunk, mikor abbahagyta a sírást; letörölte könnyeit, hozzám fordult és most lágy, barátságos hangon így szólt:

— Köszönöm a jóságát, kedves mester. Tudom, hogy megért engem.

— Én tisztelettel meghajoltam előtte. Erre ő megfogta mind a két kezem, erősen megszorította és azt mondta:

— Maga az első ember, aki belelátott az én fájó lelkembe... egyedül csak maga. Bár sohasem láttam az én egyetlen gyermekemet, de azért megértette, hogy minő kincset vesztettem el benne. Azért én, meggondoltam a dolgot, és úgy határoztam, elhozom egy-két fényképét ide, s én magam is itt leszek maga mellett, s amíg vési a követ, én idézem az ő emlékét és maga rajtam át és a fényképek révén meglátja az ő igazi alakját, és így sikerülni fog megteremteni és a merev kőből kifaragni olyan élethűen, amilyen az én egyetlen gyermekem volt. Remélem, elfogadja az ajánlatomat?

— Nagy megtiszteltetésnek tartom és a legnagyobb örömmel állok rendelkezésére, uram. Mindent el fogok követni, hogy az ön szeretete révén megalkossam azt, amit ön kíván.

— És ettől kezdve eljött hozzám mindennap és visszagondolva a múltba, mesélt egyetlen leányáról, mialatt én véstem a márványt, hogy az alakját tökéletesen visszaadjam. Aztán, hogy történt, hogy nem, a vésőm értette-e meg az ő rajongó szeretetét, vagy az én lelkem szívta-e magába az ő nagy lelki vágyát, ezt megmondani nem tudom, de tény az, hogy a fényképek nyomán és a szerető atyai szív révén sikerült kivésnem a márványból az elköltözött alakját úgy, mintha életrekelt volna. Csodálatosképpen ez a legjobb szobrom, amit eddig csináltam. Ebben van a legtöbb élet, és mint mondják, a legtökéletesebb hasonlatosság is. Csak azért mondtam el mindezt neked, hogy lásd: Van márványkő, amely a kemény emberszívet is meglágyítja...

A VÁNDORLÓ SZAZAS

Az öreg Genday kitűnő üzletember volt, nagy vagyont szerzett, de azért nem vált rideg üzletemberré, akit a pénzszerzés megkeményít, hanem kedélyes, bohém felfogással nézte az életet és élve-

zett mindent, amit még az neki nyújtani tudott. Szerette a szép hangversenyeket, sokszor eljárt színházba, szobájában a legfinomabb virágokat tartotta, szívesen olvasta a költők verseit s ez frissen tartotta lelkét. Ezért volt talán az, hogy nagy előszeretettel barátkozott írókkal, művészekkel. S azoknak bohém világa vonzotta, üzleti gondokban kifáradt lelkét. Gyakran meg-esett, hogy bizony ezek a »jó fiúk« kisebb kölcsönöket kértek tőle, amiket persze ő sohasem kapott vissza, ami talán nem is bántotta őt, minthogy azonban nem szerette a rendszertelenséget, üzlet-ember lévén, a földön járt, ezért eredeti módját eszelte ki a kölcsönadásnak.

Beállított hozzá egy festőművész és arra kérte, hogy míg a tárlat megnyílik, addig kölcsönözzön neki egy bizonyos összeget, mert ő biztosan eladja egy pár képét s akkor azonnal visszafizeti. Az öreg Genday elgondolkozott, úgylátszik akkor eszelte ki kölcsöntervét, mert nem 10, vagy 20 pengőt vett elő, hanem egy száz pengőt adott az álmélkodó festőnek. Azzal a megjegyzéssel:

— »Ha majd szükségem lesz rá, akkor visszadod! Vagy átadod annak, akit érte küldök!«

— »Rendben van! — szölt a festő és eltávozott. Mikor lejárt a tárlat, a százas nem került vissza, de ugyanakkor egy építész állított be az öreg Gendayhoz s mint előadta, hallotta, hogy milyen jó szíve van és már másokon is segített, s ha ő megnyeri a tervpályázatát, amellyel a városnál pályázott, azonnal visszahozza a pénzt. Az öreg Genday végighallgatta kérését, aztán csibukjából nagyokat fújt maga elé, miközben így szólt látogatójához:

»Nagyon örülök öcsém, hogy eljöttél. A levelemmel menj el az én kedves festő barátomhoz és az visszaadja neked az én százasomat, amelyet én neked szántam!«

A mérnök elment a festőhöz, az öreg Genday levelével, az némi habozás után odaadta a százast!

Pár hónap múlva egy zeneszerző állított be Gendayhoz s kérte, hogy segítsen rajta addig, míg új operáját bemutatják s azonnal visszahozza a pénzt. Ekkor Genday elküldte levelével az építészhez a zeneszerzőt. Az ugyan nagyon furcsa képet

vágott a leveléhez, de mivel volt ilyen furcsa küldetésben neki is része, megadta a pénzt. A következő soros egy fiatal költő volt. Ezt a zeneszerzőhöz küldte Genday. A zeneszerző nagyon dühös volt a fiatalemberre, de minthogy tudta hogyan jutott ő a százashoz, ezért nagy szurkolások között átadta a fiatalembernek a pénzt. A fiatal költő nagy boldogan zsebébe tette a százast és vígan ment végig az utcákon. Mikor kiért a folyam partjára, ment fölfelé az árral szembe, a sziget felé, ahol már kezdtek a rügyek fakadni, a tavaszi napok hatása alatt. Mikor kicsit kijebb ért a városból, a vízpart egy elhagyatott részén a kőlépcsőkön egy leány ült és bámult a vízbe. A fiú föl s alá járt, figyelte a leányt. Az merengéséből fölnézett rá, de gyönyörű szemeiből a fájdalom s az elszántság csodálatos tekintete villant a fiú felé. A fiú megdöbbsent és rosszat sejtett. Valami a bensejében érezte vele, hogy ezzel a lánnyal valami baj van. Odalépett hozzá s azt mondta neki:

»Nem jó sokáig a vízbe nézni, a víznek örvénye van, az leviszi az embert!«

A leány ránézett s azt kérdezte:

»Az életnek nincs örvénye? Az talán fölemeli az embert?! Akkor nem volnék itt, s nem ülnék ezen a lépcsőn!«

A fiú füttyntett egyet és könnyelműen vágott vissza:

»Csak a gyöngye kerül ide. Azért nem kár. Az erős állja az élet viharját. Tudja kié az élet? Aki füttyet hány neki. Ezelőtt egy órával nem volt egy krajcárom se. Most százaz van a zsebembe és nem cserélnék egy királlyal sem. Mert szabad vagyok, élhetek és megszerzem magamnak az életből azt az örömet, ami érzem, hogy engem megillet!«

A leány ránézett és csodálkozva mondta: »Maga úgy beszél, mint egy tanár.«

»Nagyon mulatságos az élet! — mondta a fiú. — Jöjjön velem, éljük át egy fejezetét, aztán köd előtt, köd utánam, volt nincs, egy nappal tovább vagyunk, egy nappal többet élünk, egy nap a miénk volt s ezt senki tőlünk el nem veheti!«

— »Jaj miket beszél maga!« mondta a leány.

— »Titkokat, nagy titkokat suttogok magának!«

— »Micsoda titkokat?»

— »Az élet titkait. Az élni tudás titkait. A boldogság titkait. Mert a boldogság nem képzeletjáték, a boldogság az megvan!»

— »Hol van meg?»

— »Magában is megvan, csak nem tudta kitermelni magából. Jöjjön velem, nézze ott a parton van egy kis halászcserda, az kinyitott már a közelgő tavaszra, rendelünk halászlevest, ha a kocsmáros nem tudja megfőzni, majd elkészítem én, mert értek hozzá. Aztán iszunk hozzá új bort, meghallgatjuk a rigókat, mert már énekelnek, megvárjuk a naplementét, mert ilyenkor már rózsaszínbe megy le az ég alján!...»

— »Gondolja? — kérdezte a lány.

— »Biztosan tudom. Na jöjjön, miénk a nap, miénk a perc. Miénk az élet...» A leány gondolkozott, hosszan a fiú szemébe nézett, aztán lassú lépésekkel elindult a fiú oldalán. És volt halászlé, volt új bor, volt jókedv, kacagás... élet.

Másnap a fiú beállított az öreg Gendayhoz.

— »Na mi van veled? Már visszahoztad a pénzt? — kérdezte az.

»Dehogy!« — szólt a fiú, — »csak jelenteni akartam, hogy uram bátyám új százast bocsásson útra, mert ez a százas, ez nem jut más kézbe többé, ezt odaadtam egy drága, kedves leánynak, akit nagyon, de nagyon szeretek...

A MELLSZOBOR

Egy férfi mellszobrát véste kőfaragó barátom, mikor benyitottam műtermébe. Az állványon állt s onnan kiáltott le reám:

— Foglalj helyet, kérlek, azért beszélgethetünk.

— De nem zavarlak? — kérdeztem.

— Ellenkezőleg. Tudod, van, aki fütyül, mikor dolgozik. Én viszont beszélgetni szeretek, a beszédben van lendület. Bizonyos iram, amit te szavakba öntesz, azt én beleviszem a munkámba.

— Érdekes, erről az oldalról nem ismertelek. De mondd, most kinek a mellszobrát vésed?

— Bővebb felvilágosítást adhatnék, ha azt kér-

deznéd: »Kinek a megrendelésére dolgozol? — mert ebben az esetben ez érdekesebb, mint maga a megrendelt mű. Mondhatom, titokzatos, valóságos regényszerű bepillantás az életbe.

— Kérlek, mondd el, ígérem, csupa fül lesznek!

— Nem olyan egyszerű a dolog. Úgy két héttel ezelőtt beállított hozzám egy nagyon szép nő és arra kért, hogy nagyon szeretne velem négyszemközt beszélni. Én kérésének azonnal eleget tettem és bevezettem irodámba. Mikor betettem magam után az ajtót, minden átmenet nélkül azt kérdezte tőlem: »Uram, tud ön titkot tartani?« Csodálkozva néztem reá s udvariasan feleltem: »Parancsoljon, asszonyom, rendelkezésére állok!«

— Nagyon jól tudom, — szólt az idegen nő — merészség, ha azt kérném öntől, adja becsületszavát, hogy nem árul el soha és nem mondja el senkinek, hogy itt jártam. Higyje el nekem, meg kellett tennem ezt a lépést, nyugodt lelkiismeretemre és szívemre hallgattam akkor, mikor eljöttem ide.

— Asszonyom, én titokzatos dolgokhoz nem értek. Kérem, legyen szíves tényeket mondani, mert így nem érthetjük meg egymást.

— Igaza van önnek, én belátom, de...

Én, hogy könnyítsek a helyzeten és előbbre vigyem a dolgot, szavába vágtam: Mondja meg, sírkőrendelésről van-e szó?

— Nem, — felelte — azt már megrendelték.

— Úgy! És ezek után szabad tudnom, mi öszszefüggés van a megrendelt sírkő s ön között, asszonyom.

— Itt van a titok. Ezért kérem, uram a becsületszavát.

— Rendben van! De kinek a síremlékéről van szó?

— Járt itt önnél február hetedikén egy özvegyasszony a leányával? S rendelt férje részére egy sírkövet?

— Igen! Amint látom, ön pontosan van értesülve erről a dologról!

— Nem egészen. Épp azért jöttem ide, hogy engedelmével megnézzem a megrendelt emléket. Vagy a rajzait.

— Oh, ha csak erről van szó, a legnagyobb öröm-

mel állok rendelkezésére. Ennek igazán semmi akadálya nincsen. Hiszen nemsokára kint fog állni a temetőben és akkor mindenki által látható lesz. Nem követek el kegyeletsértést, ha mindent megmutatok. — Ezzel eléje tettem a rajzokat.

Végigsiklott rajta tekintete, aztán keserűen felkiáltott:

— Tudtam! Nem, ezt nem lehet az ő emlékére felállítani! Nincs benne semmi, de semmi, ami jellemzné az ő finom lelkét, az ő nagy szívét, azt a nagy szeretetet, amit magából árasztott. Ez a közhöz kifejezése, ez az emlékmű. Nem, ezt nem engedem. Ennek az embernek emlékét úgy kell megörökíteni, hogy aranyszíve azt megérdemli.

— Ne haragudjon, asszonyom, az özvegy ezt a sírkövet rendelte s nekem nincs jogom azt megváltoztatni.

— De nekem van. Azon oknál fogva, hogy az özvegy sohasem szerette őt, — szerencsétlenné tette, ezért érzem én a jogot arra, hogy megcsináltassam sírkövét úgy, hogy az hozzá méltó legyen. Nézze kérem, maga üzletember, magának érdeke az, hogy minél többet keressen.

— Hogyan értsem ezt? — kérdeztem.

— A pénz ebben nem számít. Én minden anyagi áldozatot meghozok, hogy az elköltözött síremléke szép legyen. Tízezer pengőt adok az ön rendelkezésére, de ezt sem az özvegynek, sem senki másnak sohasem szabad megtudnia, még azt sem, hogy én egyáltalában élek, hogy létezem. Tárgyalja le az özvegygel, beszélje rá, vagy mondjon, amit akar, de a síremlék legyen az, amelyet én választok. Ennyi az egész. Ez az a titok, amelyre becsületszavát kérttem.

Ezzel átadta a pénzt és távozni készült. Ekkor megkérdeztem:

— Bocsásson meg, asszonyom, mielőtt nehéz feladatomhoz hozzákezdenék, szabad megtudnom, kihez van szerencsém?

— Nem mondhatom meg. Ez a síremlék két egymásra talált lélek örök titkát fogja takarni. — A nő erre hangos zokogásba tört ki és úgy sírt, hogy alig tudtam megvigasztalni.

Engem annyira meghatott a szerencsétlen asz-

szony határtalan szerelme, hogy az özvegyet rábeszéltem, fogadja el a másik nő által kiválasztott síremléket. Így jutottam, látod, abba a helyzetbe, hogy kifaragjam ennek az embernek a mellszobrát, akihez az életben oly mély szerelem fűződött, hogy még a síron túlra is elkísérte őt.

Barátom elhallgatott és én hosszan elgondolkodtam az emberi szív csodálatos erején. Kőfaragó barátom végezetül még ezt mondta:

— Látod, ez csak azt mutatja, hogy az élet néha vetít eléink olyan dolgokat, melyekből azt látjuk, hogy a szerelem erősebb, mint a halál!

A NÁDAS.

Valahányszor a nádas mellett elmegyek, mindig elnézem azt a sás- és buzogányfejekből alkotott rengeteget és ilyenkor mindig az az érzés ébred a lelkemben, mely gyermekkorom óta szunnyadva él bennem. Úgy érzem, hogy a náderdő hatalmas birodalom, melynek titokzatos mélyén valami rejtély lapang és azt kifürkészni lehetetlen. A nádfejek is azért zizegnek olyan különös rezgő hangon, mikor a szélmozgásra egymásra verődnek, mert az ő nádnyelvükön susogva beszélnek arról a nagy titokról, melyet a nádas mélye rejteget.

Sok évvel ezelőtt, boldog gyermekkoromban, egyetlen vágy égett bennem: behatolni a nádas belsejébe és kifürkészni, hogy minő csoda tanyázik ottan.

Egy nagy nádas terült el a birtok körül és én naphosszatt ott időztem és figyelve lestem, minő vízimadár érkezik a tóra és mindig tudtam, hol tanyáznak a sárszalónkák, ezek a hosszúcsőrű kis vadorok, melyek zizegő hanggal szállnak a magasba, ha emberléptekre felrepülnek. De a nádas belsejében, magában sohasem voltam; középen öreg, kopasz fűzfa állott, mely úgy látszik, valami szigetfélén vetette meg gyökérlábait, — de hozzá bejutni sohasem tudtam —, nagy víz volt közte és a part között, csónak vagy dreglye meg nem volt kéznél és így csak vágyakozó szemmel néztem a rejtélyes világ felé, meg-

elégedtem az apró vízimadarakkal, melyeket Pagát, a hű vizsla a vízben tocsogva felvert előttem.

De amiért nem tudtam bejutni a nádas belsejébe, azért nap-nap mellett jártam körötte és a nap minden szakában felkerestem ezt a vízi tájat. A kelő reggel ott talált vadkacsákra lesve, a lenyugvó nap ott talált ismét az érkező szárnyasokat figyelve. A déli napon zavartam a nádas szélét, hogy a felrebent szárnyast puszkacsőre kapjam. Úgy ismertem az egész tájat, mint a tenyeremet, tudtam, merre sekély, merre gödrös, vagy buktató, hol a mélye, csak éppen a nagy fűzfánál nem jártam soha. Az volt a nagy rejtély, oda nem tudtam eljutni.

Úgy esett, hogy veszett kutya riasztotta fel a pusztát. Talpon volt mindenki, hogy elpusztítsa a veszedelmes férget, de mire a csősz le tudta teríteni az ebet, akkorra az összemarta a többi kutyát, köztük hű vizslámat, az öreg Pagátot is. Óriási riadalom volt. Azonnal jött a parancs, ki kell irtani minden kutyát, hogy a veszettségnek elejét vegyék. Szegény Pagátra is ez a sors várt, akit a nyakörve mellett mart meg a veszett eb, csak hogy a vizslát nem lehetett megtalálni sehol, mert a nagy lödözésre egyszerűen eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Ügylátszik kutyatársai sorsán okult — és inkább elbujdosott. Nagyon sajnáltam szegény állatot, napokig kutattam utána, de hiába, egyedül néztem a nádast és vártam, talán előbukkan a sás közül a hű Pagát.

Egy év múlva kerültem csak vissza a vidékre. Újra hajszoltam a nádast, rebbegtetve a vízi vadakat, — a nagy fűz most is ott állt az ismeretlen birodalom megközelíthetetlen mélyén. Munkások mentek el mellettem, köztük egy bognárlegény. Megállt mellettem, ügylátszik vadászvér volt benne, mert megjegyezte:

— Csónak kellene ide, akkor fel lehetne hajtani a rucákat.

— Tudna csinálni egyet? — kérdeztem.

— Ha az uraság megengedi — szólt a legény.

A szerencse segített. A fakamrában leltünk egy ócska dereglyét és így nem volt nagy munka azt rendbehozni. És így én nemsokára ott úsztam csónakkal a tó vizén és mint egy király nyomultam

előre a nádbirodalomba, hogy megtörve a vadon titkát, a nádvilágot uralmam alá hajtsam. A puska és a patron ott volt mellettem, egy parasztfi hajtotta a csónakot és én siklottam a nád között — a nagy fűzfa felé. Ott volt a tó rejtélye, ide kellett mennem. A gyerekek lassan dolgozott a lapáttal és mi lassan-lassan mentünk beljebb és beljebb.

Valami csodálatos érzés fogott el, mondhatnám, boldog voltam, mint aki eléri vágyai célját: behatoltam a nádrengetegbe és eljutok a nagy fűzfa tövéhez és megtudom a nádas titkát.

Grandiózus méretekben a nagy felfedező érezhetnek ilyen érzést, mikor új területre lépnek, oda, ahol ember azelőtt soha nem járt és ők hatolnak oda elsőnek, hogy kihámozzák az ismeretlen terület titkát. Picinyben én is így voltam ezzel a nádassal, amelybe idáig behatolni nem tudtam. Fürkészve figyeltem mindenre és sóvárgó tekintettel kémleltem a vízibirodalmat és lestem, hogy mikor vált ki részemre magából valami csodát.

A csónak lassan csúszott be a nád közé, néha vízcsobogást hallottunk, amint egy-egy vízimadár közeledtünkre elmenekült előlünk. A nádi verebek kellemtelenül rikácsoltak körülöttünk, aztán surrogva szálltak be a nádas belsejébe. Közben kacsafészekre bukkantunk, mely a zsombékon guggolt, sáskoronával ékítve a parányi ducszigetet. A fészek már üres volt, de a tojáshéjak még ott fénylettek rajta széttörve, amint a fiókák életrekeltek belőlük.

Majd egy vadruca riadt fel mellettem és hangos hápogással tört fel a magasba. Rálöttem, a lövés talált, a ruca behúzta kinyújtott nyakát épúgy, mint ahogy a hajóárboeről behúzzák a lobogót, aztán elfonnyadt testtel, csattanva esett a vízbe. Odaevettünk hozzá, hogy felvegyük: kácsér volt, szép zöld nyakkal és tarka tollakkal. Színeiben volt valami a sás és a nád színeiből, mintha a környezethez hasonulva öltözött volna így fel. Közben több kacsa is felferődött, de már nem tudtam lövésre kapni őket; ezért a fiút arra bízattam, hogy evezzen beljebb, hogy megjárjuk a nádas legbelsejét.

Erre a csónak egyenest a nagy fűzfának lendült. Sűrű nádas vette körül mindenfelől az öreg fát, úgy,

hogy alig láttam öt lépésnél tovább a vadonban. Néha egy-egy zsombék maradt el mellettünk, aztán újra mély víz következett. Egy helyt láttam, hogy a víz fodrosan gyűrűzik a sima vízen. Odasiklottam a csónakkal, forrás volt, meleg forrás, azért nem fagyott be a tó soha. Ezért nem lehetett nádat vágni ezen a tavon.

Intettem a fiúnak, hogy evezzen tovább, a fűzfához igyekeztem. Pár perc és el is értem. Kis szigeten állott az öreg fa, mellette sűrű bokor, körötte pázsit, a vizenyős talajok ismert rőt fűvével.

Kiugrottam a csónakból és a fűzfa mellől végignéztam a nádason; tengernyi nádfej integetett felém, néhány vízimadár még most is a mocsár felett keringett, de más különös látnivaló nem volt: egyszerű tavi kép. Már vissza akartam lépni a csónakba, de ekkor arra a gondolatra jutottam, hogy emlékül le-metszek a vén fűzfáról egy gallyat, mint régvárt és elért vágyaim szimbolikus emlékét. Odaléptem mellé, az előttem levő bokrot félrehajtottam, de ekkor meglepetésemre visszahököltem.

A bokorban kutyacsontváz feküdt és a nyagesigolyán az én Pagát kutyám sárga nyakörve. Szegény kis állat. A veszett kutya marása után ide menekült, hogy mire kitör rajta a kór, távol legyen az emberekől, aztán itt pusztult és enyészett el. Mély szomorúság fogott el, hogy kedvence vadásztársamat így láttam viszont. A fürge, éber kutya: egy marék csont.

Íme, megismertem a nádas rejtélyét, de milyen másmilyen hangulat kelt életre bennem, mint amilyent vártam, ha megismerem a nádas titkát.

A rejtélyek gyakran megoldódnak az ember életében, csak hogy megoldásuk mindig másmilyen, mint aminőnek, míg a vágy űz — elképzeljük őket.

MOZGÓSÍTÁS

Borzasztó vihar volt, a villám szüntelenül cikázott, a menny rémesen dörgött, a fákat törte, tépte, kavarta a vihar és az eső zúgva esett, mint egy nagy fátyol, amely ráhull víztestével a földre és betakarja azt. Az ítéletidő minden borzalma fel-

tárult, sodró patakokkal, melyek megdagadtak a víz árjától és rombadöntöttek házakat, kitépett fákkal, melyek elorlaszolták az utakat; a hídtest alá-
ázva besüppedt a vonatok alatt, a házak teteje le-
sodródott a földre, mely tele lett cserép-, üveg- és
kőtörmelékkel. A távíródrótok a levegőben lógtak
és a vihar citerajátékot kezdett velük, amint lesza-
kadtak az oszlopokról. Mindenütt rémületes rom-
bolás, pusztulás, dúlás nyoma látszott. Ijedt arcú
emberek kukucskáltak ki a házakból és nézték, hogy
mi történik és vártak, vártak, mikor lesz vége és
mikor vége volt a nagy viharnek, önkénytelenül azt
kérdették egymástól, bensejük sugallatára: — Mi
lesz most?

Arra is megjött a felelet két napra rá, elment
a hadüzenet Szerbiának. Kitört a háború. Vége volt
a csendes, boldog életnek. Ahová csak ez a hír, hogy
»Háború van!« be tudott hatolni, ott mindennek
vége lett, ami addig volt, legyen az boldogság, jólét,
áldást hozó munka, vagy célirányú élet.

Igy történt ez Kordáéknál is. A szerencsétlen-
séget az idézte elő, hogy a gyermekek mellett levő
házitanító megkapta a behívót, hogy haladéktala-
nul vonuljon be ezredéhez. Olyan volt ez a hír annál
a háznál, mint a villámcsapás. A gyerekek megré-
mültek, a férjet bántotta a dolog, mert sajnálta a
fiatalembert, aki rendkívül ügyes, jómodorú, fess
ember volt és akit gyermekei szerettek, nemcsak
mint tanárt, hanem mint családtagot. Már több éve
náluk volt és így minden ügyükben jártas, úgynyira,
hogy néma egyes dologban még tanácsát is
kikérték, amely nem egyszer hasznukra szolgált.

De mi volt mindehhez az a fájdalom, amit az
asszony érzett. Egészen kővé meredt e hírre, elállt
a lélegzete, aztán bemenekült szobájába és ott párnái
közé vetette magát. Azt hitte, vége van, az egész
élete összetört, úgy érezte, hogy lehetetlen, hogy
ezt az embert elvigyék, hisz egy év óta ez mindene.
A férje nem értette meg őt, de ez boldoggá tudta
tenni — és most elviszik! Inkább a férjét hívták
volna be, de az nem volt hadköteles. Teljesen feldúlt
állapotban átsietett a házitanító szobájába. Az már
csomagolt.

Szaggatott szavak hangzottak el, szavak, amelyek inkább sikoltások voltak: »Elmégy!«

— Muszáj!

— Nem lehet segíteni!?

— Nem!

— És mi lesz velem?

Kínos csönd. Az asszony sírni kezdett.

— Nem, ez nem lehet. Hisz ott elpusztulsz. Nyomorékan jössz haza. Nem, te nem mehetsz el!

A férfi intette: Csillapulj! Elárulod magad!

— Jó, jó, — felelt az asszony — de ezt meg kell akadályozni!

A fiatalember megállt és ránézett az asszonyra:

— Ha az urad felmentetne!

Az asszonyon az örömsugár cikázott át: Meglesz! Azonnal férjéhez sietett és kérlelni kezdte:

— Menj és kérd meg a hadügyminisztert, mentesse fel ezt a mi hű emberünket!

— Nem fogja megtenni!

— Ha magad nem bízol abban, hogy megteszi, akkor nem! De, ha beszélsz vele, éreztetned kell, hogy ennek meg kell lennie.

Korda el is ment a miniszterhez, akit jól ismert, de az ridegen elutasította a kérést azzal:

— Barátom, ha mindenkit felmentünk, akkor hogy viselünk háborút?!

Korda hazajött és tudatta az asszonnyal, hogy nem sikerült közbenjárása. Az asszony sírni kezdett:

— Istenem, szegény ember!

Férje rászólt:

— Ne légy olyan érzékeny! Nem ő az egyedüli, akit elvisznek. Ma minden házban ugyanez a szomoruság ül. Sőt még nagyobb. Mert egyik helyen elviszik a fiút, a másikon a férjet és túrni kell, szenvedni kell — ez a háború!

Az asszony kisompolygott a szobából és alig várta, hogy szerelméhez mehessen. Mihelyst férje elment hazulról, nála termett. Az, amint ránézett az asszonyra, az arcáról leolvasta, hogy a közbenjárás nem sikerült.

— Tud is az beszélni... Én megyek el, majd én beszélek!

— Legyen eszed, — szólt a férfi — ez nem lehet.

Elárulsz mindent. Bízunk a jószerencsében. Légy erős!

— Oh, nem bírom el, — sirt az asszony.

— Légy irgalommal irántam, ne tedd nehezzé a válást, nekem erőre van szükségem, hisz képzelted, bennem is dül, forr, kesereg minden!

Az asszonyka nem szólt többet semmit, csak ráborult a szeretett férfira és hosszú, hosszú csókban mégegyszer élvezték a szerelmet, aztán a férfi vette csomagját és elment — a harctérre.

Mikor este Korda hazajött, nem találta feleségét szobájában. Kereste a lakásban és amikor a háztanító szobája mellett elhaladt, onnan halk zokogást hallott kiszűrődni. Óvatosan kinyitotta az ajtót és ott találta feleségét, amint az ágyra borulva zokogott. Lassan hozzálépett, megérintette vállát. Az nem mozdult. Erre rászólt:

— Kelj fel! Elég volt!

Az asszony nem mozdult. A férj indulatba jött:

— Gyere innen, elég volt ebből a komédiából!

Az asszonyt bántotta az ideges hang, de csak annyit felelt: Az én fájdalom, az én fájdalom! Erre a férj idegeskedni kezdett és fel akarta emelni feleségét, hogy elviszi onnét. De amint a karját megfogta, az asszony elutasította magától és rákiáltott:

— Hagyj engem, nem értesz te engem!

A férj hátralepett:

— Félek, hogy értelek!

— Annál jobb, — vágott vissza az asszony — legalább megtudod, hogy az én életem, az az enyém! Épp olyan jogom van hozzá, mint neked a magadéhoz!

A férj sarkonfordult, eltávozott. Hetekig egyfedél alatt éltek, de nem szóltak egymáshoz.

Közben szélesebben kevergett az idő. Jöttek a háborús hírek, csaták, véres rajtaütések, ezrek halálának hírei és a házasfelek szobáikban éltek elszáncolva egymástól, kiki érzelmi világába temetkezve.

Egy napon értesítést kapott a férj; a hadügyminiszter hívatta. Felsietett hozzá és az így fogadta:

— Kedves barátom, bizony szomorú hírt kell tudatnom veled! Az a te fiatal protezsáltad, akinek

érdekében egyszer nálam jártál — elesett. A szerb harctéren lelte halálát. Először lábát tépte szét egy srappnell. Aztán kórházba került, de mikor vissza voltunk kénytelenek vonulni, sebesültjeinket nem vihettük magunkkal és a szerbek irgalmatlanul felkoncolták őket, köztük ezt a szerencsétlen fiatalembert is!

Kordát az első pillanathan megrázta a hír. De aztán bensejében megelégedő örömet érzett. Nincs többé ő az élők sorában! Tiszteletteljesen meghajolt a hadügyminiszter előtt, aztán hazasietett. De nem úgy ment haza, mint aki gyászhiért visz, hanem mint aki örömben részes.

Egyenesen felesége szobájába sietett. Az csodálkozva nézett rá, hogy férje felkeresi. A férj pedig így szólt az asszonyhoz:

— Na, édesem, minden rendbe jött. A sors, a jó Isten mindent rendbehozott!

— Nem értelek — szólt az asszony.

— Majd mindjárt megértesz, — folytatta a férfi.

— Az a párhónapi eltávolodás, ami köztünk volt, most már el fog tűnni. Megint a régié leszünk. Mert eltűnt az, aki közöttünk állott!

Az asszony felkiáltott:

— Hogyan?

— Elesett! — hangzott a válasz.

Az asszony felsikoltott, aztán urára támadt:

— És te azt hiszed, most minden rendben van?

Te, aki gyilkosa vagy ennek az embernek! Mert te akarattal nem mentetted fel, hogy megszabadulj tőle!

— Félre beszélsz!

— Nem, nem! Most eljött a pillanat, hogy megmondjam neked az igazat. Én azt az embert szerettem. Szerettem életében, mert megértett és boldoggá tett és szerettem halóporában, mert ő volt a szerelmem! És ha valamikor, úgy most van vége igazán mindennek közöttünk! Mert eddig csak az élő állott közöttünk, de most közöttünk áll egy halott, az emlékek erejével! Én leszámoltam veled! Visszamegyek anyámhoz és te meg élj úgy, ahogy akarsz!

Ezzel elhagyta a házat.

A REJTÉLYES GOLYÓ

Galley dolgozószobájában megszólalt a telefon. Sokáig csöngetett, nem jött senki, aki a kagylót felvegye. A nagy csöngetést végre megúnta az inas, felemelte a kagylót és egy női hang kérdezősködésére azt felelte:

— Nem, még nem jött elő, tegnap este felment a toronyszobába, azóta nem láttuk. Ővele gyakran előfordul, elzárkózik és akkor egy-két napig nem látjuk. — Mit mondjak neki? Valérie ónagysága sürgősen szeretne vele beszélni? Hát ha parancsolja! — Kérem, én felmegyek és bekopogtatok a toronyszoba ajtaján!

Az inas letette a kagylót, felment a három emelet magasságba levő toronyszobába, megzörgette az ajtót, de választ nem kapott. Majd újra kopogott, de felelet újra nem jött. Erősebben zörgette az ajtót. Hiába volt minden igyekezete, válasz nem jött. De neki gyanús volt a dolog, mert jól ismerte gazdáját, aki külön természetű ember volt, néha napokig el tudott merülni kísérleteiben, de a legkisebb zörgetésre még álmából is fölriadt és rögtön jelezte, hogy meghallotta, hogy keresik. Az inas lement a házmesterhez, elmondta neki észlelését, aztán ketten mentek fel a toronyszobába. Az ajtó belülről volt bezárva, így hát egészen világos volt, hogy Galleynek ott bent kell lenni. Erre ketten dörömböltek, de semmi választ nem kaptak. Az inas ideges lett és azt mondta a házmesternek.

— Én rosszat sejtek. Ő feltétlenül válaszolt volna azóta már, ha nem történt valami baja. Lakatosot kell hivatni.

Elküldtek a lakatosért, aztán hárman próbálták kinyitni az ajtót, végre is betörték és úgy jutottak be a toronyszobába. Szörnyű látvány tárult eléjük. Galley nagy önarcképe előtt ott hevert átlőtt homokkal. Riadtan futottak le a lépcsőn a házmester, az inas és a lakatos. A telefonhoz szaladtak, hívták a mentőket, értesítették a rendőrséget, orvosért telefonáltak és nagy megdöbbenésükben tanácsalannul álltak ott, hogy mitévők legyenek. A mentők megérkeztek, megvizsgálták a halottat, megállapí-

tották, hogy a halál már tegnap este 10 óra tájban bekövetkezhetett. Megérkeztek a rendőrség közegei, megvizsgálták a dolgot és nyomozni kezdtek. Az íróasztalon egy papírszeletet találtak és azon csak annyi volt: »Halálosan szerettem — és ezért bűnhődnöm kell!«

A rendőrbiztos megvizsgálta még egyszer a holttestet, aztán azt mondta a detektíveknek keressék meg a fegyvert, amivel kioltotta életét, mert a lösebb nem közönséges hordképességű fegyvert jelez. Azonban hiába volt minden kutatás, a fegyvert nem találták sehol.

— Talán kidobta az ablakon — mondta az egyik detektív.

De az ablak zárva volt s mikor odalépett az egyik ember, meglepetve látta, hogy az üvegtáblán kerek lyuk van, a golyó nyoma.

— Uram! — szólt meglepetve főnökéhez, — a golyó kívülről jött a szobába. Itt nem öngyilkosság, hanem gyilkosság történt. — Mind az ablakhoz siettek és meglepetve látták, hogy azon valóban golyónyom van, amelynek az iránya megegyezik az ide úgy 200 méternyire levő villa tetőtérasszával. A rendőrtiszt kérdőre vonta az inast:

— Nem járt itt senki tegnap este, vagy ma reggel?

— Senki, — felelte az inas — csak Valérie asszony kereste ezelőtt egy órával telefonon.

— Hol lakik Valérie asszony? — kérdezte a rendőrtiszt.

Az inas kimutatott az ablakon.

— Abban a villában, mely úgy kétszáz méternyire lehet ide!

— Úgy! — szólt a rendőrtiszt. — Rendben van. Itt pecsételjék le a szobát, a halottat további intézkedésig hagyják abban a helyzetben, ahogy találták, az önarekép előtt.

A detektívek végrehajtották a parancsot, Sorel, a rendőrtiszt pedig átment a másik villába és megkérdezte a házmestertől, hogy hol lakik Valérie asszony. Megmondták neki, erre ő fel ment a legfelsőbb emeletre és becsöngetett. A szobalány nyitott ajtót. Sorel megkérdezte:

— Itthon van a nagyságos asszony?

— Igenis kérem.

— Legyen szíves jelentsen be, hogy én vagyok, Sorel és a rendőrség nevében egy nagyon fontos dolgot kell vele közölnöm.

Sorelt bevezették a szalonba és pár perc múlva a szép Valerie besietett a rendőrtisztviselőhöz.

— Velem parancsol valamit?

— Igen asszonyom, nagyon fontos és rendkívül bizalmas dologban kellett idejőnnöm.

— Foglaljon helyet, kérem.

Sorel szembe ült az asszonnyal, a széket közelebb húzta hozzá és mélyen a szemébe nézett.

— Ismerte ön dr. Galley-t?

— Hogyne, ő a legjobb barátom!

— Csak volt, asszonyom.

— Hogyan?

— Dr. Galley-t az éjjel megölték. Homlokon találta a golyó, melyet ennek a villának az irányából röpitettek toronyszobájába.

Valerie felugrott, egész testében remegve kiáltotta:

— Szentséges Isten, mit tettem!

Levetette magát a divánra és hangosan zokogott. A rendőrtisztviselő türelmesen várt, amíg az asszony túlesik az első rohamon, aztán így szólt hozzá:

— Szedje össze magát asszonyom, könnyítsen a lelkén és mondjon el mindent, úgy, ahogy történt.

Valerie nagy nehezen önuralmat parancsolt magára s aztán fátyolozott hangon kezdte valloását:

— Galley hű pajtásom volt. Aranyos, drága ember, nagy tudós és nagy sportember. Nagyon elzárkózott, magános életet élt, nem is tudom, hogy rajtam kívül lett volna ismerőse, vagy rokona. Sohasem említett senkit. Minden idejét tudományos kísérleteinek szentelte s egyetlen szórakozása volt, a vadászat. Engem is ő tanított meg s évekig vadásztunk együtt, nyáron űztük a menekülő foglyokat, ősszel lopva közelítettük meg a holdfénynél legelő szarvast, télen térdig gázoltunk a hóban a csörtlétő disznók után. Minden fegyvert kipróbáltunk s a golyólövések hatásait pontosan ismertük.

Mindketten a vadászatot úgy szerettük, mint hű barátot, mint ahogy én szerettem Galley-t, ahogy ő szeretett engem. A névnapomon új golyósfegyverrel lepett meg, amelyet még nem volt időm kipróbálni, mert még nem tudtam kimenni az erdőbe. — Valerie kis szünetet tartott. A rendőrtiszt megkérdezte:

— Mikor volt utoljára itt Galley?

— Tegnap, — felelte az asszony.

— Nem történt önök között semmi ezen utolsó látogatás alkalmával?

Valerie mélyen elgondolkozott.

— Semmi... és mégis most látom, hogy történt valami. Valami, valami borzasztó dolog.

— Mondja el kérem.

— Nekem hónapok óta udvarolt egy százados, Sandy István s ő a napokban megkérte a kezemet és én igent mondtam neki. Mikor tegnap Galley eljött, közöltem vele, hogy menyasszony vagyok.

— S ő mit szólt erre?

— Azt mondta: »Ügy!« — aztán leült oda a sarokba. Nem gratulált, de én nem vettem tőle ezt rossznéven, mert mondom, ő külön ember volt. Nem is tudott senki vele bánni, azt hiszem, az egyedüli élő lény, akihez barátsággal viseltetett, az én voltam!

— Ennyi volt az egész?

— Nem! — ő később beszélni kezdett s azt mondta, hogy én megérdemlem, hogy boldog legyek s ő ismert valakit, akinek én voltam az egész élete, egyetlen vágya s azt hitte, hogy majd egyszer engem az fog boldoggá tenni. Azt is mondta, most már nem mondja meg annak az embernek a nevét, mert már az felesleges, mert az az ember az én számomra meghalt. Még hozzátette: — jobb is így — az ilyen ember haljon meg! Akkor én nem figyeltem ezekre a szavakra. Teát hoztak be és míg teáztunk, azt kérdeztem tőle, — de ugy-e, azért mi jóbarátok maradunk és én mindig számíthatok magára. — Hogyne, — felelte ő, énrám maga mindig számíthat, amíg csak élek, egész a sírig.

Valerie elhallgatott.

— Nem lett volna több semmi? Lehetetlen! — szólt közbe Sorel.

— Várjon csak, — felelte Valerie. — De igen! Igen! — Egyszerre elmúlt komor hangulata, mint akinek valami nagyszerű dolog jutott az eszébe, a szeme fénylett és nevetni kezdett. Aztán megkérdezte: Kipróbálta már az új golyósfegyvert? — Nem, mondtam, még nem volt alkalmam és itt a villák között nem merem, hátha kárt teszek valakiben. Erre ő azt mondta: — Tudja mit? — kipróbáljuk mégis, hadd legyen nekem is egy kis örömöm. — Ismeri azt az önareképemet, amelyet én annyira gyűlölök. Fönt van a toronyszobámban, éppen a terraszra néz, azon fogjuk kipróbálni a fegyvert. — Nem bánom, — mondtam — de hogyan? — Figyelen ide! Ma este 10 óra után én megvilágítom az arckép fejét villanyreflektorral és maga innét a terraszról 10 óra 1 perckor leadja a lövést és majd én tudatom magával az eredményt. — Nevettem furcsa gondolatán, azt mondtam neki, hogy maga szereti az ilyen különösségeket, de belementem a dologba. Az óránkat összeigazítottuk, megállapodás szerint és 10 óra előtt pár perccel felmentem a terraszra és 10 óra 1 perckor leadtam a lövést a kivilágított arckép fejére. — Most látom, megesalt, ő állt ott, hogy meghaljon, mert ő volt az, aki szeretett és így akart elmenni az életből.

A rendőrtiszt felállt.

— Van még valami mondanivalója?

— Több szavam nincs!

— Ez a mese nagyon szép volt, asszonyom, de egy szót sem hiszek el belőle!

Valerie megdöbbenve ugrott fel:

— Hogyan! Kétkedik a szavaimban?

— Az elsőtől az utolsóig, csak egy bizonyos az egész dologban, hogy ön megölte Galley doktort. Hogy aztán mi volt a szándéka és mi volt a rugója tettének, azt ma, most megállapítani én nem tudom. Én csak egyet tehetek ebben az ügyben, letartóztatom önt, asszonyom!

Valerie kétségbeesett:

— Én tiltakozom ez ellen, engem szörnyű helyzetbe sodort egy szerencsétlen ember különködése, de én igazolni fogom magamat.

— Kérem, ha tanui vannak, legyen szíves nevezze meg őket, s majd tisztázzuk a helyzetet.

— Kérem, nekem van tanum, olyan tanum, akinek a szavahihetőségéhez szó nem férhet.

— Ki az, kérem?

— Maga dr. Galley.

— Ön azt hiszi, hogy egy halott fogja tanuvallomásával önt megmenteni?

— Igen, ő, aki ott fekszik, mert ő halálával is csak azt bizonyította be, hogy engem szeretett, még az életét is nekem adta.

A rendőrtisztviselő nevetni kezdett.

— Ezzel a nevetséges beszéddel ön csak még gyanusabbá teszi önmagát!

Ebben a pillanatban kopogtak az ajtón. A szobalány volt és egy express ajánlott levelet hozott az asszonynak. A levélre kívül rá volt írva: »Csak reggel kézbesítendő!« Valerie ránézett a levélre és felkiáltott:

— Galley írása. — A rendőrtisztviselő felé fordult: — Ha megengedi, felolvasom. — De alig futott át pár sort, a rendőrtiszt felé fordult és büszkén így szólt: — Hát halgassa meg ezt az írást, aztán ítéljen. Én azt mondtam Önnek, hogy nekem tanum van arra, hogy én ártatlan vagyok és ez a tanu nem más, mint maga dr. Galley, a halott. Íme, levele:

»Drága Valeriám! Bocsásson meg nekem, ha emberek előtt esetleg ostoba kellemetlenséget szereztem magának elhatározásommal. De midőn megtudtam, hogy maga eljegyezte magát mással és én magát örökre elvesztettem, elhatároztam, hogy befejezem az életet. Nekem az élet csak addig kellett, amíg maga mellett lehettem. Amint kettőnk barátsága közé egy harmadik ékelődött, abban a pillanatban az én életem megsemmisült. Elismerem, hogy különöc ember voltam. Magányos, elvonult az emberek közül, elismerem, hogy visszaéltem a maga bizalmával, mikor úgy választottam a halált, hogy magam álltam be az önarckép keretébe, hogy a maga kezétől haljak meg. De azt maga nekem meg fogja bocsátani, mert most már érzi, mennyire szerettem. Boldog mosollyal haltam meg, magára gondoltam

az utolsó pillanatban is és így boldog élet zárult le azzal a golyólövéssel, amelyet az én kedvemért maga leadott. Isten vele! Leborulok maga előtt, maga földreszállt angyal, még halottaiban is hű szerelmese, Galley.»

A rendőrtiszt megszégyenülve tisztelgett az aszszony előtt és távozni készült.

— Bocsánat, vissza kell térnem a halotthoz, hogy a temetésre az intézkedéseket megtegyem.

— Megálljon! — szólt Valerie és az asztalhoz lépett, az ott levő rózsákat felnyalábolta a színes vázából és átadta a rendőrtisztnek: — Most menjen, tegye ezeket a rózsákat a halott kezébe és ő tudni fogja, hogy ezt — én küldtem neki!

SZERELEM ÉS HALÁL JÁTÉKA

Romantika. — Pardon! Kései fecskéként suhan előttünk, hogy néhányat cikkázva, elcsicseregje ezt a kis történetet, melyet messze tájról hozott, hogy megragadva a képzeletet, élénk idézze a való életet.

*

Trattner John Newyork egyik leghatalmasabb pénzmágnása volt. Milliói dollárokból lévén felhalmozva, ura volt a piacnak és ura a hatalomnak. Csak egynek nem volt ura — családjának. Ő, a pénzkirály, aki meg tudta érteni a pénz, e sűrített energia minden mozgását, összetett lélektanát, — nem tudta követni sem a felesége, sem egyetlen fia lelkét. Feleségétől különváltan élt. Fia, az ott volt vele, bankházában alkalmazva.

Tratter Johnnak nagy tervei voltak fiával. Nagy urat akart belőle csinálni, szándéka volt összeházasítani valamelyik angol főnemesi családdal. De Jack, a fiú, anyja természetét örökölte, aki ideális gondolkozású nő volt és a pénzt csak annyira becsülte, mint ahogy valamely eszközt becsülünk, amelyre szükségünk van, de nem tekintette bálványának, amelynek érdemes egész életünket, sőt még lelkünket is a szolgálatába adni. És Jack nem atyja terveit követte, hanem saját érzelmeit. Így esett meg

aztán, hogy beleszeretett egy feltűnően szép gépirólányba. Akivel aztán rendesen együtt mentek kirándulásra, feleveztek a Hudson vizén és partra kelve, napnyugtáig táboroztak az árnyas partoldalon. Majd visszatértek a hatalmas városba és itt a vízen, míg a csónak úszott Newyork felé és a hatalmas házióriások csillogó villanyszemmel tekintettek feléjük, itt a szűk csónakban, a bevont evezők mellett, egymáshoz bújva, suttozták el egymásnak a »holtomiglan-holtodiglan«-t és a nagy hajók szirénabúgással helyeseltek hozzá és még a »Ferry Boat«-ok is ugatva adták meg hozzá beleegyezésüket, amint kürtötorkukból sisteregve előtört a gőz lehe. De az úszó járművek és gőztüdejű alkotmányok kedves helyeslése mit sem ért, mert Tratter John rettenetes haraggal lökte ki egyetlen fiát és hajthatatlan maradt kérésére és vad dühvel kiáltotta fia szemébe, hogy nem enged be családjába, vagyonába minden szemetet!

Jack szédülve rogyott össze, hazatámolygott és nem mert a szép Mable elé menni. Napokig bujkált a házrengetegben és a kikötő sáros áruházaik között. Maga sem tudta, mit tesz, csak ment, ment, úzótt vad volt, saját feldúlt belseje úzte, melyet tulajdon atyja dúlt fel. Teljesen össze volt törve. Eközben ismét elérkezett a hét-vége és vasárnapja. Mable várta őt, de Jack nem jött. Nyugtalan lett, felhívta telefonon.

— Halló, Jack! Mi van magával?

— Beteg vagyok! — hangzott a felelet.

— Evezzünk fel a vízen, ez jót fog tenni! — kérte a leány.

Jack kissé gondolkozott, aztán beleegyezett, mert úgy gondolta, hogy a vízen bevall Mablének mindent és tisztázza a helyzetet. Ezért jó messze felevezett a Riveren. Aztán behúzza az evezőket és Mable kezét megfogta, mélyen szemébe nézett, amint a csónak alján szembe ültek egymással.

— Mondd, Mable, igazán szeretsz engem, vagy csak a vagyonoméért!

A leány felkiáltott:

— Jack, ezt én nem érdemeltem.

A fiú csillapította:

— Én bízom benned, de az apám!...

— Mi köze az apádnak a szerelmedhez, vagy elég erős vagy egyedül, vagy ha nem vagy férfi, akkor úgyis elvesztél előbb-utóbb. Az atyád nem tudna megtartani engem részedre — pénze erejével!

Jack nem válaszolt, érezte, hogy a lánynak igaza van. Csend volt, Jack nem merte tovább tárgyalni a dolgot, fejét kezébe temette és sírt.

— Mi bajod, Jack? — kérdezte a leány.

— Oh, hidd el, a szívem meghasad, saját apám áll előlem, mikor boldog akarok lenni! Hát nem emberi jog-e, küzdeni a boldogságért?!

— De hisz küzdhetsz érte, ha van erőd! — vigasztalta a leány.

Jack tovább kesergett:

— És hozzá oly durván fölhasítani az ember legmélyebb, legszentebb érzéseit. Hisz ha nem az apám lett volna...

— Mit mondott? — kérdezte Mable.

— Téged szidott, téged ócsárolt, hogy nem ereszt be a családba!...

— És te, remélem, megvédtél?

— Elfult a lélekzetem, kifordultam a szobából, elmentem!

— És nem védtél meg? Mit mondott rám?

Jack hallgatott.

Mable ideges lett:

— Mit mondott rám?

Jack könnyörgésre fogta:

— Hadd el, hadd el... úgyis vége mindennek!

De Mable erősködött:

— Tudni akarom, akarom, mert engem nem lehet sértegetni. Nost, mit mondott?

Jack nem felelt. A leány megfogta a kezét:

— Felelj!

A fiú lehajtotta fejét:

— Nem ereszt be a családba!...

— Miért?

Jack sírt.

—... »Szemetet« — így mondta.

Mable felugrott:

— A nyomorult! És te, te nem védtél meg?!

— Elmentem, Mable, elmentem, mert a szívem nem bírta tovább!

A leány felállt a csónakban. Hirtelen mozdulattal lehúzta a gyűrűt, melyet Jack adott neki eljegyzésül és odaadta Jacknak.

— Itt a gyűrűd, vége mindennek!

Erre Jack is felállt a csónakban: — De Mable!

A csónak ingadozott és a szenvedélyben égők nem vették észre, hogy a Ferry Boat mellé kerültek. Egyszerre csak ütdést éreztek és Mable bezuhant a folyóba a Ferry alá, Jack pedig végigvágódott a csónakon. Mire feltápáskodott, Mable nem volt sehol. Kiáltott, a Ferry Boat megállt, csónakokat bocsátottak a vízre, de hiába volt minden, Mable eltűnt mindörökre. Jack ott zokogott a csónak alján és csókolta a gyűrűt, a kedves gyűrűt, amellyel Mable pár héttel ezelőtt eljegyezte magának. És most a szerelemnek vége volt!

A lapok szörnyű botrányt csaptak, részletesen közölték az ifjú pár szerelmi történetét és Tratter John kegyetlenségét. Egy riporter még azt a szóváltást is lenyomatta, amely apa és fiú között zajlott le a leány halála után. A dolog szenzációs vége az lett, hogy Jack nyomtalanul eltűnt. Tratter hiába kerestette a legügyesebb detektívekkel, de egyetlen gyermeke nyomára nem tudott jutni. Ez őt is megtörte. Üzleteitől visszavonult és nem mutatkozott a Wallstreeten, mert most látta csak be, hogy az üzlet is csak fiáért érdekelte őt. Nem a pénz a fontos, de a gyermek, aki a síron túl is hirdeti az ő dicsőségét. Felesége néma maradt, de sokkal nyugodtabb volt, mint ő, nem szólt egy szót sem, de nem érintkezett senkivel.

*

Két év múlva Kanadában, az erdőirtási vállalatnál szenzációs gyilkosság történt. Az egyik favágót megölték, óraláncát, óráját, pénzét elrabolták és ruháit szétszórták. A gyanú egy fiatal emberre esett, aki Douglasnak, Max Douglasnak mondta magát. A jury összeült és az ifjú hiába tagadott, az esküdtek törvényt ültek felette és halálra ítélték. A vadon törvényei szerint tizenkét óra időt adtak neki a magabaszállásra, az ítélet végrehajtása előtt. Az eset nagy port vert fel a környéken. Ekkor jelentkezett a közeli postahivatal kezelőnöje,

Clary Hudson kisasszony, akihez a fiatalember el-
látogatott és aki szimpátiával, sőt talán szerelem-
mel viseltetett az ismeretlen favágó iránt. A lány
a Sheriff elé állott és meggyőző hangon hirdette:

— Ez az ember ártatlan!

— Mivel tudja ezt bizonyítani?

— Bizonyítom azzal, hogy ez nem Max Dou-
glas, hanem Jack Tratter, a híres Tratter fia, akit
keresnek!

— Miből következtet erre? — kérdezte a She-
riff.

— Abból, mert »Poste restante« levelei hozzám
így érkeznek és ő a női kézzel írott leveleket tőlem
ezen a néven szokta átvenni!

A Sheriff elgondolkozott, majd szembesítette a
leánnyal.

— Mondja a szemébe azt, amit nekem mon-
dott — szólt a bíró.

A leány odalépett a fogolyhoz és gyöngéden
így szólt hozzá:

— Te nem vagy Max Douglas, te Tratter Jack
vagy, miért akartál meghalni?!

A fiú mélyen sóhajtott:

— Mert elvesztettem azt, akit szerettem!

— Te nem vagy gyilkos! Te csak szerencsétlen
vagy!

— Igen — felelt a fiú. — Bűnt nem követtem
el, más a gyilkos, nem tudom ki, de a halált moso-
lyogva várom!

— De én nem engedem, hogy meghalj!

— Miért? — kérdezte a fiú.

— Mert tudom, hogy tisztalelkű vagy, látom,
hogy a nagy bánat férfivá tett és mert — szeretlek!

A leány odasímult az ifjúhoz, és az mélyen sze-
mébe nézett.

— Hát lehetséges újra kezdeni az életet?

— Mindent lehet, csak akarni kell, te a halálból
jössz vissza — és hív az élet!

— És a te szerelmed! — szólt Jack és magához
ölelte a postáslányt és ujjiára húzta Mable gyűrűjét.

A Sheriff nyugtalankodni kezdett, de Clary
Hudson öntudatosan folytatta:

— Én már sürgönyöztem is Newyorkba, a vá-
lasz minden percben itt lehet!

Ekkor lovas érkezett és a Sheriffnek átadta a táviratot, amely igazolta Jack kilétét.

A kivégzést elhalasztották. Újabb bizonyságok kerültek napfényre és az új jury szabadnak nyilvánította Jackot. A favágó gyilkosát másnap fogták el a hegyek között, egy indián volt.

Reggelre repülőgépen megérkezett Tratter John is és sirva borult fia nyakába. Jack eléje vezette Miss Hudson.

— Apám, itt van életem megmentője és lelkem újjáteremtője. Ő tett emberré, ő adott vissza az életnek, a lelke, a szerelme révén?

A büszke Tratter nem szólt semmit, csak egymásba tette a két erős kezét.

Mikor Tratterék elhagyták a telepet, akkor hajtották végre az ítéletet a farmerek a vadon törvényei szerint, a gyilkos indiánon. Az akasztott testbe minden favágó belelőtt egy-egy golyót. És ez a sortűz volt az üdvölvés a nászútra induló Miss Hudsonnak és Jack Tratternek, akik a halál küszöbéről indultak el — a szerelmes életbe.

A MADÁRKA ÉNEKEL

Interlakenből indultunk, hogy a Furka-hágón átkelve Andematten át St. Moritzba menjünk. Kilométerekben kifejezve nem is egész kétszáz, de hányszor kell felemelkedni a fellelborította csúcsokig, hogy egyik völgyből a másikba átkelhessen az ember és így hatalmas úttá alakul át ez a pár száz kilométer, az emelkedő, összehajtogatott serpentinek révén.

Emberfeletti erők játéka ez a hegykoszorú, mely ott él Svájc hegyeiben, tarkítva a csillogó tavakkal, melyek a völgyből vízszemükkel fölneznek az emberre. És az erdők, melyek fenyves katonáikkal délcegen állnak sorfalat, egész a havas csúcsokig, hol már lekopik az élet a hegyekről, legfeljebb egy-két havasi gyopár kukucska még elő a tar oldalon. Bámulatos utak kanyarognak itt a meredek szélén, úgy, hogy az ember önkéntelenül megkapaszkodik az autó oldalába, nehogy lecsússzék a kocsí az irdatlan szakadékba. Dobbanás-

szerű erő van ezekben a képekben, a sziklahegy akarata, a hegyóriás öntudata, mely uralkodik a tájon.

Haragoszöld fenyők között finoman siklott a gépkocsi: por nem szállt fel nyomán a pompás úton és a fenyves üdítő illata életadó erővel szál-longott a tiszta levegőben. Csendesen haladtunk, a szerpentin kígyózott a fenyők között és egyszerre csak éles madárdal ütötte meg fülünket. Oly tisztán szólt, mint a távoli hegyekről áthangzó pásztor-tilinkó vagy a közelben legelésző tehén kolompja. A madárka énekelt... Mellettem ült a kedves asszony és szép szemével kereste az erdő kis muzsikusát... a gép lassabban haladt és mi gyönyörködünk az édes madárdalban.

— Vajjon mit énekel? — kérdezte a szép asszony.

— A természet titkát, az erdő rejtélyét, kis lelke vágyát! — feleltem.

— És kinek szól a dal? — kérdezte tőlem.

— Nekünk is és az egész világnak, de elsősorban a párjának vagy pelyhes fiainak, akik most a nyár végén már ott röpdösnek az elhagyott fészek körül!

— A fiainak énekel a madár? — ismételte az asszonyka.

— Énekel, — válaszoltam — és nemesak altatódalt, de dalt az életről, a nagyvilágról és annak minden rejtélyéről!

— És ebben a dalban benne van a kis madárlélek minden érzése a párja iránt és szeretete a fiókáihoz?

— Összefoglalva minden — énekhangban kifejezve, amely csattogva szakad fel kis lelkéből!

— Boldog madárka, szerencsés lény — ismételtette az asszony. — Boldog, mert mindazt, amit megismert a nagy világból, hirdetheti pelyhes fiainak, akik majd híven utána dalolják azt az őket követő nemzedékeknek!

— Igen, dalfüzér ez, mely a mérhetetlen idő úrból jön és belecseng ivadékról ivadékra szállva a végtelen időbe!

— Egyik nemzedék átadja titkát a másiknak. Mily gyönyörű! De mit csináljon az, akinek nincs

kinek adni tovább az élet titkát? Aki meddőn nézi az idők folyását?

Nem válaszoltam és az asszonyka mélyet sóhajtván folytatta:

— A madárka énekel fiainak és én nem énekelhetek sem altatódalt, sem hívó éneket, mert nincs, nincs gyermekem! Természet, fukarkezű zsarnok, miért vetted el tőlem az élet legnagyobb örömét? A gyermeket! Hogy mit jelent e szó egy asszonynak, azt talán nem is érti meg egy férfi. De hogy mit jelent az, hogy nincs gyermek, azt súlyos csapásként érzi a nő!

Szomorúan hallgattam, az asszony pedig folytatta:

— Nem tudok elmenni az utcán, hogy oda ne menjek a gyerekekhez, ha szembe jön velem. Valami úz feléje és ha látom a más gyermekét, belül olyan kint érzek, mely más fájdalommal össze nem mérhető. Kérdések üldöznek: így kell elmenni az életből, le a föld alá, ama hűvös zárkába és fönt az élők birodalmában semmi, de semmi nem fog emlékeztetni arra, hogy itt jártam és addig is, az élet útján mind az az öröm, amit ez a szó »gyermek« kifejez, el van véve tőlem. És a gyermek szeme, mely oly csodás fénnel ragyog az anya felé, nem tűndököl nekem, — az élet hajnali csillaga nem gyúlt fel számomra sohasem! És hiába könny, hiába sirám, nincs hatalom, mely megadja nekem ezt. A meddőség átka ül rajtam örök csapásként nehezve rám. Mindent megadott nekem az élet, hitvest, vagyont, szépséget és mégis, mikor megtagadta tőlem a gyermeket, úgy érzem, hogy elvette tőlem mindent, elvette az igazi életet. Mert a gyermek az élet, a cél, a küzdelem, a megújulás és az örök élet!

Könnyeit törölte és elhallgatott, az autó is gyorsabban szelte az utat és kopárabb hegyvidékre értünk, az erdők elmaradtak és a madárdal elhalt.

Havas tetők felett jártunk, csak szikla és jég-burok volt körülöttünk, néha egy-egy hajlatban kis havasi gyopár fehérlett az ő elhalószínű virágjával. Itt nem énekelt többé a madár, itt nem be-

szélt a szépasszony. Ez a kopárság a némaságot hirdette.

Felnéztem az égre, amely tiszta volt és fényes és egyszerre csak egy mozgó pontot vettem észre, amely csodálatos nyugodtsággal írt le szépívelésű köröket a hatalmas űrben. Felismertem és örömmel kiáltottam:

— Nézze, nézze, ott szállong egyedül fent a magasban a királysas, a lég királya! Nézze, milyen biztos, nézze, milyen nyugodt, a semminek látszó végtelenségben. Biztos az ő nagy magányosságában, abban van az ereje, ő az élet ura, és övé az élet, mert erős, mert egyedül áll!

Az asszonyka hosszan elnézte a napfényben szállongó sást, de nem szólt semmit, lelke zárva maradt, a madárka nem énekelt többé...

AZ ADOTT SZÓ

Húsz éves volt, szép sugár nővérsű, szőke haja aranyveretűnek tetszett, szemében benne játszott a májusi napsugár vidámsága. Csupa élet, élnivágás volt a szép Ada. Nagyon szerette a sportot, különösen a lovaglást, mindig azt mondta: »Ha egy ló kantárszárát fogom, úgy érzem, uralkodom valakin, egy élő lényen. Ha pedig vágat velem a ló, azt hiszem, enyém a világ, a nagy szabadság, a legnagyobb kincs az életben.«

Nagyon sok úrlovas, katonatiszt sportember járt a házukhoz. Még falkavadászatot is rendeztek, utána pedig tánc volt a kastélyban, reggelig. Ada még soha sem volt szerelmes. Mindig azt mondta: »Félek a szerelemtől, mert az rabság, rabja lesz az ember egy szenvedélynek, rabja lesz valakinek, én pedig független akarok lenni, azt akarom, ne érezek semilyen béklyót az életemen.«

De az élet kiszámíthatatlan és mégis úgy esett, hogy mikor egy új szomszéd Géresy földbirtokos tisztelgett előtte, nagy hatással volt Adára. Valami olyan furcsa érzést keltett benne, amit azelőtt nem ismert, pedig csak bemutatkozott. Meghajolt előtte és azt mondta:

— Géressy Lajos vagyok. Igaz — tette hozzá mosolyogva —, a legfiatalabb sarja a Géressy-nemzetségnek, remélem, ha ez bűn, ezt megbocsátja!

Ada elfogódva nyujtotta feléje kezét és azt mondta:

— A bűnt csak vezekléssel lehet jóvátenni, egyszerű megbocsátás az alól nem old fel senkit.

Géressy elértette a célzást és megkérdezte:

— Szabad eljőnnöm (vezekelni máskor is, hogy Ön elé járulva tisztázzam bűnömet)?

— (Aki alázatos szívvel lép a bűnbánás útjára, az bocsánatot nyerhet és feloldozást minden vétke alól.

— A feloldozás még nem megbocsátás, csak akkor teljes az, ha kegyeibe fogadja a bűnöst.

Ekkor ebédhez hívták őket. Egymás mellett ültek, azután beszéltek lovakról, akadályversenyekről, parforcevadászatról és abban állapodtak meg, hogy a földbirtokos átjön máskor is ide s aztán majd együtt kilovagolnak, illetőleg egy versenyt rendeznek, mindegyik a saját lovát lovagolja és a vesztes a másiknak ad valami ajándékot.

Nagyon tetszett Adának az ötlet és alig várta, hogy a megbeszélt nap elérkezzék. Szórakozott és ideges volt. Nővére meg is mondta neki:

— Olyan furesa vagy, hát ilyen nagy dolog az a versenylovaglás? Remélem, van annyiira úriember Géressy, hogy inkább visszatartja lovát, esakhogy te győzhess.

— Azt már nem — mondta Ada. — Szavát fogom venni, hogy nem lesz semmi tekintettel rám, mert akkor inkább nem ülök fel a lóra.

Amint másnap az udvarló megérkezett, Ada eléje sietett s mindjárt ezzel szólította meg:

— Mondja, Géressy, teljesen úriembernek tartja magát?

— Micsoda kérdés ez, kedves Ada, hát természetesen, minden porcikám ezredrészéig.

— Akkor adja szavát: ha versenyzünk, nem lesz rám semmi tekintettel. Ha a maga lova győz, győzőn. Ne sajnáljon engem és semmi esetre se kíméljen, mert nem akarok kivételt.

Géresy csak ezt felelte rá:

— Úgy lesz, kedves Ada, ahogy kívánja.

Aztán megvolt a verseny és nem Ada győzött. A verseny után együtt sétáltak a parkban, Ada azt mondta Géresynek:

— A jutalmat még át kell adnom.

Azzal odalépett a rózsatőhöz, egy szép rózsát levágott és lovagja kabátjába tűzte. Géresy megfogta Ada kezét és ezt mondta:

— Nézzen a szemembe Ada, akar a feleségem lenni?

(Ada kissé elgondolkodott, aztán így felelt:

— Igen, de egy feltételem van.

— Parancsoljon, mondja el.

— Adja úri becsületszavát arra, hogy ha én az életben valakit megszeretek és azt mondom magának: Lajos, mást szeretek, akkor maga nem fog semmi akadályt gördíteni az elé, hogy én elmehessek azzal, akit szeretek. Nekem kell a szabadság érzete, nem akarom, hogy rabnak érezzem magamat maga mellett, ezért kérem a becsületszavát.

Géresy megcsókolta a lány kezét, magához ölelte és azt mondta:

— Fogadom úri becsületszavamra, hogy úgy lesz, ahogy maga kívánta, mert nekem csak egy vágyam van, hogy maga boldog legyen.

Pár hónap múlva megvolt az esküvő, a következő évben a keresztelő. Multak az évek, a kislányukból már iskolába járó tanuló lány lett. Ekkor történt, hogy Ada a megyebálon megismerkedett egy másik földbirtokossal, Sirodyval, akinek a szeme mézése, férfias fellépése hatással volt rá. Eleinte el akarta hessegetni magától a gondolatot. De aztán mennél többször találkozott vele, annál jobban vonzódott felé, sőt ő hívta meg a házukhoz is, hiszen a férjének jó barátja volt. Aztán meghívta lovaglásra. Egyszer, mikor kilovagoltak s az erdő egyik tisztásán leszálltak lovaikról, Sirody lesegítette Adát a nyeregből. Az asszony olyan lágyan feküdt karjaiban, hogy ő maga sem tudta hogyan, nem volt ott sem szó, sem mozdulat, csak egy öntudatlan összesimulás és ajkuk csókba forrott össze.

Ada érezte, hogy ez szerelem. A férfi is ezt vallotta, mikor azt súgta 'Adának:

— Láss, milyen ajándékot adott nekünk az élet.

Egy ideig titkolták a dolgot, de aztán megállapodtak abban, hogy Ada beszélni fog férjével és megoldja a kérdést. Biztosította Sirodyt: ő el van határozva arra, hogy elvállik az urától s hozzá megy feleségül.

Egy esős napon, mikor már az ebédem túl voltak és csöndben feketéztek, az asszony így szólt férjéhez:

— Lajos, százszázalékig úriember vagy te?

Férje nevetett.

— Micsoda bolondság jár a fejedben?

— Hát nem emlékszel arra, hogy ezt már tőled megkérdeztem egyszer?

— Hogyne, amikor vőlegény és menyasszony lettünk!

— Nagyon örülök, hogy emlékszel erre. Mert akkor arra is emlékezned kell, hogy te akkor nekem úri becsületszavadat adtad: ha én valaha az életben valakit megszeretek s azzal el akarok menni új életet kezdeni, akkor te nem fogsz utamba állani, hanem megengeded, hogy kövessem azt, akit szeretek.

— Hogyne, így volt — nevetett a férfi —, rég volt, talán igaz se volt. Ami volt, az volt, ami elmúlt, elmúlt.

— Semmi sem múlt el, Lajos. Sőt, ha valami él ebben a pillanatban, az éppen a te fogadalmad és úri szavad.

A férfi odafigyelt és megváltozott hangon mondta:

— Mit mond maga Ada, nem értem?

— Pedig nagyon egyszerű. Én megszerettem Sirodyt és elhatároztuk, hogy egymásé leszünk. Most, tizenhárom év után, kérek, hogy váltsd be a becsületszavadat.

Géresy csak most eszmélt fel, hogy ez nem tréfa többé, hanem komoly dologról van szó. Felkiáltott:

— Asszony! Meggondoltad, miket beszélsz?

— Teljesen tisztában vagyok minden szavam-mal, kérlek add vissza a szabadságomat.

— De a gyermek, a kis Ada!

— A kis Adát intézetbe adjuk itt a városban, nyáron pedig a szünidőben nálam lesz, ez nem akadály.

— De Ada, az Istenért!

Az asszony a férje elé állt és azt mondta erős hangon:

— Itt minden további szó felesleges, arról van szó, megtartod-e úri szavadat és visszaadod-e szabadságomat, igen, vagy nem?

Géresy küzdött magával, levetette magát a díványra és zokogott, azután összeszedte önműrűlűt és csak annyit mondott:

— Szabad vagy!

Ada még aznap elhagyta a házát, pár hónap alatt lezajlott a válópör, és ő Sirody felesége lett. Mikor elhagyta a várost csak annyit árt volt férjének búcsúzóul:

— Örűlök, hogy nem csalódtam magában. Maga a viláá legűribb űriembere!

A FAL MÖGÖTT

Szonny komoly ember volt és mélyen elmerűlt tudoműnyos kutatásaiban. Alig járt emberek közű, minden idejét a laboratóriumában töltötte. Magán-életűről jóformán alig tudtak valamit; néha látták csak, hogy eljárt abba a társaságba, ahol a szép Jossel Ellen asszony megfordult. Beszűlték, hogy néha látták őket bizalmas kettűsben, de pontos, megbízható adatokkal senki sem bírt. Kortársai inkább különének tartották, de voltak fanatikus hívei is, akik eskűdtek rá és szentűl hirdették, hogy Szonny előbb-utóbb rá fog jönni valamire, ami az egyetememberiség javára áldást hozó lesz. Legnagyobb megűrtűje, a kórház vezetűje, dr. Baeker volt, aki Szonnynak teljesen szabadkezet adott, csináljon olyan kísérleteket, aműyeneket jónak lát. Így Szonny minden idejét tudoműnyának szentelte és

ötletes fejében egyik kísérlet a másik után vilant át.

Évekkel ezelőtt Amerikában járt, ahol barátságot kötött Reed Walterrel, s az, egyszer, hogy kedveskedjék neki, üvegtubusokban moszkító petéket küldött, hogy Szonny azokkal kísérletezzék, mert akkor már élt a közhitben az a tudat, hogy a sárgaláz szörnyű betegségét a moszkító csipései okozzák.

Egy nap Szonny a szokottnál is komorabban tért haza laboratóriumából, pedig azon este Ellen asszonnyal vacsorált. Búskomorsága és nyomott kedélye mindenkinek feltűnt, de komorságának okát megkérdezni senki sem merte. Baeker doktor tréfásan megszólította:

— Kedves Szonnykám, a maga zord arcáról én azt olvasom le... Ne haragudjon, hogy eléje vágok az eseményeknek... hogy a maga agya nagy munkában van és a mi tudományunk nemsokára egy csodálatos felfedezéssel lesz gazdagabb!

Szonny ajkán halvány mosoly suhant át:

— Kedves principálisom, a legszebb gondolathoz is alkalom kell, hogy az ember egy tervet megvalósíthasson, különleges dolgokra pedig a mi szerény környezetünkben nem igen kerülhet sor!

Ebben a pillanatban megszólalt Baeker asztalán a telefon.

— Halló... igen, igen... és vagyok... mit mond? Hogyan lehetséges ez?... egy kínai... de hogyan jött hozzánk?... a kikötőből, vasúton... kérem, értem, azonnal intézkedem! — Ezzel letette a kagylót s Szonny felé fordult:

— Mondja, kedves barátom, maga végszókra dolgozik? Úgy mint a színpadon a drámáknál?

Szonny szárazon felelt:

— Parancsol velem, főorvos úr!

— Igen... Önre bízom ezt a különös esetet. Most jelentik, hogy egy kínai érkezett városunkba, akin kitört a sárgaláz... Vegye kezelés alá... Szeparálja... Ha lehet, gyógyítsa ki... Egyszóval tegyen vele azt, amit akar!

Szonny szeme felvillant. Megrázta a főorvos kezét és csak ennyit mondott:

— Köszönöm!

Ezzel gyorsan eltávozott. Első dolga volt előszedni a moszkítópetéket, hogy azokat kiköltse és közben rohant betegéhez. A nyomorultat egy vaságyon találta, egy teljesen üres szobában. Szeme véraláfutásos volt, teste bőre aranyárga. Míg Szonny a kínait nézte, mindazon törte a fejét, hogyan tudja addig életben tartani, míg a moszkítópetéi kikelnek. Mindent elkövetett a beteg életben tartására. Szerencséje volt, mert tudta hátráltatni a kínzó csuklást és a hányásingereket. Ezalatt a petékből kibújtak a csinos rajzolatú moszkítók, melyek hátukon hordták jellegzetes lantformájú ezüst mintájukat. Most üvegtubusokba rakta moszkítóit, aztán a hermetikusan elzárt betegszobába eregette őket és várt, míg a moszkítók teleszívják magukat a beteg vérével. Akkor újra összefogdosta a vérdús állatokat, üvegtubusba zárat őket és laboratóriumba vitte. A szerencse megint kezére játszott, mert alig ért a szobájába, máris értesítették telefonon, hogy a kínai meghalt. Most Szonny végre hajtotta szörnyű tervét. Önmagára engedte a szörnyű moszkítókat, összecsisíttatta magát velük s mikor így meg volt fertőzve, kiírtotta a bestiákat. Ezután azonnal jelentkezett Baekernél és szárazon előadta a tényállást:

— Uram! Azt hittem, hogy ragyogó életet ad a sors osztályrészemül és szép napok fognak rám is virradni az évek hosszú során, de minthogy másképp határozott a sors, mely ellenem fordult végzetével, azért én elhatározó lépést tettem, hogy az én üressé vált életemmel az emberiségnek hasznára legyek.

Baeker ijedten nézett rá:

— Mi történt?

— Sem több, sem kevesebb — felelt Szonny — mint az, hogy a kínai belehalt a sárgalázba, azonban én a halálhozó infekciósirákat megmentettem.

— Hogyan? — kérdezte a megdöbben Baeker.

— Moszkítók segítségével átplántáltam a mérget saját testembe!

Baeker felugrott:

— De hisz akkor ön a halál fia!

— Nem, én a halhatatlanság jegyese vagyok!

Mert én most lerovom az emberiség iránti nagy kötelességemet. Önt csak arra kérem, teljesítse kérésemet.

— Uram! — szólt a megdöbbenő főorvos, — részemre minden szava parancs!

— Akkor most falaztasson be engemet laboratóriumom rácsosablakú helyiségébe. Én tíz napra való élelmet viszek be magammal, írópapírt és ott betegségem lefolyásáról jegyzeteket fogok készíteni. Ha a rácsos ablakon át látni fogják, hogy »elvégeztetett«, amire vállalkoztam, úgy bontassa ki a falat, hullámat égettesse el, irataimat dezinficiáltassa, aztán nyomattassa ki!

Baeker mélyen megdöbbenve nézett Szonnyra. Egy óriási hős állott előtte... Szonny a halál fia! Gyorsan intézkedett s a kőművesek még aznap este megérkeztek. Szonny behordatta az ételeket, az írópapírt és a töltőtollat. Aztán leült laboratóriuma karosszékébe s nézte, amint a kőművesek téglát téglára rakva, elzárják őt a külvilágtól. Már jó magasan járt a fal, amikor az egyik kőművesnek munka közben jókedve támadt és dudorázni kezdte:

— Semmi babám, semmi, így szokott az lenni, mindenféle szerelemnek vége szokott lenni!

Készen volt a fal, a kőművesek elmentek, Szonny egyedül maradt elzárt kriptájában. Aztán sorra felírta a papírra: Május 11. Semmit sem érzek.

Május 12. Este. Fáradt vagyok, mintha nagy munkát végeztem volna.

Közben két napig nem volt napló. Nem volt lényeges közleni valója.

Május 14. Olyan érzésem van, mintha maláriás volnék. A tükröből látom, hogy a szemem vérbeborult.

Május 15. Csupa tűz vagyok és fáradt, nagyon fáradt. Hőmérsékletem 39 fok, érverésem 110.

Május 16. Kínzó csuklás gyötör. Egyik hányás a másikat kergeti. Lázam emelkedik, közel jár a 40 fokhoz, érverésem 100 körül van.

Május 17. Csuklok, rángatódzom, egyre hányok, hőmérő 40 fokon felül jegyez, érverésem 100 alatt van.

Május 18. Nem tudom... nem látok... ráz...

Mikor hetednapra benéztek az ablakon, Szonnyt a földön fekvé látták, hörgése hallatszott még, de aznap este megszűnt a hörgés. Vége volt.

Baeker doktor újra hívatta a kőműveseket, de akkorra már az egész városban híre ment Szonny nagy kísérletének, amellyel önkéntesen bizonyította be, hogy a gyilkos kórt ezek a lantformájú, ezüst mintájú moszkítók oltják bele az emberek sebzerve-tébe. Tehát nem ruha, tárgy, vagy táplálék, ital, vagy víz, hanem egyesegyedül a moszkítócsípés a sárgaláz terjesztője. Szonny megoldotta a kérdést és nem vitte titkát a sírba, hanem örökül hagyta az egyetemes emberiség részére.

A kőművesek bontani kezdték a falat. Baeker állt ott asszisztensével, az újságírók nagy tömege, orvosok és mind várták, amíg beléphetnek a szomorú helyiségbe. Elsőnek Baeker doktor lépett be Szonnyt leborította egy lepellel, aztán kezébe vette a kis hőmérőt, mely 41 és fél fokot mutatott. A komor csöndben csak a dezinficiáló fecskendők zaja hallatszott, amikor egyszerre zaj és tolongás támadt az ajtó előtt. Egy gyönyörű nő akart utat törni magának, hogy bejusson a halálfülkébe. A kintlevők erőszakkal tartották vissza, hogy beljebb ne hatoljon, de ő egyre csak azt hajtogatta:

— Engedjenek... Nekem hozzá kell mennem!

Valóságos dulakodás támadt, mert az idegen nő olyan hallatlan erőszakoskodást fejtett ki, hogy végre az asszisztensek, a kórházzolgák segélyével átkarolták és úgy vezették el a helyről egy távolabbi szobába. Ott az egyik orvos vele maradt, de az ajtót rázárták, hogy ne szökhessen ki börtönéből.

Ezzel Szonny holttestét elszállították, iratait elvitték, és az egész helyiséget fertőtlenítették.

Ezalatt az orvos felügyeletére bízott nő görcsös zokogásban várakozott, hogy Baeker doktorral beszélhessen. Végre nagysokára kinyílt az ajtó és belépett rajta a főorvos. Mikor az asszony meglátta a főorvost, elébe sietett, lábai elé borult és zokogva kérte:

— Óh doktor úr, bocsássonak meg nekem!

Baeker csodálkozva emelte fel a térdeplő nőt és kérdezte:

— De mi történt?

Az asszony lihegve felelt:

Megvallok mindent, hiszen a bűnös, az egyedüli bűnös, én vagyok!

Baeker intett asszisztensének, mire az távozott és ő egyedül maradt az idegen nővel, aki könnyek között ezt mondotta a főorvosnak:

— Hisz tudta, hogy szeretem, de annyira nem volt az ő lelke hajlékony, hogy nem értette meg a játékok, amit mi nők néha kedvtelésből, próbaképpen teszünk a férfiakkal. Utolsó este együtt vacsoráztunk és akkor azt kérdezte tőlem, tudok-e benne feltétlenül hinni?

— Feltétlenül!... — mondtam, — azt nem, azt csak akkor tudnék, ha...

— Mikor? — kérdezte ő.

— Ha olyan dolgot tudna tenni, amelytől megremegne a világ, felfigyelnének az emberek és azt mondanák: »Ember jár az emberek között!«

Ő erre nem szólt semmit, csak mikor elbúcsúztunk, mondott ennyit: »Még ha az életembe kerül is... de nem fog bennem csalatkozni!«

Baeker doktor megrendülve nézett az idegen nőre, aki zokogva borult a kerevet támlájára. Mély csönd volt a szobában, halotti csönd. Végre a főorvos halk hangja hallatszott: »Ez elvégeztetett!«

— Igen, — kiáltott fel az asszony. — Én öltem meg őt. Annyi szemét, annyi haszontalan, annyi semmi ember jár a földön, hogy hemzseg tőlük a falu, a város, a föld kereké és én kiírtottam közülük egyiket, a legnemesebbet, aminő valaha is született a földre!

Baeker doktor megfogta az asszony kezét és lassan levezette a kórházból kocsijához és ott azt mondta neki:

— Nagy lehet az ön fájdalma, asszonyom, de ennél nagyobb a mi büszkeségünk, hogy akadt közöttünk valaki, aki sok millió szenvedőért feláldozta magát és egy emberélet árán megoldotta azt a titkot, amely másoknak biztos halál helyett... életet jelent!

AZ ÚJ RUHA

Gábor és Cecil különválva éltek, tízéves Jani fiúk nagy fájdalmára, aki végtelenül szerette édesapját és édesanyját. A szülők boldogsága mindaddig teljes volt, míg Cecilen egy végzetes szenvedély, a lóversenyjáték lett úrrá s úgy elhatalmasodott rajta, hogy hiába volt Gábor minden kérése: »Hadd abba, a gyermekre való tekintettel!« — figyelmeztetése: »Rossz vége lesz ennek!« — fenyegetése: »Ha folytatod, elválok tőled!« — ezekre Cecil mind csak azt mondogatta: »Esküszöm neked Gábor, ha visszanyerem a pénzemet, többé nem lát engem a lóversenypályán!«

— Ostoba beszéd, futsz a pénzed után.

De hiába volt minden kérés, fenyegetőzés, — nem használt semmit. Erre Gábor elköltözött hazulról. Kisfiával, Janival hetenként csak egyszer találkozott. A kisfiú minden ilyen találkozásnál bizonytalan hangon mondta édesapjának:

— Anyuka már nem játszik!

Gábor ilyenkor megsimogatta és mélyen meghatva magához ölelte kisfiát:

— Jó, jó Janikám, nemsokára haza is megyek!

— A gyermek lelkébe így égve maradt a szó, s várta, hogy újra együtt lesznek, úgy mint régen, az apja, az anyja, meg ő.

Közben mult az idő és Cecilnek nagyon be kellett osztania azt a kevés pénzt, amit férjétől kapott. A kényszerűség szoktatta le a lóversenyezésről. Janika minden alkalommal tele reménnyel és kitörő örömmel ujságolta apjának:

— Anyuka már nem játszik! Apukám, de de hallod-e?

S szorongva nézett apjára.

Cecil egy napon összetalálkozott egy régi lóversenyterbeli ismerősével, Sameknével, akivel sokszor játszottak közösbe. Nagyon megörültek egymásnak, újra felelevenítették a barátságot, ami Cecil részéről nem is került nagy fáradságba, mert belül égette a vágy, hogy újra a lóversenyről beszélgethessen valakivel. Meg is hívta Sameknét, s együtt mentek fel lakására.

Cecilnek szerencséje volt, mert Janika a másik

szobában tanult nagy buzgalommal és nem vett tudomást a vendégek érkezéséről, s így a két aszszony halkán, mint akik rosszban törik a fejüket, beszélgetni kezdtek.

— Mondja Cecil, miért nem jár ki maga a versenyekre?

— Nem tehetem, férjem halálosan gyűlöli a versenyt. Szerinte nőnek nem szabad játszani.

— Ostobaság. A játék mindenkinek való, nincs nagyobb gyönyörűség, magasabbrendű élvezet, mint egy szép mezőny, mikor az ember tele reménnyel drukkol a megjátszott lóért. Jöjjön ki holnap, nagy meglepetések lesznek. Én mondom magának, hogy nyerünk, biztosan nyerünk. Olyan biztos, hogy akár ráteheti az apai és anyai jussát.

— Talán vannak jó tippjei?

— Még hozzá micsoda tippjeim. Csak annyit mondok magának, hogy titkos tippek, a lehető legjobb helyről.

Cecilben fölvillant a remény. Most esetleg nagyobb pénzhez juthat. Óvatosan faggatni kezdte Sameknét, hogy árulja el tippjeit.

— Nem tehetem, — szabadkozott Samekné — nekem is csak a verseny kezdete előtt mondják meg, ott kint a pályán, szent titoktartás mellett.

Némi gondolkozás után Cecil úgy határozott, hogy másnap Sameknével kimegy a versenyre. Randevú a jártatónál, pontosan 15 perccel az első futam előtt.

Jani nem hallott semmit és mégis mindent megértett. Nem hallotta a szavakat, csak a suttogást, de éppen a suttogás titokzatosságából érezte meg, hogy valami rossz van készülöben. Amikor Samekné bement hozzá elbúcsúzni, a fiú lehajtott fejjel elfordult tőle, és nem fogadta köszönését.

— Jani, Jani! — szólt rá élesen Cecil. — Micsoda neveletlenség ez, miért nem köszönsz a Samek néninek?

Jani dacosan felnézett anyjára. És nem köszönt. Cecil jobbnak látta, hogy nem zaklatja tovább a gyermeket. Másnap a zálogba vitte, amije csak volt s ebéd után öltözködni kezdett. Janika most eléje állt:

— Anyuka hová készülsz?

— Teára hívtak meg fiacskám!

Jani megérezte, hogy az anyja nem mond igazat.

— S én nem méhetek veled?

— Nem kicsi fiam, te itthon maradsz. De ha jól viseled magadat, holnap megkapod az új ruhát, amit már olyan régen kértél!

Cecil ezzel kiment a versenyre, pontosan ott volt a jelzett helyen, megkapta a titkos tippeket. Ezúttal Cecilnek kedvezett a szerencse, Samekné tippjei beváltak s oly nagy fizetések voltak, amilyenek a legritkább esetben szoktak előfordulni. Cecil boldogan és vidám kedvvel ment haza. Másnap első dolga volt, hogy elsietett az üzletbe és megvette Janikának az ígért új ruhát. Nem sajnálta a pénzt a legszebbet kiválasztotta, lelken-dezve vitte haza.

— Na, Janikám, meghoztam neked, amit ígértem. Itt az új ruha.

Janika szomorúan nézett édesanyjára, Idegenkedve tolta el magától.

— Nem, nem, haggy!...

— De Janika, itt az új ruha! Hát nem emlékszel már rá, milyen sokszor kérted... Most meghoztam!

Janika lehajtotta fejét, sírni kezdett. Cecil ijedten nézett rá s megdöbbenve kérdezte:

— Mi bajod van?

— Nem, én sohasem veszem fel ezt a ruhát — zokogott fuldokolva Janika. — Nem, nekem ez a ruha nem kell!

Cecil egyszerre kemény lett.

— Most már aztán elég legyen! Milyen viselkedés ez? Most azonnal húzd fel!

Jani kapálódzni kezdett:

— Nem, én ezt nem húzom fel soha.

— Megörültél? Mi bajod van?

— Te a lóversenyen voltál, te játszottál anyu! — Hogy mersz velem így beszélni, te... te haszontalan!

— Tudom, Samek néni vitt el. Biztosan tudom, hogy ott voltatok. S ha apu is megtudja ezt egyszer, akkor soha, sohasem fog többé visszajönni hozzánk!

Cecil megkövülve nézett fiára.

A HOMOKJÓS

Khartoumban voltam és egy nagyon kedves angol társasággal ismerkedtem meg, akikkel bejártuk a várost, majd a kék Nilus környékén kirándulásokat tettünk; voltunk Daimban és a sivatagban a homoktengert megnézni, aztán vezetőnk unszolására kimentünk a Khartoumtól pár kilométernyire fekvő Omdurmánba, hogy az ottani nevezetes vásárt megnézzük. El kell ismerni, érdekes volt. Afrika földjének különböző fajú és bőré emberanyaga ott hullámozott előttünk. Volt ott nubiai, abesszin, szudáni, arab, egyiptomi, nyanzavidéki néger, bisarin és a jó ég tudja még micsoda színű és fajú ember, akik a nyüzsgő sokaságban tolongtak, öblös beszéddel alkudoztak, izgatottan hadonásztak, szaladtak és lökdösték egymást. Valóban afrikai vásár! Az üzletek is különösek voltak, amint egymás mellett felsorakoztak. Árultak ott szövettől kezdve nyalánkságig mindent. Csodálkozva néztük, hogy ez az előttünk kavargó emberfaj mily messze van a mi világunktól. Meg is jegyeztem:

— Ezeket egyetlen szál sem köti a mi világunkhoz.

Ekkor egy fordulóhoz értünk, ahol homokjós ült. zöld turbánnal, nagy fehér szakállal és az előtte fekvő réztálon lévő homokot mutatoujjával kavarta s közben rejtélyes szavakat mormolt, amelyeket úgysem értem, hajlandó voltam a bűvész-nyelv »Abra-kadabrájának« értelmezni, de most váratlan dolog történt.

Valahogy nekisodródtunk a jós rézserpenyőjének és a homok egy része a földre szóródott belőle. Erre az ősszakállú, zöldturbános szent ember minden kétséget kizáróan azt morogta:

— Hogy a ménkü vágjon belétek!

Visszafordultam és azt mondtam neki magyarul:

— Mondja, szent férfiú, hol tanulta meg az én anyanyelvemet ily tökéletesen, hogy annak még a »legfinomabb« árnyalatát is tudja?!

Szavaimra a rejtélyes alaknak nemcsak az álla

esett le, hanem szakállából egy ős pamacs is. Aztán így szólt hozzám:

— Azt se hittem volna soha, hogy az úr nem angol!

— Akkor én hogy hihettem volna azt, hogy maga nem afrikai és a zöld turbán, meg a nagy fehér szakáll alatt magyar ember rejtőzik.

— Az más — mondta ő —, nekem okom van arra, hogy így átváltozzam.

— Nekem is okom van kaszkot viselni itt, ahol 40 fok hőség van még árnyékban is.

A szakállas ember vakaródzni kezdett és így dünnyögte:

— Az már aztán bizonyos, hogy furcsa az élet. Honnan gondolhattam volna, hogy a mai nap folyamán én magyarul fogok beszélni valakivel.

— Ezt pedig magának tudnia kellett volna, hiszen azért jós, hogy a jövőbe lásson. A homokszemek nem árulták el hajnali ébredéskor, hogy ma velem találkozik?

A rejtélyes ember megvetően legyintett kezével a homoktál felé.

— Talán azt hiszi az úr, hogy én hiszek ebben a mókában?

— Ha nem hisz benne, minek csinálja?

— Mert valamiből csak élnem kell. Ezek az afrikaiak esküsznek a jóslásokra, én aztán pár rézpénzért mondok nekik olyanokat, hogy hetekig elgondolkodhatnak felette, mert én tudom, mi a jóslás titka.

— Igazán tudja? Itt van egy ezüstpénz, árulja el nekem!

— Egészen őszintén megmondom önnek! A jóslás titka abból áll, hogy a jósnak olyan zavaros dolgot kell mondania, aminek az értelmét senki nem érti, sem ő, sem az, aki hallgatja.

— Tudja-e, hogy ez nagy bölcsesség, amit most maga mondott?

— Bölcsesség? Én már azon rég túl vagyok!

— De hogy került maga ide?

— Ha nem bánja az úr, hogy elmarad a többi-től, azt is elmondom. Az én nevem Ali Allhalal,

ahogy itt hívnak. Egy barátom szerencsétlen ötletéből kifolyólag jutottam ide! Üzletbe keveredtem!

— Miféle üzletbe?

— Pénzüzletbe. A főnökünk kasszáját üzletzárás után — mikor tudtuk, hogy aznap sok pénz van benne — a kieselt terv szerint kifosztottuk, aztán megszöktünk. A pénzt megfizettük. Ő elment jobbra, én balra. Én Kairóba menekültem. Ott üzletekhez kezdtem. De valami végzetes szerencsétlenség üldözött; a lopott pénzen ezüst és arany ékszereket vettem, amilyeneket keleti emberek vesznek feleségeik részére és aztán útra keltem karavánokkal az oázisokba, hogy ott értékesítsem azokat. A végzet, amely sarkamba szegődött, kiszolgáltatót egy rabló beduin csoportnak, mely megsarcolta a mi karavánunkat. Borzasztó gonosz és gaz nép, erről beszélni tudnék órákon át. Ezek a bitang beduinok kiraboltak — engem, a tolvajt! De ez nem volt elég; amikor ellenszegültem, ráadásul még a beduin főnök bambusznáddal huszonötöt veretett rám.

— Na hallja, maga ugyan bőséges tapasztalatokat szerzett Afrika földjén!

— Az bizonyos, kérem. Mikor azok a beduinok ütlegettek, akkor láttam csak, micsoda számár voltam, hogy nem hallgattam társam oktató szavára. Annak a gazfickónak több esze volt, az Görögországba menekült. Engem kapzsiságom idehajtott. De itt megtanultam valamit. Amit eddig nem tudtam!

— Nos, mit? — kérdeztem.

— Azt, uram, hogy az élet mindent visszaad! Én odahaza loptam és itt büntettek meg érte és most már nem merek hazamenni sem, mert otthon is megbüntetnek. Miért legyen én az a róka, akiről két bőrt húznak le. Most csak itt jóslatok ez alatt a zöld turbán, meg álszakáll alatt, aztán úgy, ahogy, talán csak elélek még egypár évig. Annyi bizonyos, hogy jó lecke volt.

— Mondja csak, többé nem tenne ilyet?

— Nem én, uram, rájöttem saját káromon, hogy az életben csak egy út van, az egyenes út!

Ezalatt vezetóm és a társaság visszajött értem. Mikor odaértek hozzánk, azt ajánlottam angol ba-

rátainnak, hogy okvetlenül jósoltassanak maguknak ezzel az emberrel, mert abból a pár szóból, amit nekem mondott, megállapítottam, hogy ez a jós az igazságot mondja.

Megfogadták tanácsomat. Mindenki jósoltatott magának és sok ezüst pénzt dobtak a jós ölébe. Ő hálásan nézett felém, de egy szót sem szólt hozzám, csak tovább mormolta a rejtélyes varázsszavakat.

Én pedig azt mondtam a vezetőnek, úgy, hogy ő is meghallhatta:

— Ezentúl minden idegent hozzon ide, mert a vásár legérdekesebb alakja ez a nagyszakállú homokjós!

AZ ELÁRVULT KASTÉLY

Hullatta levelét a vén diófa ága, amint a szél belécsapott s koronként megrázta. Újra ráborult az ős az ősi kertre, melyben ott állt lezárt szemekkel az elárvult kastély s körülötte örködtek a tarlevelű nagy diófák, — kilencen egy sorban. Őrizték a kihalt házat, melynek lakói mind bevonultak sorba a fasor végén lévő kriptasírba. Utolsónak az öreg grófné ment el — vállait már nagyon nyomta az idő terhe, közel száz év súlya és az özvegyi sorsnak harminc magányos éve.

Most már csak az öreg kulcsár volt még életben a régiek közül, aki lehajtott fővel csoszogott elő a csengetyűszóra, ha idegenek jöttek, hogy megnézzék az eladó kastélyt.

A szél megrázta a diófákat és szállingózva hullottak a levelek a földre, mikor egy idegen kéz meg-rántotta a csengetyűt és kis harangja bólogatva csilingelni kezdett. Az öreg kulcsár a kapuhoz ment s remegő hangon kérdezte: »ki van ott kint?« Idegen hang felelt a kérdésre. — »Vevők vagyunk!« — Erre megcsörrent a kulcsesomó, csikordult a zár, kinyílt az ajtó és belépett rajta egy gyönyörű ifjú pár. Fiatalok és üdék voltak. Arcukban az élet, szemükben a boldogság. Kéz a kézben jöttek, nézték az ódon kastélyt és gyönyörködtek benne. Elsőnek a fiatalasszony szólalt meg.

— Nézd, hullanak a diók, szállingózik a falevél, mennyi hangulat!

— Romantikus! — folytatta a férfi.

— S nézd, ezek a diófák, hogy állnak itt emelkedő sorban.

— Igen, — dadogta az öreg kulcsár, — a diófák kilencen vannak, hét a gyermekek emléke, kettő a grófi páré.

— Szép emlékezés!

— Ó, kérem, 80 év nyomja vállamat, de még ma is szemem előtt látom őket, amint sorra jöttek s aztán sorra mentek, ahogy az idő lehántotta őket. Most már csak én maradtam itt, s mehetek »roskadó lábakkal új hazát keresni«.

Az asszonyka megsimogatta az öreg embert, »dehogy, dehogy, ha mi megvesszük, velünk marad és mesél nekünk a multról«.

Ezalatt beljebb mentek, a lépcsőkön át felértek az emeletre s a fiatalasszony betelve a múlt emlékeivel, egyre mondogatta:

— Minden csodás, minden mesés!

Az öreg kulcsár utána mondta:

— Igen, mese az egész élet, csak mese: Van — Nincs — Volt!

Mikor az erkélyen álltak s lenéztek a földre, a fiatalasszony odaszólt az öreghez:

— Na, meséljen még!

— Jól mondja, úrnőm, hisz itt kell kezdeni a mesét, azt a mesét, amely közel 100 évig tartott. Fiatal legényember volt a gróf és itt állt az erkélyen. A kerítésnél egy öreg diófa tenyészett s az őszi verőn földre hullatta gyümölcsét. Néhány szem a kerítésen túlra, az útszélre esett, járókelők szedgették fel, ha arra menet rábukkantak. Egy verőfényes napon szélrázásra hulltak a diók s az ifjú gróf arra lett figyelmes, hogy vidám nevetés hangja cseng az út felől. Fiatal leány volt, aki kisöccsének nagy örömmel szedte a hulló diókat. Minden egyes szemnél örömkialtásba tört ki s vidámságuk megragadta a fiatal grófot. A kapuhoz sietett és kikémlelt az útra. Gyönyörű lányt látott maga előtt, amint kisöccsével szedgette a hulló diókat. A

fiatal gróf hirtelen gondolt egyet, összeszedte a kertben a diókat, aztán ügyesen úgy dobálta ki azokat az úttestre, mintha azok a fáról hullanának. Vidám nevetés kísért minden egyes koppanást, olyan édes, olyan kedves nevetés, amelynek csilingelése a fiatal gróf szívében is muzsikálni kezdett. Hirtelen felnyitotta a kaput, s akkor egyszerre szemben álltak, egymásra néztek ő és a fiatal lány. Tekintetük találkozott, nem kellett beszéd ahhoz, amit éreztek, mert abban a dobbanásban benne volt minden, több, mint amit szó elmondani képes. Mosolyogva szólt a fiatal gróf: »Ez nem tilos kert, szabad a bemenet, sőt tárt karokkal várják az érkezőt«. A leány lassan feléje ment, majd belépett a kertbe, aztán együtt szedték a diót a fák alatt. — Ez volt az első találkozás, az első lépés, a többi már magától jött, s a másik öszön megvolt az esküvő, dióérés idején.

Itt éltek ők, a gróf és a szép szőke asszony, s minden gyermekérkezéskor egy-egy diófát ültettek a kertbe, így kerültek ezek a fák ide, kettő az esküvő napján, a többi a gyermekek emlékére.

Mese volt az életük, tündérmese, de aztán jött a rideg élet és belenyúlt boldogságuk rózsás kertjébe. Először a középső lány ment el: Ámeli. Meghűlt egy bálon, a láz rózsája kiült arcára és nem is tűnt el onnan többé, míg el nem sorvasztotta. Akkor épült a kriptá, ő volt az első lakója. Tamást, a legidősebb fiút, vadorzó lőtte le. A legkisebbet, Ivánt, holtan találták szobájában, amerikai párbajt vívott. Erzsébet tifuszban halt meg. A kis Karolin operáció áldozata lett. Ferenc a háborúban esett el. Elvira zárdába vonult s ott fejezte be életét. Maga a gróf 60 éves korában tért nyugvóra, követte őt, több mint 30 évi özvegyiség után, hűséges élettársa. A címert megfordítottuk a kriptán, amikor eltemettük. Ez a diófák regéje s az ő életük meséje!

Az asszonyka szerelmesen szólt férjéhez:

— Ezt a kastélyt és ezt az édes kertet megveszszük és itt élünk ezután, úgy-e!?

— Ha te úgy akarod — mondta a férj, — legyen meg az örömöd!

A fiatalasszony hozzásimult és ezt suttogta:

»Boldoggá tettél engemet, mert érzem, hogy az a nagy szeretet, mely az ő életükben itt élt, e falak között, most majd nekünk fog ragyogni az idők végéig.

ROXAN

Kisleány volt, diaboló frizurát viselt, középen elválasztva, kétoldalt hajsigával. Szeme szép, homloka nyílt, szemöldöke ívelt, tekintete mélyreható, szelleme éber és kitűnő emberismerő. Roxannak hívták, ez volt leányneve. Sokszor tréfálkoztam vele, mikor összetalálkoztunk:

— Szép kis lány a Roxan, nagyon szép kis lány. Ártatlan arccal kérdezte:

— Úgy találja?

— Harmatos tavaszi virág, mylító kikelet. Nevetett.

— Örülök, ha tetszem magának.

— Nono, — feleltem — majd komolyra fordul. Visszamosolygott.

— Nem lenne baj.

Aztán eltűnt a szemem elől, nem hallottam róla. Tudtam, hogy külföldre került, de az idő elmosta alakját, évek multak el...

Egyszer nagy eső kerekedett s éppen a villamosmegállónál fogott el a zápor, bemenekültem az üvegváróterembe. Ott már várakozott egy nő. Nagyon szép volt s feltűnt, hogy élénk szemekkel nézett rám. Aztán úgy láttam, hogy mosolyog is. Nézttem, mind figyelmesebben nézttem, de nem tudtam hogy ki lehet. Az egész lénye ismerős volt és különösen meleg tekintete. Egyszerre, mikor összevillant szemünk, bensőmben valami ütésszerűt éreztem, mintha rejtett kapu zárja pattant volna fel:

— Roxan!

Odaléptem hozzá, ő kissé durcásan szólt rám:

— Hát ennyi időbe kerül, míg megismer?

— Ne haragudjék, kedves Roxan, — évek multak el.

— Annyira megváltoztam?

— Igen, annyira megszépült és annyira, hogy

úgy mondjam, nő lett, még pedig külföldi nő, nagykulturájú, francia nő.

— Azok tetszenek magának?

— Csak akkor, ha olyan szépek, mint maga.

— Egyszerűen megint kezdi. Maga még mindig ott tart, ahol évekkkel ezelőtt.

— Bocsásson meg, Roxan, én nem kezdem, én folytatom, még pedig ott, ahol évekkkel ezelőtt elhagytam...

Eközben a zápor alábbhagyott, majd egészen elállt. Mi pedig nem ültünk fel villamosra, hanem elindultunk sétálni a városba. Aztán beszélünk erről-arról, néztük egymást, kerestük egymás tekintetét és helyettünk szemünk beszélt.

— Roxan, tetszem magának?

— Mindig tetszett.

— De miért nem mondta — akkor?

— Mert akkor még korai lett volna, még maga nem volt megérve erre. Mindennek meg kell érni...

Hazaért és búcsúzott, de másnap megígérte, hogy eljön a parkba és eljött! Később is eljött, aztán felmentünk a hegyre, bejártuk az erdőt, élveztük a titokzatos esendét s mentünk virágok között, rétek alján, erdőmélyben, füzes mellett, hegyhajlaton és valami ünnepélyes esend vett körül bennünket mindenütt.

Mikor először hívott meg teára és a kis lakásban mellette ültem a kanapén, egy mozdulat kellett csak és megőletem, megcsókoltam szemét, az ajkát, homlokát s ő halkán kérdezte:

— Boldog?

— Álmodok, — feleltem. — Tudja, úgy érzem, mintha nem itt ülnénk a szobában, hanem gyöngyvirágok között járnánk az erdőben. De most nem vagyunk egyedül, hanem egy harmadik alak, egy tündér van velünk. Ő jár előttünk, szinte látom, amint int jogarával, hogy kövessük. Én fogom a maga kezét, s mi megyünk utána szótlanul. Most lombok között szép tisztásra értünk. S vár a trón bennünket. Örökzöld futja be a fatölköket, felettük mennyezet a folyondár fűrtös indája s lehúzza a szilfa ágát, hogy a trón fölé tartsa leveleit. Körötte négy jegenyetestőr áll, leveleik halk rezdüléssel

suttognak, valami titkot suttognak, de én megértem a szellő nyelvét. Édes szavak, lágyak, szívbenyúlók, melegek!... Két erdei manó vezet fel bennünket a trónra s mi leülünk. Ekkor elénk lép a szerelem istennője, nagy kíséretével, mely az erdő fái közül bontakozik ki és felvonul, hogy körénk seregeljen. Most zene zendül az erdő mélyén, minden madár énekbe kezd, a virágok rázzák fejüket és csilingelnek egyre-másra. Zene zendül, az erdei had táncra perdül s a harkály háromszor kopácsol a fán, mire int jogarával a Szerelem Istennője és csend lesz, nagy, néma csend, az erdő titokzatos csendje. Csak az ő szava hangzik, mintha melódia csendülne ajkain.

»Hallga, Roxan, halld mit mond!«

— »Trónon ültök nagy birtokban, ha szívetekben szerelem van, az ajak néma, a szem beszél csak, minden tette csókpecsét jár, az zárja le az ajkak titkát és fűti egyben szem parázsát. Titkok titka a birtoktok, — abban laktok, abban haltok. Ködben jártok, álmod láttok, vágyat éltek és felébredtek valóságra, szerelem szőtt igazságra!«

— »Koronázlak benneteket, gyöngyvirággal, ibolyával, illatos fű harmatjával, gyémántfény kél szemetekben, rubintűz az ajkatokon, tiétek a birodalom, melynél nagyobb nincs e földön — kezdete és vég-határa — emberlélek nagy játéka! Szolgánépem örvendezzél és egyben hódolj az új királynak, birodalma kapujánál, az első csókállomásnál.

Csend van, édes, boldog csend!

— Csak mondja, — sugta Roxan, — mit lát még?

— Kis kék virágok nyílnak körülöttünk.

— A boldogság virágai.

— Fejünk fölött szivárvány ível!

— Könnyeink boldogságban megtört sugara.

— Ragyogó napfény játszik velünk!

— A mi napunk, mely beragyog mindent, engem, magát, az egész világot...

— Hát nem álom ez?

— Ha álom lett volna, akkor csak maga látta volna, de én is látom, ugyanazt látom...

— Akkor búbáj játszik velem.

— A valóság! — Mert mi ülünk a trónon, mi vagyunk az élet királyai, nekünk hódol a világ, — mert miénk a lét, az élet, a mindenség és a szerelem...

PILÁTUS

Böles ember volt Pilátus, aki nem szerette az élet érdekességeit, csak az elsimuló nyugalmat. Elhúzódtott minden elől, ami izgalomadó volt, neki a béke kellett, a zavartalanság. Mikor nyugalomba vonult, Sziciliában éldegélt és hiába kérdezték, mi történt Jézussal ott Judeában, az ő idejében... — nem emlékezett semmire. Ő békét akart, nem akart emlékezni. Böles ember volt Pilátus és az ő alakja járt eszemben, mikor Svájcban, a meredekes hegyoldalon a sikló vitt fel Pilátus híres hegyére.

Micsoda látvány. Magányos hegyóriások örökhölpte csúcsai sorakozó sorban vonulnak fel a láthatár szélén. Nemes verseny van közöttük, melyik emeli fel magasabbra fejét a ritka levegőben, hogy égbenyúló erővel hirdesse a hegylánc kőakaratát. És közben Pilátus jó kétezer méter magasba, ő, a különálló hegy, amelynek lábainál tüköresillogással simulnak a partoldalakhoz a híres tavak: Svájce büszkeségei!

Mennyi kép, színes, erőteljes, határozott. Benne van Svájce kemény ereje, tiszta jelleme.

A korláthoz támaszkodva néztem le a messze völgybe, ott a nagy hotel mellett A közelben padok voltak, fáradt turisták pihentek rajtuk. Az egyiken egy öregúr ült és nézett a messzeségbe a Jungfrau, Mönch, az Eger felé; szeme a távlatot kereste, a közelség nem érdekelte. Kedves arcú öregúr volt, nyugodt, megbékélt vonású. Amint elnéztem, ismerősnek tetszett. Felémentem, felismertem, Rozner volt, az öreg gyáros. Évek óta nem hallottam róla, pedig egyidőben jól ismertem; aztán eltűnt szemem elől és most itt hirtelen újra felbukkant. Odaléptem hozzá és üdvözöltem. Finoman fogadta köszönetemet és leültetett maga mellé.

— Csodaszép látvány — szóltam én.

— Megnyugtató — felelte ő.
 — Kár, hogy csak két óra van a vonat indulásáig! — keseregtem.
 — Nekem van elég időm — válaszolta.
 — Hogy-hogy? — tudakoltam.
 — Itt lakom — felelte.
 — Szép nyári tartózkodás! — fűztem tovább a szót, de ő szűkszavúan válaszolt:
 — Én mindig itt lakom!
 Csodálkozva néztem rá.
 — Télen is?
 Fejével intett:
 — Mindig!

— De hát hogy lehet ez? — kérdeztem. — Egész évben itt fent lakni a zord magányban, mikor ott lent vannak az enyhe völgyek, kedves házaikkal, a melegség, az otthon kedves fészkei. Én ezt nem bírnám elviselni.

— Kedves öcsém, — szólt ő — én sem egyszerre jöttem ide. Ha egyszerre idejöttem volna, azt én se bírtam volna ki. Ahhoz sok idő kellett, hogy ideérjek, sok idő — egy egész élet! — Kissé elhallgattott, én nem mertem szólni, itt fenn a hegytetőn, a magánosság hazájában, a magános ember szava, meghatott.

Némán ültünk egy darabig, míg végre én öntudatlanul szóltam: — Mily szép a völgy... ott Sempach és a nyájas erdők!...

Erre válaszolt:

— A völgy!... Milyen messze van az már tőlem. A bájos kertek... és a pálmás ligetek!... Azelőtt, míg a feleségem velem volt, a Rivierára jártunk minden évben. Hogy szerettem ott lenni a pálmák, a virágok között... azt hittem, mind nekem nyílnak! De nem így volt megírva a sors könyvében, hogy boldog legyek! Valami angol úr ismerkedett meg velünk, aki autójával járta a tenger vidékét, az feleségemnek udvarolni kezdett, mire észrevettem a dolgot, már késő volt. Szemrehányást tettem az asszonynak: amire az volt a válasz, hogy elhagyott és megszökött az angollal. Én pedig magamra maradtam két gyermekemmel.

Többet nem mentem a Rivierára! Míg a gyermekeim velem voltak, a Lago Maggiore partjain üdültünk. Ott is szép volt. Volt gyümölcs és napfény bőven. Lehetett fürödni a tóban, enyhe nyár volt még októberben is. Már azt hittem, hogy megbékülök a világgal... béke lesz a részem. Ekkor jött közbe a háború. Mikor kitört, a fiam még csak tizenhétéves volt. De aztán belekerült a háborúba — és elesett! Az olasz tavakhoz se mentem többé!

— Akkor még velem volt a lányom. Azzal idejöttem a Vierwaldstädter tóhoz, ide a hegy oldalába, Führiigenbe. Kedves hely. A hegy fenyvessel van borítva, üde levegője van és a tó csendes vize a békét hirdeti. Itt voltam több éven át az én kedves leányommal. De a végzet sarkamba szegődött! Leányom a turistaságra adta magát és egyik kirándulás után a másikkra ment. Így történt aztán, hogy mikor hetedmagával a Jungfraura mentek, nem tértek többé vissza. Bezuhantak valamely szakadékba vezetőstől együtt és mind odavesztek! Megtalálni megtaláltuk őket, de felhozni a szakadékból nem tudtuk és az örök hóban van a sírja és a szemfedője is a hólepel, mely soha el nem tűnik róla, hanem évről-évre jobban befedi!... Ez volt lányom életének vége és ezzel az én életemnek is vége lett! Ő volt az utolsó szál, mely az élethez kötött és mikor az elszakadt, mikor az ő életfonalát elvágták a Párinkák, akkor befejeződött az enyém is, mert a világ többé engem ezek után nem érdekel! Nincs senkim, akiért érdemes volna élnem, csak rengeteg féjdalmam, amelyet el kell zsendítenem. Így kerültem ide! A sors kitépett mindenkit mellőlem, akit szerettem és én kitéptem magamat az életből! Ez a magányos, elszigetelt hely, ez illik hozzám és nem az élettől duzzadó város! Itt vagyok én jó helyen és ha az élet elhagyni készül, itt az minden feltűnés nélkül történhetik meg! Ez a hely az, amely hivatva van arra, hogy az én életem hullámjátékát végérvényesen kisimítsa. Elsimítsa — a semmibe! Aztán jöjjön a néma csend!

A Pilátus-vasút harangja megcsendült, az utasoknak fel kellett szállni. Felálltam, ő is velem jött.

Mikor az állomás felé lépegettünk, akkor mertem csak félve szólni: — És sohasem jön le többé a városba, az emberek közé?

— Soha! — mondta határozottan.

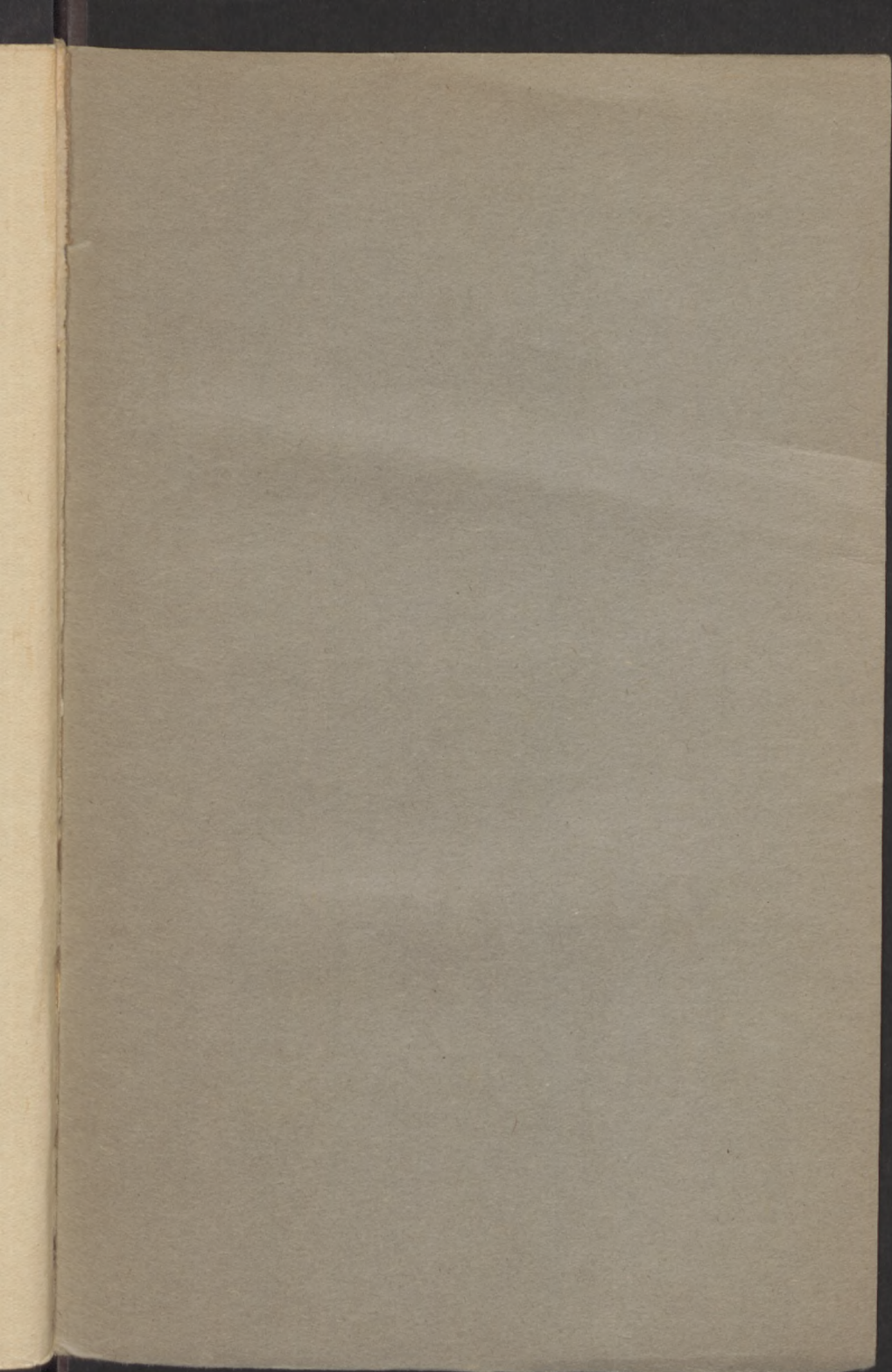
— Hát nincs valami ismerőse vagy rokona, aki nek valami levelet vagy üzenetet akarna esetleg küldeni?

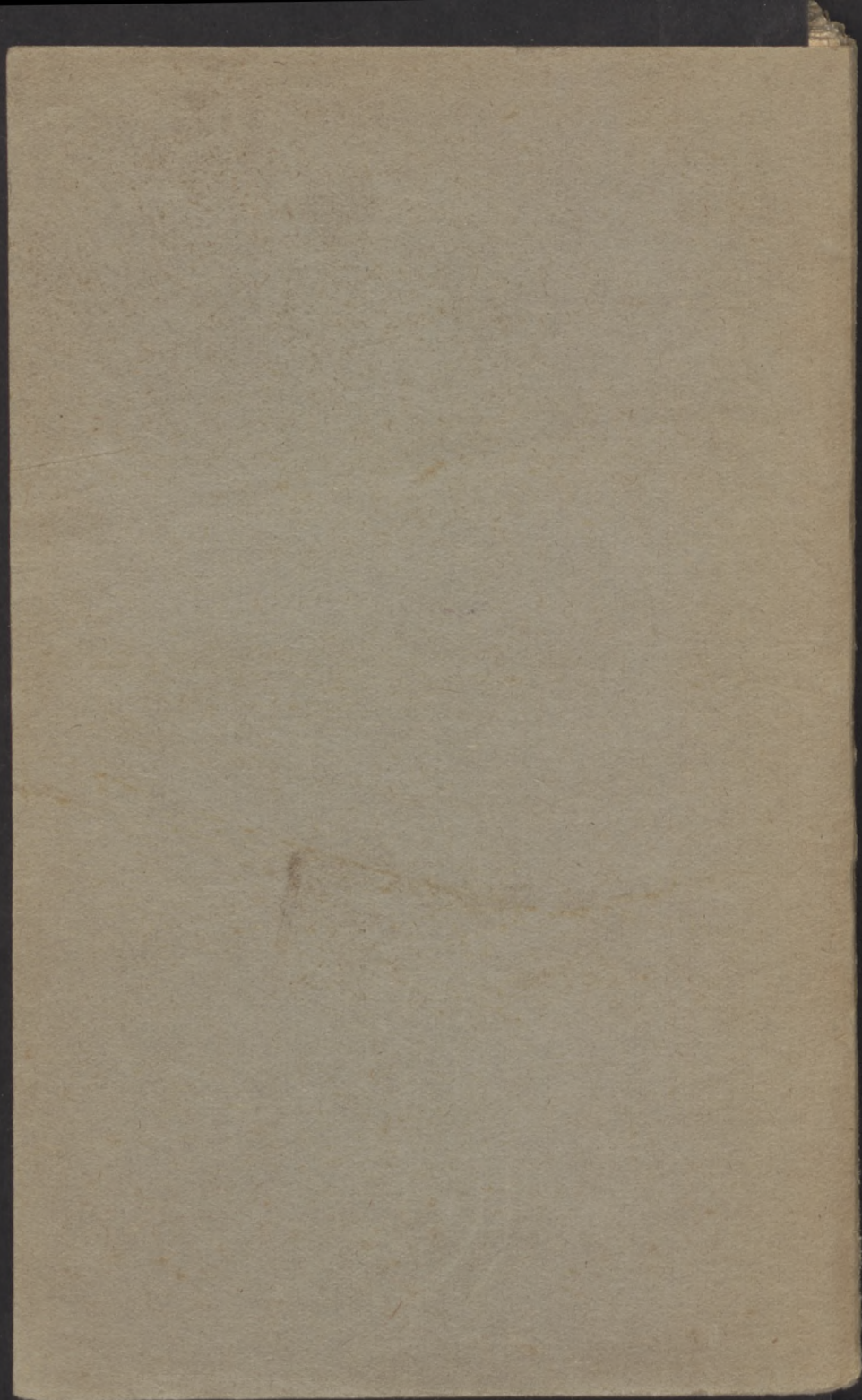
Nem felelt. A hegyipályához értünk, nekem be kellett szállanom. A kezemet megszorította erőteljesen. Ekkor újra kezdtem:

— Nos, mit üzen ismerőseinek?

A vonat lassan megindult. Eleresztette kezemet és utánam kiáltotta:

— Pax vobiscum!

IFJ. HEGEDÜS SÁNDOR: KIS DEKAMERON